بسم الله الرحمن الرحیم

د اسلامي تاريخ له پاڼو څخه

(4)

ډاکټر کفايت الله وردګ

د کتاب پېژندنه

د کتاب نوم : د اسلامي تاریخ له پاڼو څخه (4)

لیکوال : ډاکټر کفایت الله وردګ

د کمپیوټر چارې : محمد نذیر (ذبیح)

د چاپ وار : لمړی

د چاپ شمېره : ۲۰۰۰ ټوکه

زم زم

ZamZam

خپرندویه ټولنه

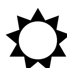
Publication Company

Zamzam_publication@yahoo.com

00923009808094
00923009101098

Unit R 7 Alwajid Plaza, Faisalcolony Chawk, Dalazak road
Peshawar, KPK, Pakistan

د اسلامي تاريخ له پاڼو څخه

په زړونو کې د اسلامي جذبې لرونکو ځو ورونو ددې لپاره ملا تړلې ده چې تر پورتني نوم لاندې د کتابونو يوه سلسله روانه وساتو پدې هلو ځلو کې زمونږ هېڅ مالي او دنيوي فايده نشته زمونږ غرض صرف د الله تعالی رضا ده او پدې سلسله کې مونږ څو نکتې تر نظر لاندې لرو چې مونږ دې ټولو هلو ځلو ته هڅوي .

١. پښتنو ورونو ته ددوی په خپله خوږه ژبه کې ديني معلومات ورکول.

٢. د اسلامي تاريخ د مهمو واقعو ياد را تازه کول .

٣. مسلمانو ورونو ته د دوی د مقدس دين په اړه د مطالعې ضمينه مساعدول.

٤. په تېر تاريخ کې د قربانيو مثالونه د نن زمانې ويده مسلمان امت ته ور په زړه کول .

٥. د اسلام په تاريخ کې د تېرو مسلمانانو د صبر واقعې هغه خلکو ته ور په يادول چې اوس هم په کومه نه کومه وجه د کفر له لوري نه ځوريږي .

٧. موجوده مسلماني جامعې ته موقع ورکول چې د خپلو تېرو مسلمانانو د ژوند، مېړانې، ځوانمردی، قربانی ... نه عبرت واخلي .

او بالآخره نوي ځوان تنکي نسل ته د اسلامي تاريخ د لويو کتابونو څخه لويې خبرې د وړو رسالو او کتابونو په شکل کې ددوی د اسانتيا لپاره وړاندې کول .

دا پورتنی او څه نوري داسې نکتې دي چې مونږ ددې سلسلې رواني ساتلو ته هڅوي او ان شاء الله ترڅو مو چې وس وي دا لړی به مونږ همداسې روانه ساتو لله الحمد داده ستاسې تر لاسونو پورې ددې مبارکې لړۍ څلورمه کړی هم در ورسېده که ژوند بقاء وکوله ډېر زر به یې پنځمه کړۍ هم در ورسیږي او دا لږ ځکه وځنډېده چې ددېنه وړاندې په داسې وخت کې چې د یو سپک فلم په واسطه د رسول الله ﷺ اهانت وشو دهغه اهانت په ځواب کې مونږ یوه خاصه رساله چاپ کړه امید دی چې تاسې به کتلې وي او پدې کړی کې هم مونږ د رسول الله ﷺ او دهغه د صحابه وو په غزواتو باندې د دریم کتاب په تعقیب باندې خبرې کوو امید دی چې ستاسې د خوښې وړ به و ګرځي او که کوم ملګري دې لړۍ ته د لا زیاتو ښه کولو لپاره په ذهن کې مشورې لري او یا خذمت کول غواړي زمونږ غېږه ورته خلاصه ده او که ددې کتاب او یا دې لړۍ په اړه ستاسې څه ډول اعتراض، سوال، نیوکه، نکته، نظریه او یا مشوره وي نو ددې سلسلې چلونکي به یې له ستاسې نه د کور ودانې په ویلو سره په ورین تندي واوري او په راتلونکو کتابونو کې به یې په یاد لري . مننه

د زمزم خپرندویه ټولنې اداره

E-mail: zamzam_publication@yahoo.com

د بدر تر غزا وروسته

لکه ددېنه په وړاندې کتاب (دريمه برخه) کې چې تېر شول د بدر غزا هغه لمړۍ واقعه وه چې مسلمانان او کفار په مسلح ډول سره مخامخ شول او داسې يوه جګړه وه چې د مسلمانانو او کفارو په مينځ کې يې فيصله وکوله او مسلمانانو ته ښکاره کاميابي نصيب شوه او د کفارو له لوري نه چې څوک ژوندي و تښتېدل ځان ورته د ښه قسمت مالک ښکاره کېدو دې ښکاره فتح د هغه کسانو په زړه باندې ډېر بد تاثير کړی وو چې د مسلمانانو کاميابي يې نشوای زغملی دا که هغه مشرکان وو چې د بدر د غزا نه په ژوندي تښتېدلو بريالي شوي وو او که هغه يهود وو چې په مدينه منوره کې په ښکاره سره د رسول الله ﷺ په تعهد کې بند وو لکن په زړه يې ورته ډېر بد ګرځول او د همدې دوو ډلو په اړه الله تعالی فرمايي :

سورة مائدة آية ٨٢

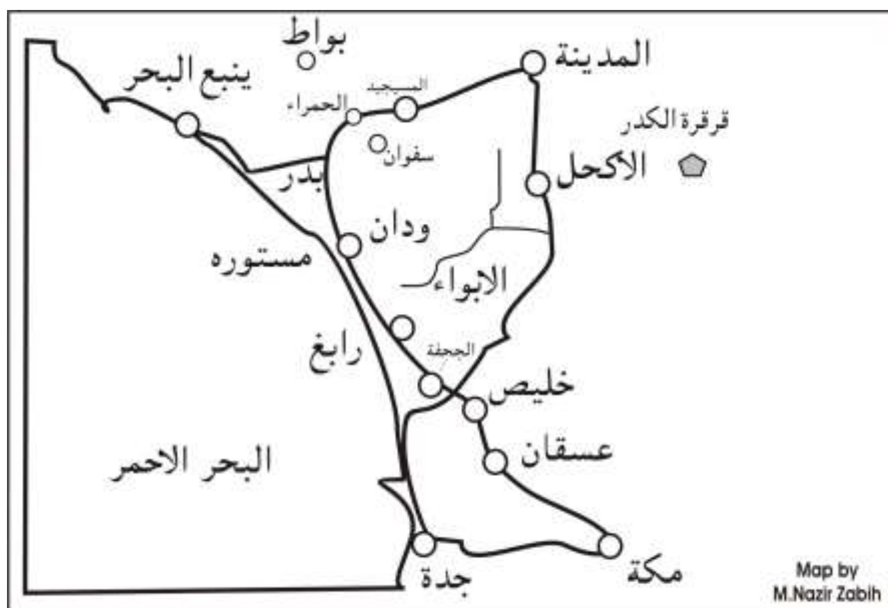
۞ لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ ٱلنَّاسِ عَدَٰوَةً لِّلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱلۡيَهُودَ وَٱلَّذِينَ أَشۡرَكُواْۖ

ترجمه : بېشکه ته به پيدا کړې په دښمني کې له مسلمانو سره ډېر سخت يهود او هغه کسان چې مشرکان دي .

او يوه بله ډله داسې هم وه چې په ښکاره سره په اسلام کې داخل شوي وو لکن په زړونو کې يې

تر هغه کينې نه اوس هم کمه کينه نه وه کومه چې د همدې دوو ډلو په زړونو کې وه او دا ډله هغه کسان وو چې صرف ددې لپاره يې په ښکاره سره اسلام قبول کړی وو چې دوی ته ښکاره شوې وه چې عزت اوس په اسلام کې دی هغه عبد الله بن ابی او دهغه ملګري وو او دمدينې په شاو خوا کې يوه بله ډله کوچيان هم اوسېدل چې دهغوی په اسلام او کفر باندې کار نه وو هغوی صرف د چور او غلا خلک وو او چېرته به چې کمزوري خلک ورته ښکاره شول نو د موقع نه به يې فايده پورته کوله او غلا به يې کوله او مالونه به يې چور کول هغوی هم پدې ډارېدل که چېرته په مدينه منوره کې يو مستحکم دولت او نظام مېنځ ته راشي نو ددوی دا فعاليتونه به هم ودرول شي هغوی ددې فکر په بنياد د مسلمانانو دشمني په زړونو کې ګرځوله نو ددې امله د بدر د غزا نه وروسته اسلامي نظام ته خطرونه تر مخکې نه لا نور هم زيات شول او د هرې خوا نه خطر محسوس کېدو رسول الله ﷺ چې يو رښتونی قائد وو ددې ټولو خطرونو احساس ورته کېدو او حالات يې په ځيرکتيا سره څارل چې ډېر زر ددې وخت راغلو چې د بني سُليم غزا واقع شوه .

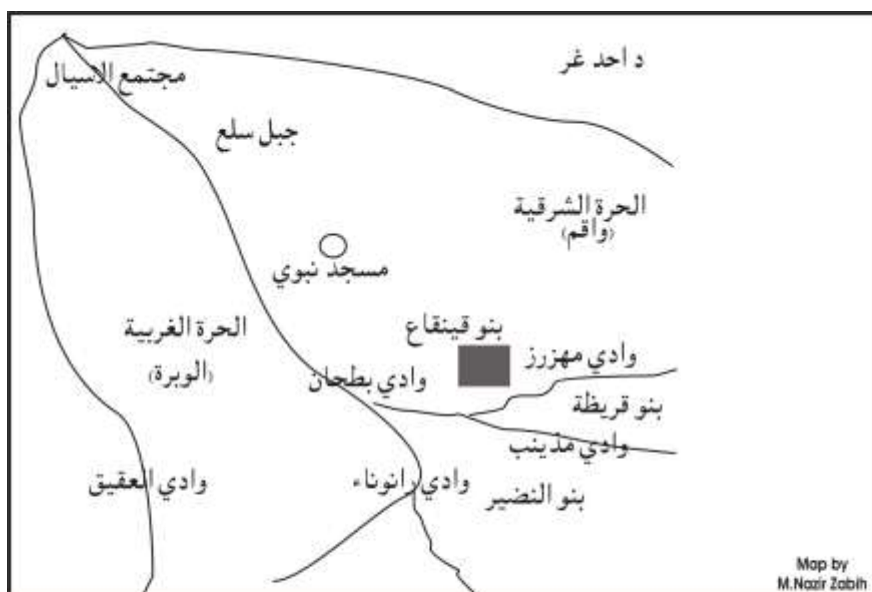
غزوة بني سُليم

کله چې رسول الله ﷺ د بدر نه بېرته مدينې منورې ته لاړو صرف اوه شپې يې تېرې کړې چې خبر ورته را ورسېدو چې د بني سليم او بني غطفان خلکو د ا فکر کړی دی چې مسلمانان د بدر په جنګ باندې ستومانه شوي دي او د جګړې توان پکې نه ليدل کيږي نو ددې امله په مسلمانانو باندې دحملې کولو په نيت باندې له خپلو ځايونو څخه را وتلي دي نو څرنګه چې مسلمانان د بدر په جنګ کې کمزور شوي او ستړي شوي نه وو بلکه د الله تعالی د لارې د جهاد لپاره له مخکې نه نور هم پياوړي شوي وو نو د رسول الله ﷺ په يوه اواز سره دوه سوه کسان جنګ ته تيار شول حضرت سباعَ

بن عرفطة الغفاري ❽ په يوه قول عبد الله بن ام مكتوم ❽ يې په مدينه منوره كې د خليفه په توګه پرېښود او سپين بيرغ يې حضرت علي رضى الله تعالى عنه ته وركړو او ددوى د ځايونو لور ته ور روان شول مشري يې پخپله حضرت رسول الله ❁ كوله تردې چې د الكدر علاقې ته ورسېدل او دا هغه علاقه وه چې كفار تردې ځاى پورې را رسېدلي وو (په نقشه كې په نښه كړل شوى دى) د مدينې منورې جنوب شرقي لوري ته واقع دي هغوى چې ددېنه خبر شول چې رسول الله ❁ د خپلو زړورو مجاهدينو سره را ورسېدو نو له هغه ځاى نه يې پښې سپكې كړې او په تېښته و تښتېدل پنځه سوه اوښان ترېنه په هغه ځاى كې پاتې شول او مسلمانانو ته دغنيمت په ډول په لاس ورغلل رسول الله ❁ پنځمه برخه ترې بيت المال ته وركړه او پاتې يې په دوى باندې تقسيم كړل او هر مجاهد ته دوه دوه اوښان ورسېدل ، رسول الله ❁ د خپل عادت مطابق هلته د دريو ورځو لپاره پاتې شو ترڅو دښمن ته ثابته كړي چې كه د مخامخ كېدو توان په ځان كې ويني نو دوى ورته ناست او په را ګرځېدو كې يې هېڅ بيړه نشته په كدر كې د دريو ورځو د قيام نه وروسته بېرته مدينې منورې ته را ستانه شول .

غزوة بني قينقاع (د بني قينقاع محاصره)

په مدينه منوره کې د يهودو درې قبيلې وې چې رسول الله ﷺ دهغوی سره د امن تعهد ليکلی وو چې دوی به د مسلمانانو د عزتونو او د ځانونو ساتنه کوي او دوی به هم د مسلمانانو څخه په امن وي :

١. بني قريظة
٢. بني النضير
٣. بني قينقاع

او ترڅو پورې چې ددوی له لوري نه تعهد مات شوی نه وو نو مسلمانانو يې پوره پوره ساتنه وکوله بالآخره د بني قينقاع چې د مدينې په

هغه ځای کې هستېده چې په نقشه کې ښکاره کړل شوی دی د لوري نه تعهد داسې مات شو چې بني قينقاع خپل يو بازار درلود او دا خلک اکثر زرګران وو د مسلمانانو يوه ښځه ددوی بازار ته ورغله څه شی يې خرڅول چې زرګر دکاندار ترې وغوښتل چې مخ دې ښکاره کړي څرنګه چې دا بې تميزه غوښتنه وه نو ښځې ونه منله او يو يهودي په فريب سره لاړو د مسلمانې زنانه شا ته او دهغې ټکری يې په کوم شي پورې پداسې طريقه سره وتړلو چې دا پرې پوه نه شوه نو چې په همدې بې خبرې کې هغه پا څېده نو ټکری يې ترې و غورځېدو او مخ يې ښکاره شو او يهودي ورته په زوره زوره خندل مسلمانې ښځې چيغه کړه او مرسته يې وغوښته په بازار کې يو مسلمان ور ټوپ کړل او د يهودي دکاندار سر يې ترې پرې کړو نور يهود را ټول شول او مسلمان يې شهيد کړو مسلمانان پدې غصه شول او چې له مخکې نه ددوی د شرارت او شيطانت نه تنګ شوي وو جنګ ته تيار شول او رسول الله ﷺ چې له هېچا سره هم تر هغه وخته پورې جنګ ته نه تياريدو ترڅو به يې چې هغوی ته د اسلام لوري ته دعوت نه وو ورکړی نو ورغلو او دوی يې په خپل بازار کې را ټول کړل او د اسلام لوري ته يې دعوت ورکړو او ورته يې وويل :

د الله تعالی له عذاب نه و ډار شئ او تاسې ته معلومه ده چې زه پيغمبر يم او زما ټولې نښې ستاسې په کتابونو کې موجودې دي اسلام قبول

کړئ او کنه نو الله تعالی به دربانديډ داسې عذاب مسلط کړي لکه په بدر کې يې چې په قريشو باندې مسلط کړو دوی ورته وويل : محمده که تا د خپل قوم جنګياليو ته په بدر کې ماتې ورکړه د هغې وجه دا وه چې هغوی بې تعليمه د جنګي تکتيکونو څخه نا خبره او د جنګ سره نا بلده خلک وو که ته چېرته زمونږ سره په جنګ کې مخامخ شې نو مونږ به درته وښيو چې سړي څنګه وي .

الله تعالی ددوی په اړه نازل کړل :

سورة آل عمران آية ١٢-١٣

قُل لِّلَّذِينَ كَفَرُواْ سَتُغْلَبُونَ وَتُحْشَرُونَ إِلَىٰ جَهَنَّمَ ۚ وَبِئْسَ ٱلْمِهَادُ ﴿١٢﴾ قَدْ كَانَ لَكُمْ ءَايَةٌ فِى فِئَتَيْنِ ٱلْتَقَتَا ۖ فِئَةٌ تُقَٰتِلُ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَأُخْرَىٰ كَافِرَةٌ يَرَوْنَهُم مِّثْلَيْهِمْ رَأْىَ ٱلْعَيْنِ ۚ وَٱللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِۦ مَن يَشَآءُ ۗ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّأُو۟لِى ٱلْأَبْصَٰرِ ﴿١٣﴾

ترجمه : ووايه هغه کسانو ته چې کافران دي تاسې به مغلوب کړل شئ او ټول به کړل شئ دوزخ ته او هغه ډير بد د ورګرځېدلو ځای دی د تاسې لپاره په هغه دوه ډلو کې نښه د عبرت وه چې سره مخامخ شوې يوې ډلې د الله په لاره کې جنګ

کولو او بله ډله يې کافره وه هغوی ته د مسلمانانو ډله د خپل ځان دوه چنده ښکاره کېده چاته يې چې خوښه شي الله ① په خپله مرسته سره د هغه تائيد کوي بېشکه پدې کې د عقل د خاوندانو لپاره عبرت دی

چې کله يې د اسلام دعوت ته هم پدې ډول باندې ځواب وويلو نو د هجرت د دوهم کال د شوال په مينځ کې د شنبې په ورځ مسلمانان غازيان د دوی سره جنګ ته ور ووتل او د مسلمانانو سپين بيرغ د حضرت حمزة ❽ په لاس کې وو او رسول الله ☸ په مدينه منوره کې حضرت ابو لبابة بشير بن عبد المنذر ❽ د خپل خليفه په توګه پرېښی وو چې کله د بني قينقاع يهود د مسلمانانو د ور وتلو نه خبر شول نو په بدر کې د مسلمانانو جنګېدل او سرښندنه د دوی نه هېره نه وه نو د دوی په زړونو کې ويره ننوتله او د مسلمانانو تر رعب لاندې راغلل او ددې په ځای چې دوی ځان ته خپله خبره وريادده کړې وای چې رسول الله ☸ ته يې ويل (که ته له مونږ سره په جنګ کې مخامخ شې نو مونږ به درته وښيو چې سړي څنګه وي) او اوس جنګ ته را وړاندې شوي وای دوی لاړل په خپلو کورونو ننوتل او د رسول الله ☸ د مجاهدو ملګرو سره يې د مخامخ کېدلو نه ډډه وکړه مسلمانانو ددوی محاصره تر ۱۵ ورځو پورې اوږده کړه بالآخره دوی را ووتل او د رسول الله ☸

نه يې وغوښتل چې ددوی سره د صلح وکوي هغه صلح داسې وشوه چې دوی به خپل ټول مالونه او اسلحه مسلمانانو ته پرېږدي دا به ددوی لپاره غنيمت وي او مسلمانان به ددوی د سر پناه ورکوي او دوی به پرېږدي چې خالي لاس ووزي رسول الله ﷺ پدې صلح ددوی سره رضا شو او پدې غزا کې الله تعالی مسلمانانو ته ډېر غنيمت په لاس ورکړو او رسول الله ﷺ حضرت محمد بن مسلمة رضی الله تعالی عنه د غنيمتونو د ټولولو مسئول مقرر کړو او دوی چې د سر امان ورته ورکړل شو د مدينې منورې نه ووتل او شام لوري ته ولاړل

غزوة السويق

دا غزوه هغه وخت واقع شوه کله چې په مکه کې خلک ټول په غم کې اوسېدل له يوې خوا نه يې ټول مشهور او د مخې خلک په بدر کې د مړيو په ډول پرېښي وو او له بله پلوه يې د ټولو عربو قبيلو په مينځ کې سترګې ښکته شوې وې هغه کبر چې ددوی سره به وو او هغه فخر چې دوی به کولو اوس نه وو پاتې شوی د شرم نه به پورته څنګه ګوري چې ټول خلک پدې خبر دي چې ۳۱۳ کسان د صرف ۲ آسونو سره راغلي وو او د دوی لوی لښکر ته يې ماتې ورکړه نو په همداسې ژوند کې ابو سفيان قسم وخوړو ترڅو به زه د خپل جنابت نه غسل نه کوم ترڅو چې د محمد سره جنګېدلی نه وم د همدې قسم نه د ځان خلاصولو لپاره يې له ځان سره د قريشو دوه سوه کسان ملګري کړل او مدينې منورې ته روان شو مدينې منورې ته چې راغلو بني النضير (ديهودو قبيلې) ته ورغلو او په هغوی کې يې د حيی بن اخطب (د بني النضير سردار) دروازه ور وټکوله هغه ورته دروازه خلاصه نه کړه او دده يې هېڅ مېلمستيا ونه کوله بيا راغلل د سلام بن مشکم کور ته هغه دده ښه استقبال وکولو او د مسلمانانو په اړه يې معلومات هم ورکړل د شپې را ووتل د مدينې په شاوخوا کې يې چاپه واچوله او يو انصاري او يو دهغه ملګری يې شهيدان کړل او د غلو په څېر يې

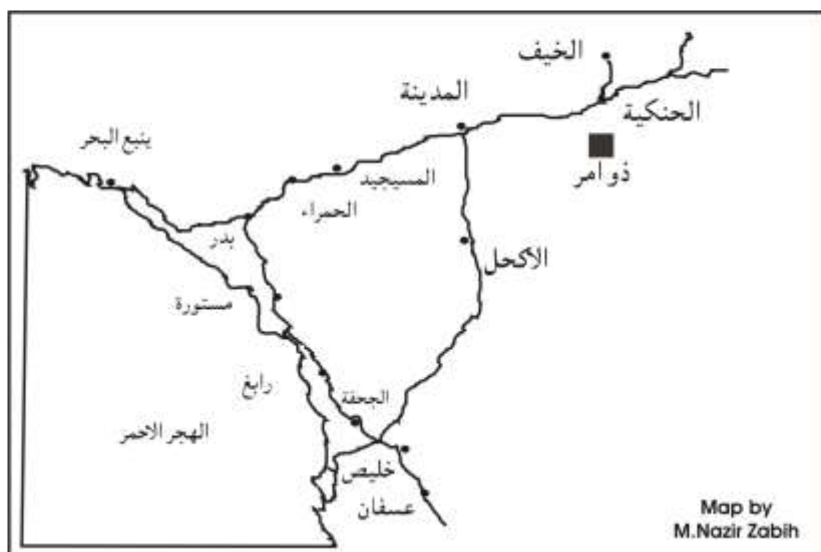
بېرته په تېښته مخه کړه رسول الله ﷺ چې ددې قصې نه خبر شو نو دخپلو صحابه رضی الله تعالی عنهم سره په دوی پسې را ووتلو دوی چې په تېزه سره تښتېدل نو په لارو به يې خپل خوراکونه ددې امله غورځول چې دوی د منډې لپاره خپل ځانونه سپکول غوښتل او په هغه طعامونو کې غټه برخه السويق (ستوان ، د غنمو د اوړو نه جوړ شوی يو طعام دی) وو نو ځکه دې غزوې ته دا نوم ورکړل شو .

مسلمانان په دوی پسې تر قرقرة الكدر پورې لاړل چې ددېنه د مخکنۍ غزا په نقشه کې ښکاره کړل شوی وو بالآخره ابو سفيان له دوی څخه په تېښته خلاص شو او را ګير يې نشو کړلی دوی بېرته مدينې منورې ته را ستانه شول .

غزوة ذي امر

(د امر په راء باندې شد) دا د اوبو نوم دى او هغه اوبه چې چېرته وې هغه ځاى ته اوس امر وايي .

ديته غزوه غطفان هم ويل كيږي دا هغه غزوه وه چې رسول الله ﷺ پكې د زياتو غازيانو مشري كوله د هجرت په دريم كال كې واقع شوې ده او هغه وخت مينځ ته راغله كله چې رسول الله ﷺ ته خبر راغلو چې د دُعْثور په نوم يو سړي چې د غِطفان د قبيلې څخه دى د بني محارب او بني ثعلبة د قبيلو څخه يې څه كسان په ذي امر كې (چې د بني غطفان د قبيلې اړوند ځاى دى) را ټول كړي غواړي چې د مدينې منورې اطرافو ته راشي او له

مسلمانانو سره جنګ وکوي رسول الله ﷺ خپلو صحابه وو ته اواز کړو چې را ټول شول د ٤٥٠ صحابه وو سره د ذي امر ځای په نوم يې حرکت وکولو او په مدينه منوره کې يې حضرت عثمان رضی الله تعالی عنه د خپل خليفه په توګه پرېښودو په لاره کې د هماغه طرفونو څخه يو کس دوی وليدو چې حباب او د يو قول له مخې جبار نوم يې وو دهغه سره دوی خبرې وکولې او هغه ورته ډېرې خبرې وکولې يوه دا چې که هغوی خبر شول چې تاسې د هغوی په لوري ور روان ياست نو هغوی به لتاسې نه غرونو ته وتښتې او لتاسې سره به جنګ ته مخامخ نه شي او دا يې هم ورته وويل چې زه لتاسې سره ځم نو رسول الله ﷺ ورته د اسلام په اړه خبرې وکولې نو ده اسلام قبول کړو او رسول الله ﷺ دی له حضرت بلال ❽ سره ملګری کړو او د اسلامي لښکر لار ښود شو رسول الله ﷺ لاړو په کوم ځای کې چې دوی را ټول شوي وو دلته اوبه وې چې ذي امر يې ورته ويل هغه ځای ته ورسېدو هغوی چې د مجاهدينو د لښکر نه خبر شوي وو ټول تښتېدلي وو رسول الله ﷺ همدلته ځان ورسولو د څو شپو لپاره هلته پاتې شو چې خلکو ته د اسلام شان او قوت ښکاره کړي او په امن سره مدينې منورې ته را ستون شو د سفر موده يې ١١ ورځو ته ورسېده ، پدې غزوة کې يو باران وشو چې ټول مجاهدين يې لانده کړل او رسول الله ﷺ خپلې جامې مبارکې بدلې کړې هغه يې لمر ته

واچولې او خپله تر يوه ونه لاندې څملاستو سترګې يې پټې شوې وې چې يو کافر دعثور ابن الحارث ورته په پټه پټه راغلو او دده ﷺ سر ته ودرېدو او رسول الله ﷺ ته يې ويل نن به تا لما څخه څوک ساتي؟ رسول الله ﷺ ورته وويل الله .. ددې اواز د آورېدو سره په هغه کس باندې وېره راغله او توره يې له لاسه پرېوتله رسول الله ﷺ توره را پورته کړه ده ته يې ويل تا به اوس لما څخه څوک ساتي ؟ ده ورته وويل څوک هم داسې نشته چې ما لتا څخه خلاص کړي نو رسول الله ﷺ هغه معاف کړو او خوشې يې کړو هغه سم د لاسه وويل زه ددې ګواهي ورکوم چې نشته لا ئق د عبادت مګر يو الله دى محمد د الله رسول دى بيا لاړو خپل قوم ته او اسلام ته يې دعوت شروع کړو او خلک يې اسلام ته را بلل پدې اړه وحى راغله .

سورة مائدة آية ١١

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ هَمَّ قَوْمٌ أَن يَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

ترجمه :اى هغه کسانو چې تاسې ايمان راوړى دى دريا د کړئ د الله هغه نعمت چې کله يو قوم اراده وکوله چې تاسې ته خپل لاسونه در اوږده کړي بيا يې دهغوى لاسونه لتاسې نه ونيول د الله نه وډار

شئ او بايد خاص په الله ① باندي مسلمانان توکل وکوي

د کعب بن اشرف وژل

کعب بن اشرف د مديني منورې نه لاړو مکې مکرمې ته مشرکينو ته يې خبرې کولې او هغوی يې د رسول الله ﷺ جنګ ته را پارول د ابو سفيان سره يې خبرې کولې ابو سفيان ورته ويل ته ووايه زمونږ ښه دين دی او که هغه دين ښه دی کوم چې محمد راوړی دی؟ کب بن اشرف رذيل ورته ويل نه ستاسې دين ورباندې غوره دی .

د کعب بن اشرف ددې خبرو په آړه آيت نازل شو:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِنْ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلَاءِ أَهْدَى مِنْ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلًا

ترجمه :ته نه ګوري هغه کسانو ته چې د کتاب نه څه برخه ورکړل شوېده دوی ايمان راوړی دی په جبت او طاغوت باندې هغه کسانو ته چې کافران دي وايي دا خلک له هغه کسانو څخه چې مومنان دي ډېر په سمه لار دي .

په مکه کې يې تر خپلې وسې پورې کوښښ وکاوه چې قريش د رسول الله ☸ جنګ ته راوپاروي څه شعرونه يې وويل چې د کفارو زړونه يې د انتقام اخستلو ته راوپارول دده ددې کارونو او نورو شيطانتونو څخه مسلمان زيات په تنګ شول تردې چې رسول الله ☸ را پورته شو او خپلو غازيانو ته يې وويل د کعب بن اشرف کار به زما لپاره څوک وکوي؟ ده الله او دهغه رسول ته ضرر رسولی دی

حضرت محمد بن مسلمة ❽ وفرمايل : ته دا غواړې چې مړ يې کړو؟ رسول الله ☸ ورته وويل : هو ! حضرت مسلمة ❽ وويل بيا ماته اجازه راکړه که زه ستا په اړه هغه ته څه وايم ... رسول الله ☸ ورته و فرمايل هو تاته اجازه ده .

هغه له ځان سره په مشوره کې څو کسان ملګري کړل يو يې ابو نائله چې د کعب رضاعي ورور وو دا يې هم ملګرى وو هغه يې ور ولېږلو د کعب بن اشرف سره په پټ ځاى کې مخامخ شو ورته يې وويل دا کس (محمد☸) راغلو له مونږ نه هرشی غواړي ، له مونږ نه صدقې او خيراتونه غواړي له مونږ سره خپله هېڅ نشته او اوس په خپله خبره کې ګير راغلي يو غيرت راته ولاړ دی په شا ترې نشو تلی او په کور کې مې هېڅ وس نشته تاته راغلی يم که څه قرض راکړې او زه يوازې نه يم څه نور کسان هم راسره دي مونږ ټول

غواړو چې ورو ورو ځان په څه چل ترې ګوښه کړو .

کعب بن اشرف ورته وويل صحيح ده دربه يې کړم لکن ماته په ګانه کې څه کېږدئ ... حضرت ابو نائله ❽ ورته وويل له مونږ سره چې څه شی نشته څه به درته ګانه کړو؟ کعب بن اشرف رذيل ورته وويل خپلې ښځې راته په ګانه کړئ ..

حضرت ابو نائله ❽ ورته وويل مونږ خپلې ښځې تاسې ته څنګه ګانه کړو په ټولو عربو کې تاسې ښکلی شکل لرئ زمونږ ښځې چې تاسې ويني په فتنه کې به واقع شي .

کعب ورته وويل نو بيا خپل زامن راته ګانه کړئ .

حضرت ابو نائله ❽ ورته وويل که زامن تاسې ته په ګرو کې کېږدو نو دا چې لوی شي نو خلک به ورته ښکنځل کوي او پيغور به ورکوي چې ته وړوکی وې نو پلار دې ګانه کړی وې دا خو زمونږ لپاره شرم دی خو مونږ به سلاح تاته ګرو کړو ده وويل صحيح ده بس را يې وړئ او کله چې راځئ نو راشئ ابو نائله ❽ راغلو خپلو ملګرو ته يې وويل چې وعده مې ترې واخيسته دوی راغلل رسول الله ☸ ته يې قصه وکوله رسول الله ☸ پخپلو مبارکو پښو باندې هم له دوی سره را ووتلو تر بقيع پورې ورسره راغلو بيا يې هلته

ورته دعا وکوله ورته يې وويل ځئ لاړ شی د الله په برکت او مرسته سره ... دوی روان شول د سپوږمي ښکلې شپه وه دوی راغلل يو حضرت محمد بن مسلمة وو بل ابو نائله وو بل حضرت عباد بن بشر وو، بل حارث بن اوس وو .. رضوان الله عليهم اجمعين چې دده ځای ته را ورسېدل هغه د صحن د ننه را وغوښتل .. دی چې راوتلو ښځې يې پسې غږ کړو پدې وخت کې ته چېرته ځې؟ ده وويل چې محمد بن مسلمة دی او بل مې ورور ابو نائله دی ښځې يې وويل چې زه داسې اواز آورم لکه وينې چې ترېنه توئيږي (خطرناک اواز دی) ده بيا ورته وويل چې نه يو محمد بن مسلمة او بل مې رضاعي ورور دی .

دی چې را ووتلو دوی ورسره مجلس شروع کړو چې لږ زړه ونيسي ابو نائله ورته ويل څه عجيب بوی درنه ځي ما په ژوند کې داسې ښکلی بوی نه دی ليدلی ديو قول له مخې چې ده ورته وويل چې زما داسې ښځه ده چې هغه د عربو د عال نسب نه ده دا هغې را باندې وهلي دي بيا ابو نائله د يوقول له مخې محمد بن مسلمة رضی الله تعالی عنهما ورته وويل چې زه ستا سر بوی کړم لاس پکې ووهم چې دا ښه بوی زما په لاس پورې شي ده ورته وويل هو ! چې کله يې لاس دده وېښتو ته ور ورسېدل نو يې په دواړو لاسونو باندې ټينګ ونيولو او خپلو ملګرو ته يې ويل : ووژنئ د الله دښمن ملګرو يې ورباندې د وارونو تور تم جوړ کړو د هيڅ ښوريدلو وخت يې ورنه کړو سر يې ترې

پرې کړو او له ځان سره يې واخيست رسول الله ☸ په مانځه ولاړ وو دوى چې نېږدې بقيع ته ورسېدل نو يې تكبيرونه ويل رسول الله ☸ چې پدې وخت كې په مانځه كې وو ددوى تكبيرونه يې واورېدل هغه هم تكبير وويلو هغه پوه شو چې كار يې په كاميابۍ سره كړى دى د رسول الله ☸ دربار ته چې ورسېدو هغه ☸ ورته وويل مخونه كامياب شول .. دوى ورته وويل او ستا مخ هم يا رسول الله .

او دهغه سر يې ورته په مخه كې وغورځولو كله يې چې وليدو د الله تعالى شكر يې اداء كړو .

غزوة بحران

دا غزوة د هجرت په دريم كال په ربيع الثاني د يو قول له مخې په ربيع الاول مياشت كې هغه وخت واقع شوه كله چې رسول الله ﷺ د قريشو په لټون كې بحران نومي ځاى ته د درى سوو مجاهدينو سره په داسې حالت كې ورسېدو چې حضرت عبد الله ابن ام مكتوم ❽ يې د خپل خليفه په ځاى په مدينه منوره كې پرېښى وو تر بحران پورې ورسېدل او هلته يې شپې وكولې د جنګ سره مخامخ نه شول بېرته په امن سره مدينې منورې ته را ستانه شول .

سرية زيد بن حارثة ❽

دا سرية رسول الله ﷺ د هجرت په ۳ کال د جمادي الثاني په میاشت کې هغه وخت ولېږله کله چې د قریشو د یوې قافلې په اړه مسلمانانو ته خبر را ورسېدو دا قافله هغه وخت شام ته روانه وه چې اوړی راغلی وو او قریشو فکر کاوه که چېرته د محمد ﷺ د لاسه مونږ په اوړي کې د شام تجارت سفر ونه کوو دا خو به مونږ په خپل کور کینو او خپل مالونه به وخورو زمونږ ژوند خو پدې جوړ دی چې په ژمي کې یو سفر د حبشې خوا ته وکوو او په اوړي کې د شام خوا ته ... دوی ددې مشکل د حل لپاره یو له بل سره خبرې کولې او قافله د صفوان تر مشري لاندې تیاره وه چې شام ته لاړه شي اسود بن عبد المطلب صفوان ته وویل چې دا لنډه لاره تاسې پرېږدئ او د عراق لاره خپله کړه دا لاره ښه ده لکن اوږده ده د مدینې منورې په شرق کې تیریږي لکن له مدینې څخه ډېره لرې ده محمد ﷺ نشي کولی ستا مخه ونیسي رایه ښه وه لکن قریش پدې لاره نه وو خبر او بالکل وربانديې نا بلد وو نو ځکه اسود بن عبد المطلب صفوان ته وویل چې فرات بن حیان له ځان سره د راه بلد په صفت بوزه هغه به درته لاره ښيي .

د همدې مشورې نه وروسته د قریشو قافله د شام په سفر د صفوان بن امیة په مشري کې روانه

شوه ددې قافلې د روانېدلو سره سم د قافلې خبرونه مدينې منورې ته ورسېدل پدې وخت کې سليط بن النعمان چې پټ مسلمان شوی وو د مکې د کفارو سره د شرابو د څښلو په يو مجلس کې ناست وو (شراب تردې دمه لا حرام شوي نه وو) پدې مجلس کې نعيم بن مسعود الاشجعي حاضر وو هغه سليط بن النعمان ته د قافلې په اړه او دهغې د لارې په اړه ټوله قصه وکوله .

سليط بن النعمان په منډه منډه مدينې منورې ته ځان ورسولو او د قافلې په اړه يې ټول معلومات رسول الله ﷺ ته وړاندې کړل رسول الله ﷺ بغير ددېنه چې ځنډ پکې وکوي په ډېر عاجل ډول سره سل کسان مجاهدين تيار کړل او په سر يې ورته زيد بن حارثة الکلبي مقرر کړو او دوی ته يې وويل ځومره زر چې کيدای شي تاسې به لاړشئ او دا لاره به ونيسئ هغوی هم د بازانو په څېر لاړل او قافله يې په داسې وخت کې ګير کړه چې د قَرْده په نوم اوبو سره يې دمه کړې وه هغه کسان چې د قافلې سره راغلي وو صفوان او دهغه ملګري د دتېښتې نه بيغير يې نور هېڅ هم ونشوای کولی هغوی و تښتېدل او په قافله کې موجود مال ټول مسلمانانو ته پاتې شو د قافلې د لارې ښودونکی د يو قول له مخې دوه نور کسان ژوندي ونيول شول بيا فرات بن حيان د رسول الله ﷺ په لاس باندې په اسلام مشرف شو .

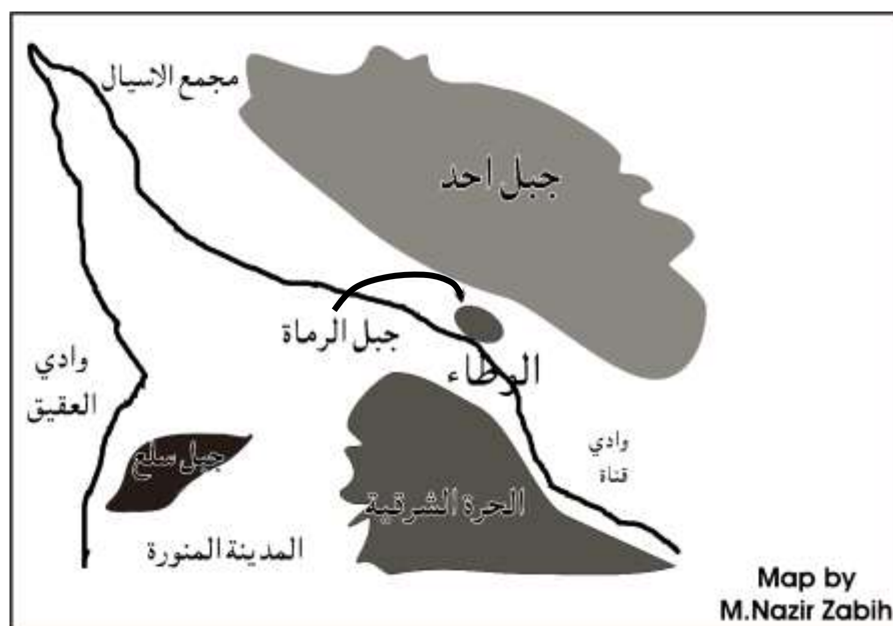
دې حادثې د قريشو د ملا تير د بدر د واقعې نه بد مات کړو اوس دوی پوه شول چې د دوی په

وړاندې صرف دوه لارې دي يا خو دا چې د يو داسې جنګ تياري وکوي چې د دوی له نظره د مسلمانانو نوم پکې ختم کړي او د اسلام نيالګی له بيخ نه وباسي او يا خو دا چې تر خپل غرور او کبر تېر شي او د مسلمانانو سره د صلح لاره خپله کړي همدا وجه وه چې د احد د جنګ تياري يې شروع کړو .

غزوة احد

د غزوة احد واقعه زه کوښښ کوم پداسې ډول يې ستاسې په وړاندې کېږدم چې تاسې يې که په غور سره ولولئ نو تاسې به فکر وکوئ لکه تاسې چې پدې واقعه کې پخپله حاضر وئ کېداى شي د رسول الله ﷺ او د صحابه وو په سخت حالت باندې به ستاسې زړه نرم شي او که ددې هرڅه لوستلو سره بيا هم ستاسې زړه نرم نشي نو بيا بايد پدې ژړا درشي چې زړه دې ډېر سخت دى .

موقعيت

د احد د غره سره واقع شوه چې دمدينې منورې نه تقريباً درى كيلو متره لرې واقع دى

تاريخ :

غزوة احد د هجرت په دريم كال د شوال په مينځ كې واقع شوه چې د مارچ ٦٢٥ سره سمون خوري د ورځې په اړه اختلاف دى لكن مشهوره يې داده چې د شنبې په ورځ واقع شوه .

دأُحُد نه وړاندې د رسول الله ﷺ خوب ليدل

د غزوة احد نه وړاندې رسول الله ﷺ خپلو صحابه وو ته وويل چې خوب مې ليدو توره مې په لاس كې وه چې ومې ښورولـه هغه په مينځ كې ماته شوه چې بيا مې وښوروله نو هغه جوړه شوه . (د مسلمانانو حال همداسې وو د جنګ په مينځ كې هغوى د څه شكست سره مخامخ شول) رسول الله ﷺ پخپله صحابه وو ته ددې خوب تعبير داسې وكولو چې په صحابه وو كې به ځينې شهيدان شي او څه نا څه ماتې به وخوري .

د غزوة احد سببونه

ددې غزوې د واقع کېدلو لپاره يو لوی سبب لکه مخکې چې تېر شو دا وو چې د بدر نه وروسته د مکې قريش د خلکو په وړاندې ډېر غورځېدلي وو وېره او هيبت يې د خلکو له زړونو څخه وتلي وو هرچا به ويل چې ۳۱۳ کسانو مسلمانو په خالي لاس ۱۰۰۰ په ښه ډول مسلح کسانو ته ماتې ورکړه ددېنه وروسته چې غزوة سويق هم واقع شوه هغه داسې وه لکه څوک چې غلا کوي او ابو سفيان د خپلو کسانو سره پداسې توګه و تښتېدو چې خپل د لاس شيان يې په لارو باندې غورځول ددېنه مخکې تاسې ولوستل چې سرية زيد بن حارثة واقع شوه چې د زيد بن حارثه په مشري کې ۱۰۰ صحابه ؓ لاړل او د قريشو په قافله يې حمله وکوله صفوان بن امية او دهغه سره ملګري د قافلې ساتونکي صرف پدې قادر شول چې و تښتي نور يې هېڅ هم ونشوای کولی نو اوس د مکې کفارو غوښتل چې دا ځل به خپل پوره کوښښ وکوي او د مسلمانانو سره به داسې جنګ وکوي چې هغوی ته پکې ماته ورکړي ددې امله يې چې څومره وس وو دومره کسان يې را ټول کړل او ښه مجهز را ووتل او همدارنګه يو څه ښځې يې هم ورسره را رواني کړې هغوی به ددوی سره وې چې په سر کې يې هند بنت عتبة (د ابو سفيان مېرمن) وه په بدر کې ددې پلار ، ورور، تره وژل شوي وو ددې ښځو کار دا وو چې ځوانان په جنګ ور وهڅوي او که هغوی په شا ځي دوی به ورته د غيرت خبرې کوې او دوی به په جنګ ور تيزوي.

بل کفارو غوښتل چې د مسلمانانو سره داسې جنګ وکوي چې مشران يې داسې پکې شهيدان کړي لکه د دوی مشران چې څنګه په بدر کې مړه شول او پدې سره به د اسلام ترقي ختمه شي او که اسلام ترقي وکوي نو پدې کې دوی خپل خطر محسوس کولو .

د کفارو تياري

د مکې کفارو فيصله وکوله چې د ابو سفيان په قافله کې (کومه چې په امن سره مکې ته ورسېده او بيا د بدر غزوة واقع شوه) څومره مال دی او د هغې ګټه ده دا به نه تقسيم کوي بلکه پدې سره به راتلونکي جنګ ته تياری وکوي او د مسلمانانو سره به فيصله کونکی جنګ وکوي درې زره جنګيالي يې را ټول کړل پدې کې د مکې خپل خلک هم وو او د شاوخوا قبائلو نه هم خلک پکې شريک وو د بني کنانة او تهامة خلک هم وو په دوی کې دوه سوه د آسونو سپاره جنګيالي وو اوه سوه پکې زغره وال وو او لکه مخکې چې تېر شول ددې کسانو سره ښځې هم روانې وې ترڅو د ماتې په وخت کې د جنګياليو حوصلې لوړې کړې او هغوی ته د غيرت خبرې وکوي د امام ابن اسحاق د قول له مخې آته کسانې وې ، د امام واقدې د قول له مخې ١٤ کسانې وې او د امام ابن سعد له نظره ١٥ وې خو په سر کې يې بالاتفاق د ابو سفيان مېرمن هند بنت عتبة وه .

د مكې د كفارو حركت

د ټولې تيارې د پوره كېدلو نه وروسته د مكې كفار په پوره جذبه او فخر سره د مدينې منورې لورې ته روان شول .

رسول الله ﷺ ته معلومات رسېدل

څرنګه چې حضرت عباس بن عبد المطلب په مكه كې وو او په پټه سره مسلمان وو د كفارو هر حركت يې څارلو كله چې دوى له مكې نه ووتل نو حضرت عباس ❽ رسول الله ﷺ ته خط وليكلو چې د لښكر په اړه په ټولو معلوماتو باندې مشتمل وو د حضرت عباس ❽ استازى پداسې عجله سره تر رسول الله ﷺ پورې ورسېدو چې د مكې نه تر مدينې منورې پورې مسافه يې په دريو ورځو كې لنډه كړه رسول الله ﷺ پدې وخت كې په مسجد قباء كې وو چې د حضرت عباس ❽ ليک ورته ورسېدو او حضرت ابي ابن كعب دا ليک حضرت رسول الله ﷺ ته ولوست رسول الله ﷺ چې كله ليک واورېدو نو دوى ته يې امر وكولو چې دا ليک دې په راز كې وساتل شي او پخپله تيز مدينې منورې ته راغلو او د مهاجرينو او انصارو د مشرانو سره يې خبرې تبادله كړې .

په مدينه منوره کې حالات بدلېدل

ددې ليک نه وروسته په عاجله توګه په مدينه منوره کې حالات يو څه بدل شول هرچا به له ځان سره سلاح ګرځوله حتى چې د مانځه په حالت کې به هم له صحابه وو سره سلاح وه.

د رسول الله ☸ د حفاظت لپاره د صحابه وو يوه ډله مقرره شوه چې هروخت به يې دده ☸ ساتنه کوله او د شپې به يې دده ☸ په کور باندې له سلاح سره پيره کوله دا کسان سعد بن معاذ ، وأسيد بن حضير ، وسعد بن عبادة وو.

له کومه ځايه به چې مدينې ته خلک را ننوتل په هغه ځايونو کې هم کسان مقرر شول چې پيره وکوي .

د ګزمې ګروپونه مقرر شول چې هغوی د مدينې منورې نه بهر په نمبر سره ګزمه کوله ترڅو دښمن په بې خبرۍ کې حمله و نه کوي .

د مکې لښکر د مدینې ساحې ته را رسېدل

د مکې د کفارو لښکر د ابو سفیان په مشرۍ کې په هغه عمومي غربي لاره باندې روان شو کومه چې په عام ډول استعمالېده کله چې د ابواء ځای ته ورسېدل هند بنت عتبة (د ابو سفیان مېرمن) و غوښتل چې د رسول الله ﷺ د مور بي بي قبر باید ړنګ کړو بیا د لښکر مشرانو ورته وویل چې دا څه ښه کار نه دی او ددې کار نه یې منع کړه او ورته یې وویل که دا کار مو وکولو نو دا یوه نوې دروازه خلاصول دي او نتیجې به یې خرابې وي .

مکي لښکر مدینې منورې ته نېږدې شو په وادي عقیق باندې روان شول دهغې نه تاو شول او د اُحد د غره خواته یې ځان ورسولو او د جُمعې په ورځ یې هلته دېره واچوله .

د وتلو نه وړاندې مشوره کول

د مکې د لښکر نه هروخت تازه خبرونه مسلمانانو ته را رسېدل حتی چې ددې خبر ورته را ورسېدو چې هغوی د احد د غره سره دېره واچوله نو رسول الله ﷺ د خپلو ملګرو سره شوری جوړه کړه ددوی سره یې مشوره کوله چې څه کوو د دوی مخې ته ورځو چې د مدینې نه بهر ورسره و

جنګیږو او که دوی پرېږدو چې مدینې منورې ته راشي او په مدینه کې د ننه ورسره و جنګیږو؟

(د رسول الله ﷺ خپله رایه دا وه چې په مدینه کې پاتې شو) د منافقینو د مشر عبد الله بن ابی بن سلول رایه هم دا وه چې باید مونږ په مدینه کې پاتې شو او هغوی پرېږدو چې مدینې ته راشي دلته به ورسره و جنګېږو ددې دا رایه ددې امله نه وه چې په نظامي لحاظ دا یوه ښه رایه وه بلکه دده دا رایه پدې خوښه وه چې که جنګ په کوڅو کې شي نو په اسانه سره زه د جنګ نه خپل ځان پداسې ډول پټولی شم چې څوک به را باندې پوه نه شي ... انصارو صحابه وو ﷺ وفرمایل مونږ نه خوښوو چې د مدینې په لارو کې د جنګ وکوو مونږ د جاهلیت په زمانه کې دا نه خوښول چې په لارو کې له چا سره جنګ وکوو د اسلام په حالت کې یې هم باید خوښ نه کړو رسول الله ﷺ لاړو و زغره یې واغوسته صحابهوو ؓ په خپل مینځ کې یو بل ملامت کول شروع کړل ځینو ویل چې رسول الله ﷺ تاسې ته یو کار خوښ کړو او تاسې بل خوښ کړو بیا یې حضرت حمزة ﷺ ته ویل چې ورشه رسول الله ﷺ ته ووایه چې زمونږ خوښه ستا تر خوښې پورې ده (څه چې ستا خوښه وي همداسې به کوو) حضرت حمزة ؓ چې رسول الله ﷺ ته د اخبره وکوله نو هغه ﷺ وفرمایل پیغمبر چې یو ځل زغره واغوندي بیا یې تر هغه وخته نه وباسي چې ضرورت یې ختم شوی نه وي .. حضرت

حمزة ❽ يې ځکه په رسول الله ☸ پسې ور ولېږلو چې حضرت حمزة ❽ دهغه صحابه وو په سر کې وو چې غوښتل يې د کفارو مخې ته جنګ ته ورځو.

بالآخره رسول الله ☸ خپله رايه د صحابه وو د رايې لپاره پرېښوده او فيصله پدې وشوه چې ورځو د مدينې منورې نه بهر د کفارو سره جنګ کوو او هغوی ته خپله زړورتيا او شجاعت ور ښکاره کوو.

د علم تاريخ د کتابونو له مخې هغه کسان چې د بدر د غزا څخه پاتې وو دهغوی ډېر شوق وو چې جنګ ته ولاړ شي او د دښمن سره په ميدان کې مخامخ شي هغوی په رسول الله ☸ پسې ټينګ شول او ورته ويل يې : ای رسول الله ☸ مونږ ددې ورځې انتظار کاوه چې مونږ له خپل دښمن سره مخامخ شو خير دی مونږ ور وباسه چې هلته ورسره و جنګيږو هغوی به په مونږ باندې دا ګمان نه کوي چې مونږ دهغوی نه وډار شوو او په کورونو کې پاتې شوو .

او هغه کسان چې غوښتل يې په مدينه کې پاتې شي نو دهغوی مطلب دا وو چې په مدينه کې به د ديوالونو څخه کار واخلي او دوی به ځان په مدينه کې ښه ټينګ کړي او هروخت چې داسې جنګ واقع شي نو تعرض کونکې ډله ډېر نقصان ويني .

د مسلمانانو لښکر

کله چې رسول الله ﷺ د وتلو تیښګه اراده وکوله نو یو یې لوی بیرغ را پورته کړو او دری واړه وو :
یو وړوکی د مهاجرینو مجاهدینو وو د حضرت مصعب بن عمیر رضي الله عنه په لاس کې وو او دهغه د شهادت نه وروسته حضرت علي رضي الله عنه را پورته کړو .
بل د اوس د مجاهدینو وو د حضرت اسید بن حضیر رضي الله عنه په لاس کې وو .
بل د خزرج د مجاهدینو وو د حضرت حبا ب بن منذر رضي الله عنه په لاس کې وو .
د ټولو مجاهدینو شمېره زرو کسانو ته رسېدله په دوی کې صرف دوه د آسونو سپاره وو سل زغره وال وو رسول الله ﷺ پدې وخت کې دوه زغرې آغوستې وې .

خپل لښکر معاینه کول

کله چې مدني لښکر د ابادي نه لږ ووتلو الشیخان نومې ځای ته ورسېدو رسول الله ﷺ دخپل لښکر معاینه وکوله او هغه کسان چې په لښکر کې راوتلي وو او کشران وو هغوی د لښکر نه وویستل شول او هغوی ته وویل شول چې تاسې اوس پدې جنګ کې شرکت نشئ کولئ او تردې فیصله لاندې عبدالله

بن عمر، اسامه بن زيد، اسيد بن ظهير، زيد بن ثابت ، زيد بن ارقم، عرابه بن اوس ، ابو سعيد بن حارثه انصاري، سعد بن حبه د اسلامي لښکر نه پاتې کړل شول په دوی کې ځينې کشران وو او ځينې يې اوس ځوانان شوي وو لکن د جنګ سره نا بلد وو حضرت رافع بند خديج ❽ اګر که د کم عمر خاوند وو لکن د غشي په ويشتلو کې نوميالی وو نو ځکه رسول الله ﷺ ورته اجازه ورکړه چې په جنګ کې شرکت وکوي حضرت سمرة بند جندب چې وکتل رافع ته اجازه ورکړل شويده نو رسول الله ﷺ ته يې وويل زه د رافع نه زورور يم که هغه ته د تلو اجازه ورکول کيږي نو ما ته دې هم راکړل شي او که هغه ماته په غېږه راشي نو زه يې را څملولی شم د مهربان قائد رسول الله ﷺ په حضور کې تنکي ګلونه حضرت رافع بند خديج او حضرت سمرة بند جندب په غېږه سره ورغلل او حضرت سمرة وربانديې بريالی شو او رسول الله ﷺ په غزا کې ورته د شرکت اجازه ورکړه .

د مديني منورې او احد په مينځ کې شپه

څرنګه چې د ورځې ناوخته رسول الله ﷺ او مسلمانانو له مديني منورې نه حرکت وکولو نو په لاره کې وربانديې ماښام شو نو همدلته يې د

ماښام مونځ وکولو او د شپې همدلته پاتې شول د لښکر د حفاظت لپاره ٥٠ کسان په پيره مقرر شول مشري يې د کعب بن اشرف قاتل مجاهد محمد بن مسلمة ❽ ته ور په غاړه شوه او حضرت ذکوان بن عبد قيس ❽ ته د رسول الله ☸ ساتنه ور په غاړه شوه .

د منافقينو را ګرځېدل

رسول الله ☸ د سحر مونځ په داسې وخت کې وکولو چې رڼا را خپره شوې وه پدې وخت کې کفارو ته دومره نېږدې وو چې يو بل سره ښکاره کېدل او د مانځه نه وروسته چې نوره هم رڼا شوه عبدالله بن ابی ابن سلول منافق د دريو سوو کسانو منافقينو سره په شا شو او ويل يې چې مونږ جنګ ته نه ځو او دليل يې دا جوړ کړو چې د راوتلو په وخت کې زما رايه دا وه چې بايد جنګ ته د جنګيالو مخې ته را ونه وزو بلکه په مدينه کې پاتې شو رسول الله ☸ د هلکانو خبره ومنله او زما خبره يې ونه منله نو بيا مونږ د څه لپاره خپل ځانونه وژنو؟ پدې وخت کې عبد الله بن عمرو بن حرام په ده پسې ورغلو ورته ويل يې چې دا اوس د شا ته تلو وخت نه دی اوس مونږ د اخپل پيغمبر پداسې وخت کې ولې پرېږدو چې دده ☸ دښمنان تيار په ده پسې راغلي دي منافقينو ويل : که چېرته مونږ پوهيدلی چې

خامخا جنګ کيږي مونږ لتاسې سره تلو لکن مونږ فکر نه کوو چې جنګ دې واقع شي نو په داسې حال کې چې هلته د مکې د کفارو لښکر ښکاره کيږي چې تيار راغلي دي او جنګ ته اماده دي پداسې وخت کې چې دوی دا خبرې وکولې نو صحابه وو ﷺ ورته ويل ځی الله مو ورک کړه (ابعدکم الله) ① دې نبي زمونږ لپاره بس کړي ستاسې له ځايه همدې خبرو ته په قرآني آيتونو کې اشاره هم شوې ده الله تعالی فرمايي :

سورة آل عمران آية ١٦٧

وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ ادْفَعُوا قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالاً لاتَّبَعْنَاكُمْ هُمْ لِلْكُفْرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ لِلإِيمَانِ يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَيْسَ فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكْتُمُونَ

ترجمه : او ددې لپاره چې منافقان معلوم شي دوی ته وويل شي راځئ د الله① په لاره کې جهاد وکوئ او کنه نو حد اقل د خپل حريم نه دفاع وکوئ دوی وايي چې که مونږ پوهېدلی چې جنګ کيږي مونږ درسره تلو (خو مونږ ته معلومه ده چې جنګ نه کيږي) پدې وخت دوی کفر ته له اسلام نه نږدې دي په خولو باندې داسې څه وايي چې د دوی په زړونو کې نه دي الله ① په هغه څه باندې ښه پوه دی چې دوی يې پټوي .

نېږدي وه چې بنو سلمه د خزرج له ډلې او بنو حارثه د اوس له ډلې نه هم د منافقينو سره د جنګ نه د وروسته کېدو خبره منلې وای دوی منافقين نه وو لکن کله يې چې وليدل ۳۰۰ کسان اوس د جنګ نه مخ اړوي مدينې ته ځي نو د دوی هم زړه وشو لکن بېرته يې الله تعالی په زړونو کې استقامت ور واچولو او د رسول الله ﷺ سره يې ملګرې پرې نه ښوده .

په هر صورت د ۱۰۰۰ کسانو نه چې ۳۰۰ کسان جدا شي نو د يوه لښکر لپاره لويه ضربه وه او که د مسلمانانو په زړونو کې الله ① استقامت اچولی وو او پرې کمزور نه شول لکن د کفارو حوصله خو ورسره لوړه شوه

د مسلمانانو پاتې لښکر د احد په لور

رسول الله ﷺ د مسلمانانو پاتې لښکر چې اوه سوه کسان شول له ځان سره ملګری کړو د احد په طرف لاړو رسول الله ﷺ غوښتل چې د احد طرف ته ولاړ شي لکن د کفارو لښکر ددوی او د اُحُد د غره په مينځ کې واقع وو نو يې صحابه وو ته وويل داسې څوک شته چې مونږ په کومه لاره باندې د احد د غره لور ته ورسوي حضرت خيثمة ❽ ورته وويل زه کولی شم هغه ته چې ښه لاره معلومه وه نو

په یوه لنډه لاره چې د بني حارثه په فصلونو کې تللې وه لښکر د اُحد په طرف روان کړو او د مشرکینو لښکر یې غرب طرف ته پرېښودو پدې وخت کې د مسلمانانو لښکر د مربع بن قیظي تر باغ تېرېدلو دا په سترګو ړوند منافق وو په ښکاره سره یې اسلام اعلان کړی وو هغه چې پوه شو چې لښکر دده تر باغ تیریږي او د پښو اوازونه یې واورېدل نو یې د مسلمانانو غازیانو مخونو ته خاورې ور شیندلې او ویل یې : که ته د الله پیغمبر یې نو بیا تاته نه ده روا چې ته زما باغ ته را ننوزې .. صحابه وو ؓ اجازه وغوښته چې ددې ګستاخي په بدل کې هغه ووژني لکن رسول الله ﷺ ورته ویل مه یې وژنئ دا په زړه او سترګو دواړو باندې ړوند دی .

پدې لاره باندې رسول الله ﷺ د خپلو ملګرو سره د احد د غره لمن ته ورسېدو.

د دفاع انتظام کول

رسول الله ﷺ د پنځوسو کسانو غیشو ویشتونکو یوه ډله بېله کړه او دهغوی مشري یې حضرت عبد الله بن جبیر انصاري ❽ ته ور په غاړه کړه او هغوی ته یې هدایت وکولو ورته یې وویل تاسې د جبل الرماة په آخري برخه کې کېنئ که څوک په مونږ باندې له شا نه حمله کوي نو تاسې یې مه را پرېږدئ که مونږ کامیاب شو او که ماتې

وخورو تاسي به په هيڅ صورت کي خپل ځای نه پريږدئ رسول الله ﷺ چي په هرڅه باندې پوه او مهربان قائد وو صحابه وو ته يې په سپينو ټکو کي وضاحت وکولو ورته يې وويل که چېرته مونږ وژل کيږو او يا مونږ غنيمتونه ټولوو بيا به هم تاسي تر هغه وخته پوري دلته پاتي کيږئ ترڅو چي مونږ نه وی را غوښتي .

رسول الله ﷺ پدې پنځوسو کسانو باندې د شا له طرف نه مسلمانان له خطر نه محفوظ کړل په فوځ کي ترتيب شروع شو حضرت حمزة ❽ ته د هغه کسانو مشري ور په غاړه شوه چي زغره وال نه وو د ښي طرف په جنګياليو (ميمنه) باندې حضرت منذر بن عمرو مقرر شو د چپ طرف په جنګياليو (ميسره) باندې حضرت زبير بن عوام ❽ مقرر کړل شو او په اول صف کي هغه کسان و درول شول چي په شجاعت کي يې نوم درلود هغه چي کفار يې ووينې د جنګ نه وړاندې لړزه پرې راشي .

پدې ټولو ترتيباتو کي د رسول الله ﷺ جنګي مهارت په ډېر عجيب ډول ښکاره کيږي سره ددې چي د دښمن نه دی ﷺ ميدان ته وروسته راغلو بيا يې هم خپل ځان ته ځای داسي برابر کړو چي خپل ښی او چپ طرف يې په غرونو سره خوندي کړل او شا طرف ته يې ۵۰ کسان تکړه غشي ويشتونکي مقرر کړل او د مجاهدينو په اولو صفونو کي يې هغه کسان مقرر کړل چي خلک يې له مخامخ کيدلو نه ډاريدل او کوم ځای چي رسول الله ﷺ خپل مجاهدين

وربانديې ډيره کړل لوړ وو نو حکمت پکې دا وو چې که خدای مه کړه ماتې (شکست) وي نو بيا هم مجاهدين چې غره ته وخيږي دښمن ددوی په شا پسې نشي ورتلی او که کاميابي وي مخ په ښکته په تښتېدلي دښمن پسې ښه منډه کيږي .

د کفارو لښکر

د مکې د کفارو د لښکر عمومي مشر ابو سفيان وو د ميمنه مشري يې خالد بن وليد ته سپارل شوې وه او د ميسره مشري يې دعکرمه بن ابو جهل په لاس کې وه د آسونو دسته د صفوان بن امية په لاس کې وه د غيشو ويشتونکو په ډله باندې عبدالله بن ربيعة مقرر کړل شو اود قريشو بيرغ به هر وخت د عبد الدار د کورنۍ په لاس کې وو او چې احد ته هم روانېدل نو ابو سفيان ورته وويل چې ګورئ په بدر کې هم زمونږ بيرغ زمکې ته رسېدلی وو (د بدر په جنګ کې د کفارو عمومي بيرغ د نصر بن حارث سره وو او هغه ژوندی نيول شوی وو) که چېرته تاسې ددې بيرغ ساتنه نشئ کولی نو سپين سپين مونږ ته وواياست په تاسې باندې به هېڅوک ملامتي نه وايي لکن بيا هم دوی وويل چې مونږ به ددې بيرغ د ساتنې لپاره هغه قرباني ورکوو چې نوم يې په کتابونو، اثارو او شعرونو کې پاتې شي نو اوس هم د کفارو د لښکر جنډه د بني عبد الدار سره وه .

د مکي لښکر سره چې د ښځو کومه ډله راغلې وه هغوی صرف خپلو جنګيالیو ته د غيرت خبرې کولې او هغوی يې نه پرېښودل چې د جنګ نه يا بې زړه شي او يا و تښتي هغوی به ورته په خپلو شعرونو کې ويل .

ويها بني عبد الدار

وګورئ ای د عبد الدار د کورنۍ خلکو (جنډه د دوی سره وه)

ويها حماة الادبار

وګورئ ای د شا طرف ساتونکو

ضرباً بکل بتار

په هر ډول توره باندې وار کوئ .

دا خبرې دوی د بيرغ پورته کونکو ته کولې او عامو جنګياليو ته يې ويل :

نحن بنات طارق

نمشي علی النمارق

ان تقبلوا نعانق

او تدبروا تفارق

فراق غير وامق

ترجمه : مونږ د ستوريو لوراني يو

مونږ په نازسره په نرمو فرشو باندې ګرځو

که تاسې مخکې لاړشئ مونږ به تاسې ته غاړې درکوو

که وروسته شئ بيا به تاسې له مونږ نه بېلېږئ

داسې بېلتون چې بيا به نه يوځای کېږو .

تر جنګ وړاندې نصيحت

رسول الله ﷺ خپلو ځوانانو ته وويل ترڅو چې تاسې ته امر نه وي شوى تاسې به جنګ نه شروع کوئ پدې غزا کې درسول الله ﷺ شعار امت امت وو کله چې دا تاسې ته وويل شي نو بيا به جنګ شروع کړئ رسول الله ﷺ په خپلو خبرو کې ځوانان په جهاد ور تېز کړل د صبر او استقامت خبرې يې ورته وکولې او په اطمنان سره يې ورته خبرې کولې د جنت او شهادت په اړه يې خبرې وکولې او بيا يې خپله توره را وويسته ويل يې ددې حق به څوک پوره کړي؟

د هرچا دا شوق وو چې درسول الله ﷺ توره په لاس کې واخلي په دوى کې حضرت ابو دجانة ﷺ را وړاندې شو پوښتنه يې وکوله ددې حق څه دى يا رسول الله ﷺ ؟ رسول الله ﷺ ورته وويل چې تردې پورې جنګ پرې وشي ترڅو چې کږه شوې نه وي ده ❽ ورته وويل زه به يې واخلم يا رسول الله ﷺ بيا رسول الله ﷺ خپله توره حضرت ابي دجانة ❽ ته ورکړه دهغې تورې په لاستې پورې سره توټه وه ابو دجانة ❽ هغه توټه له تورې نه راخلاصه کړه او په سر باندې يې وتړله ، حضرت ابي دجانة به چې د جنګ په وخت کې سره توټه په خپل سر وتړله نو هرڅوک پوهېدل چې دى به اوس تباهي جوړوي ددې تورې په غوښتونکو کې يو حضرت زبير د رسول الله ﷺ د عمه زوى هم وو هغه فرمايي ما فکر وکاوه چې د رسول الله ﷺ سره زما

د نېږدي خپلولي سره يې توره ماته رانه کړه زه به نن ګورم چې ابو دجانة ددې تورې حق څنګه اداء کوي نو مې څارلو چې پدې وخت کې حضرت ابو دجانة ❽ دهغه زمري په څېر ميدان ته را ودانګل چې ښکار يې ليدلى وي او په ژبه يې دا شعرونه وو .

أنا الذي عاهدني خليلي

ونحن بالسفح لدى النخيل

ألاَّ أقوم الدهر في الكيول

أضرب بسيف الله والرسول

ترجمه: زه هغه کس يم چې د خپل ملګري (رسول الله ☸) سره مې د خورماوو د باغ سره وعده کړېده چې زه به د صفونو شاته نه پاتې کېږم او جنګېږم به او چلوم د الله او دهغه د رسول توره .
اوپه جنګ باندې را ګډ شو هېڅا يې مخه نشواى نيولى او په کافر به يې چې سترګې لګېدلې نو دهغه آخرې لحظه به را رسېدلې وه.
يو وخت کې ما يو مشرک وليدو چې هغه په ميدان کې په زخمي مسلمانانو پسې ګرځېدلو او هغوى به يې په شهادت رسول ما چې په بل اړخ کې ليدل چې د ابو دجانة مخه به د کفارو نه داسې صفا کېده چې سارى نه درلود او حضرت ابو دجانة ❽ د رسول الله ☸ توره لکه د اسماني تندر داسې چلوله چې د حال په ژبه يې چغې وهلې په چا چې ځان ګران وي د ابو دجانة د مخې نه دې لرې کيږي ... حضرت زبير ❽ فرمايي ما دعا کوله چې الله ①

دی دا مشرک چې په زخميانو مسلمانانو پسې ګرځې د ابو دجانة سره مخامخ کړي دی ❽ فرمايي ما دعا له خولې نه پوره نه وه ويستلې چې قبوله شوه لکه د غيبي باز ابو دجانة دده خوا ته ور ورسېدو اواز يې پرې وکولو هغه سم د مخ اړولو سره په ابو دجانة ❽ باندې وار وکولو او ابو دجانة چې دهغه وار څنګه دفاع وکوله زه يې حيران پاتې کړم ورته مې کتل چې ابو دجانة ❽ خپل تندر وار په هغه کافر باندې ورنازل کړو او له دنيا نه يې رخصت کړو يو څوک وو چې په خپلو چيغو سره يې کفار را پارول او جنګ ته يې هڅول ما وليد چې ابو دجانة په هغه پسې لکه د باز داسې ور ترپ کړل چې توره يې ورته پورته کړه دهغه کس نه چيغه ووتله چې ابو دجانة وکتله چې هغه سړی نه وو هغه د ابو سفيان ميرمن هند بنت عتبة وه نو يې ونه غوښتل چې د رسول الله ☸ مبارکه توره د يوې ښځې په وينه باندې ککړه کړي او خپل لاس يې تر ې ونيولو وار يې پرې ونه کولو زه پوه شوم چې ابو دجانة ❽ په ښه توګه د رسول الله ☸ د توري حق اداء کړو .

د جنګ شروع

صفونه چې سره مخامخ شول نو ابو سفيان د خپلو صفونو څخه راووتلو او د مسلمانانو لوري ته يې ورچغه کړه ای د يثرب خلکو محمد زمونږ د تره

زوی دی دهغه سره جنګ کول زمونږ کورنۍ معامله ده تاسې ځان پکې مه را غورځوئ دهغه سره مونږ مخامخ کېدو ته پرېږدئ ده پدې سره غوښتل چې د انصارو په دماغو کې ور واچوي چې د محمد ﷺ او دمکې د کفارو کورنی جنګ دی لکن صحابه ﷺ لکه د غره داسې ورته ولاړ وو د بلې خوا چې هند او د کفارو نورو ښځو مخکې تېر شوي ا شعار د دريا سره ويل دې د مکې د جنګياليو احساسات را وپارول د کفارو د لښکر عمومي بيرغ د طلحة بن ابي طلحة عبدوي په لاس کې وو د مسخرې په ډول يې مسلمانانو ته ور چغه کړه (داسې څوک شته چې ما ډېر زر دوزخ ته ولېږي او يا زما د لاسه جنت ته لاړشي؟) د الرحيق المختوم د قول له مخې طلحة په اوښ سپور وو چې ميدان ته راغلو دده ددې خبرې په ځواب کې حضرت زبير ❽ ور وړاندې شو هغه يې له اوښ نه را وغورځاوه او د يو وار سره يې ختم کړو رسول الله ﷺ چې ددې واقعې په کتلو باندې ډېر زيات خوشحال شو فرمايل يې : د هر نبي يو حواري وي او زما حواري حضرت زبير ❽ دی .

د طلحه د مړه کېدو سره سم يې ورور عثمان بن ابي طلحة را منډه کړه او بيرغ يې پورته کړو او ويې ويل

ان على اهل اللواء حقاً

ان تخضب الصعده او تندقا

د بيرغ په پورته کونکي باندې حق دی

دهغه نيزه دې رنګينه او يا ماته شي.

د جنګ لحظان په سختېدو شول حضرت حمزة ❽ د عثمان بن ابي طلحة په طرف مخ کړو او داسې وار يې پرې وکولو چې د اوږې نه يې تر ګېډې پورې توره پکې ننوتله او ووژل شو بيا ابو سعد بني ابي طلحة را منډه کړه او د کفارو بيرغ يې پورته کړو حضرت سعد بن ابي وقاص ❽ وربانديې د غيشې وار وکولو او په غاړه کې ولګېدو ژبه يې بهر ته را ووتله او مړ شو ورپسې د کفارو جنډه د اولني کس زوی مسافح بن طلحة بن ابي طلحه را پورته کړه دهغه مقابلې ته عاصم بن ثابت ❽ ور وړاندې شو او هغه يې قتل کړو بيا دده ورور کلاب بن طلحة بيرغ را پورته کړو هغه د حضرت زبير ❽ په نيزه باندې ووژل شو تردې ځايه پورې که مونږ وګورو نو د عبد الدار کورنی د خپل اخري وس پورې خپلې وظيفې ته وفاداري وښوده چې د يوه کوره يې وربانديې شپږ قربانيان ورکړل ددی کورنی د ختمېدلو نه وروسته د بني عبد الدار نه يو بل کس ارطاه بن شرحبيل د کفارو بيرغ پورته کړو د حضرت علي ❽ له لاسه ووژل شو د يوه قول له مخې ارطاه د حضرت حمزة ❽ په لاس ووژل شو ورپسې هغه کس چې د کفارو بيرغ يې پورته کړو شريح بن قارظ وو هغه د قزمان په لاس ووژل شو او د عبد الدار دوه نور ځوانان چې د کفارو د بيرغ ساتنه يې کوله ابو زيد او شرحبيل دا هم د قزمان په لاس

ووژل شول (قزمان څوک وو؟ قصه يې را روانه ده .)

د کفارو بيرغ زمکې ته ورسېدو

د کفارو بيرغ پورته کونکي لس کسان ووژل شول ددېنه وروسته د کفارو بيرغ زمکې ته ورسېدو د بني عبد الدار يو غلام وو صواب چې خپل مالکان يې په داسې شرمېدلي حال کې ټول مړه وليدل نو په جذباتو کې راغلو او را ټوپ يې کړل د کفارو بيرغ يې پورته کړو دده دا جذبه ددې امله عجيبه وه چې دی غلام وو او اوس يې وليدل چې مالکان يې هم ټول ختم شول نو ددېنه وروسته به دی ازاد وو لکن ده بيا هم د خپلو مالکانو سره وفا وکوله او دهغوی په قدم پسې روان شو ده تر هغه وخته پورې جنډه پورته کړې وه چې دواړه لاسونه يې پرې کړل شول بيا يې هم په سر او د نور ځان په مرسته بيرغ زمکې ته نه پرېښودو چې د مسلمانانو وار پرې ورغلو سر يې ترې قلم کړل شو او بيرغ په زمکه و غورځېدو خلک وربانديې ختل او بيا داسې ځوان پيدا نشو چې دکفارو جنډه را پورته کړي .

د حضرت حمزة ❽ شهادت

حضرت اسد الله و اسد رسوله حمزة ❽ په شهادت ورسول شو وحشي چې د جبير بن مطعم غلام وو دهغه تره په بدر کې وژل شوی وو کله چې د احد د جنګ خبره وشوه نو ده ته يې خپل مالک وويل که د زما د تره په بدل کې د رسول الله ☸ تره حمزة په شهادت ورسولو نو ته به ازاد شې وحشي دا شرط قبول کړو او د جنګياليو سره روان شو دا په نيزه باندې په نښه ويشتلو کې تکړه وو کله چې جنګ ګرم شو دده له بل چا سره کار نه وو صرف په حضرت حمزة ❽ پسې ګرځېدو چې پيدا يې کړو هغه په جنګ باندې مصروف وو ده ورته انتظار وکاوه چې هغه ورته را نږدې شو په نيزه باندې يې وويشتو او شهيد يې کړو وحشي څرنګه چې غلام وو او د خپلې ازادي لپاره يې دا کار کړی وو نور يې د جنګ سره څه کار نه وو او بېرته د جنګ له ميدان څخه ووتلو د الله ① او دهغه د رسول ☸ زمری شهيد شو لکن تردې وخته پورې يې هم تر خپلې برخې نه زيات کار کړی وو الله ① يې دې په جنت کې درجې لوړې کړي او زمونږ له لورې دې ورته اجر ورکړي .

حضرت حمزة ❽ په بدر کې د هند بنت عتبة پلار وژلی وو هغه راغله او د حضرت حمزة ❽ ګېډه مبارکه يې وشکوله او زړه يې ترې را وويستو خوله يې پرې ولګوله او دده ❽ مبارک نه يې غوږونه او پوزه هم پرې کړل رسول الله ☸ چې کله

خپل تره په داسې حالت کې وليدو ډېر زيات ورته خفه شو ويل کيږي چې وحشي کله مسلمان هم شو نو بيا به رسول الله ﷺ ورته ويل چې زما مخې ته ډېر مه راځه ځکه تره مې (حضرت حمزة ❽) په ما باندې ډېر زيات ګران وو .

په جبل الرماة باندې د مېشتو کسانو فائده

خالد بن وليد د خپل ډلګي سره چې ټول په اسونو سپاره وو درې ځله د شا له خوا په مسلمانانو باندې د راتلو کوښښ وکولو لکن هغه پنځوسو کسانو په پوره مېړانه د هغوی مقابله وکوله او هغوی يې په خپل مقصد کې ناکام کړل .

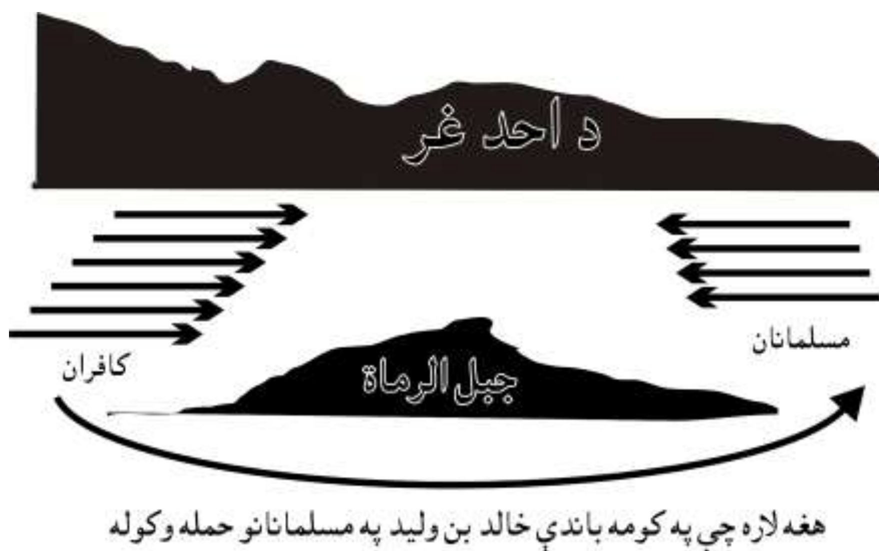
د کفارو تېښته شروع کول

آخر هغه وخت راغلو چې د کفارو لښکر د جنګ نه مخ واړولو او ماتې يې له هغه ماتې کمه نه وه چې په بدر کې يې خوړلې وه ټولو جنګياليو په تېښته سره منډه کړه او هغه ښځې چې دوی يې پر جنګ ور تېزول هغوی هم منډه کړه په صحيح بخاري کې د حضرت براء بن عازب نه روايت دی چې ښځو خپلې پښې له پايڅو را لوڅې کړې وې او منډې يې وهلې چې د هغوی پانزيبونه ښکاره کېدل مسلمانانو د مکې د لښکر په کسانو پسې منډې

وهلې او له بله پلوه يې ددوی نه پاتې مالونه او غنيمتونه هم را ټولول

په جبل الرماة کې د ناستو کسانو خپل ځای پرېښودل

په جبل الرماة باندې مقررو خلکو چې وليدل کفار په تېښته کې دي او د غنيمتونو د ټولولو وخت دی نو هغوی د رسول الله ﷺ هغه خبره هېره کړه چې رسول الله ﷺ ورته ويلي وو تاسې به په هېڅ صورت خپل ځای نه پرېږدئ او دوی چيغې کړې غنيمت غنيمت او د ميدان خوا ته را روان شول په هغه ځای کې ددوی مشر عبد الله بن جبير ورته په چغو چغو وويل : ای د الله بندګانو مه ځئ د رسول الله ﷺ خبره په ياد کړئ هغه فرمايل تاسې به په هېڅ حالت کې دا ځای نه پرېږدئ دوی ورته وويل اوس خو زمونږ ملګرو ميدان وګټلو د جنګ ميدان خو اوس خالي شو اوس صرف د غنيمتونو د ټولولو وخت دی ددې خبرې سره څلوېښت کسان د ميدان په لور روان شول او حضرت عبد الله بن جبير د ۹ نورو صحابه رضي الله عنهم سره په هماغه ځای کې پاتې شول خالد بن وليد چې د همدې صحنې په انتظار وو د جبل الرماة له شا نه يې په مسلمانانو حمله وکوله راتلونکې نقشه لږ مطالعه کړئ .

هغه لاره چې په کومه باندې خالد بن وليد په مسلمانانو حمله وکوله

د حضرت عبد الله بن جبير ❽ سره چې صرف نه کسان نور وو نو دا لس کسان يې همدلته په شهادت ورسول الله تعالی يې په جنتونو کې مرتبې لوړې کړې .

او د ميدان خوا ته چې راغلل نو د مسلمانانو چې مخه يې ټوله د جنګ د ميدان خوا ته وه په بې فکری کې د خالد بن وليد کسانو وربانديز حمله وکوله او سخت حالت را مينځ ته شو لکه مخکې چې تېر شول د کفارو د لسو کسانو د وژل کېدلو نه وروسته بيا چا د کفارو بيرغ را پورته نه شوای کړی اوس د کفارو د بني حارث قبيلې يوې ښځې عمره بنت علقحه را منډه کړه او د کفارو بيرغ يې له زمکې نه را پورته کړو او ويې ښورولو کفارو چې شا ته وکتل فکر يې وکولو

چې تر اوسه خو لا د تېښتې وخت نه دی نو یې بېرته مخ را واړولو او حمله یې شروع کړه له مخې نه د تښتېدلیو کفارو حملې او له شا نه د خالد بن ولید د کسانو ګذارونو مسلمانان حیران کړل چې کومې خوا ته مخ واړوي کله چې په جنګ کې د جنګ د قائد خبره په زمکه و غورځېږي اکثر یې دا نتیجه وي او بیا چې قائد پیغمبر هم وي نو پدې وخت کې د قائد ☸ سره دوه لارې وې یا خو خپل ځان پټ کړي او کفارو ته دده ځای معلوم نه شي او یا خو خپل ځان ښکاره کړي چې د مسلمانانو حوصله لوړه شي رسول الله ☸ خپل شجاعت ښکاره کړو او اواز یې وکولو ای د الله ① بندګانو زما خواته راشي ! دا اواز لکه چې مسلمانانو واورېدو همداسې کافرانو هم واورېدو نو ټولو همغه خوا ته د جنګ مخه کړه چېرته چې رسول الله ☸ وو پدې وخت کې جنګ بل شکل اختیار کړو کفارو هغه ځای محاصره کول غوښل چېرته چې رسول الله ☸ وو او مسلمانان صرف د دفاع په حالت کې وو او کفار یې نه پرېښودل چې هغه ځای ته ورسیږي چېرته چې رسول الله ☸ دی دواړه ډلې ډېرې سختې سره ګډې شوې حتی چې د حضرت حذیفه بن یمان ❽ پلار یمان د مسلمانانو په لاس باندې شهید شو حضرت حذیفه ورته چغې ووهلې لکن ترڅو چې هغوی په خبره پوهېدل هغه شهید شوی وو

د رسول الله ﷺ ځای ته د کفارو نیزدیکت

د رسول الله ﷺ ځای ته کفار ډېر زيات ور نېږدې شول اوه کسان چې د رسول الله ﷺ ساتنه يې کوله په شهادت ورسېدل حضرت ابو دجانة ❽ راغلو په رسول الله ﷺ باندې ټيټ ولاړ وو او دهغه ساتنه يې كوله او خپل ځان يې هغه ﷺ ته سپر کړی وو په داسې حالت کې چې غيشې يې په شا باندې لګېدل لكن بيا هم الله تعالى په داسې حالت کې چې وينې يې زمكې ته رسېدلې دده پښې ټينګې کړې وې .

صحابه چې په جنګ ډېر زيات ګرم شول رسول الله ﷺ يوازې پاتې شو اواز به يې كولو اى فلانيه زما خوا ت راشه اى فلانيه زما خوا ته راشه زه رسول الله ﷺ يم كفار راغلل تردې چې عتبه بن ابي وقاص په رسول الله ﷺ باندې د تيږې وار وكولو تېږه د رسول الله ﷺ مخ مبارک ته ور ورسېده او پدې سره يې د ښي طرف شكته خواته رباعي غاښ هم شهيد شو عبد الله بن شهاب بل كافر وو د رسول الله ﷺ په مخ باندې وار وكولو ابن قميئة الليثي الكناني چې كله حضرت مصعب ابن عمير د رسول الله ﷺ ساتندوى شهيد كړو (په شكل او صورت کې رسول الله

ﷺ ته ډېر ورته وو) ده فکر وکاوه چې رسول الله ﷺ مې شهید کړو نو یې منډه کړه او چغه یې کړه قتلت محمدا (ما محمد مړ کړو)

د رسول الله ﷺ د شهادت اوازه

پدې وخت کې یو اواز پورته شو چې ویل یې محمد قتل شو ... دې اواز د مسلمانانو زړونه ډېر مات کړل دا اواز چا وکولو ؟ دا اواز شیطان کړی وو حضرت عبد الله بن زبیر ❽ فرمایي ما ددې اواز کونکی ولیدو دوه لوېشتې کس وو ما ورته وویل ته څوک یې؟ ده راته وویل ازب یم ما ورته وویل چې ازب څه شی دی؟ ده راته وویل د پیریانو له ډلې .

ابي ابن خلف الجمحي رسول الله ﷺ ته را مخه کړې وه قسم یې کړی وو چې رسول الله ﷺ به وژني رسول الله ﷺ ته را روان وو چې صحابه وو ﷺ ورته وویل مونږ به یې مخه ونیسو ده ﷺ ورته ویل نه دا ماته را پرېږدئ رسول الله ﷺ نیزه ور خوشې کړه هغه صرف په معمولي توګه باندې ور باندې و ګرول شو او دهغه نه به یې چیغې وهلې چې بېرته مکې ته ستانه شول په لارو کې یې ډېر زیات فریاد کولو خلکو ورته ویل ته ولې دومره فریاد کوې د خلکو لاسونه او پښې پرې دي دومره فریاد نه کوي لکه ته یې چې کوې ده ویل زه د پیغمبر

په وار لګېدلی یم په ما چې کوم تکلیف دی دا په بل چا باندې نشته یوه ورځ وروسته په لاره کې مړ شو .

د مسلمانانو زړونه له جنګ نه ماتېدل

د مسلمانانو زړونه هغه وخت د جنګ نه مات شول چې د رسول الله ﷺ د شهادت اواز خپور شو حضرت انس بن النضر رضي الله عنه په یو څو کسانو باندې تېرېدو چې دهغوی زړونه مات وو او لاسونه یې له جنګ نه نیولي ولاړ وو ده رضي الله عنه ترې پوښتنه وکوله چې ولې داسې ولاړ یاست ؟ دوی ورته ویل رسول الله ﷺ شهید شو ده ورته وویل نو بیا تاسې دهغه نه وروسته ژوند څه کوئ راځي په هغه څه باندې تاسې هم شهیدان شي په کوم شي چې هغه ﷺ شهید شو ددې خبرې سره یې بېرته جنګ ته مخه کړه او د حضرت انس بن النضر رضي الله عنه بدن مبارک د زخمونو له امله داسې شوی وو چې نه پېژندل کېدو صرف خور یې د ګوتو له سرونو څخه و پېژندلو .

حضرت ثابت بن رحداح رضي الله عنه په لوړ اواز سره چغه کړه ویل یې : ای مسلمانانو! که محمد لاړو د خپل رب خوا ته نو الله تعالی ژوندی دی هغه نه مړ کیږي پاڅېږئ د الله لپاره جنګ وکوئ ددې اواز آورېدو سره د انصارو یو ټولګی یو ځای شول او

په شريکه يې د خالد بن وليد په کسانو باندې حمله وکوله سره ددې چې دا کسان خو ټول شهيدان شول لکن د خالد بن وليد په کسانو کې يې هم سستي را وستله دهغوی د مقاومت حوصله يې څه نا څه ماته کړه

د رسول الله ☸ د حفاظت لپاره ۹ کسان صحابه ولاړ وو ددوی لوی مقصد دا وو چې په هر قيمت باندې رسول الله ☸ وساتي او که ددې مقصد په لاره کې ددوی سرونه او ځانونه ځي نو دوی ورته په هر صورت تيار وو کله چې د خالد بن وليد کسانو د رسول الله ☸ په ځای باندې خپلې حملې ور تيزې کړې نو په اول سر کې يې همدې ۹ کسانو مقابله وکوله او په دوی کې اوه کسان يوه په بل پسې شهيدان شول صرف حضرت طلحة بن عبيد الله او سعد بن ابي وقاص پاتې شول د رسول الله ☸ په ژوند کې ډيره نازکه لحظه پدې وه چې يوې خواته د خالد بن وليد ۲۰۰ جنګيالي او بلې خوا ته د رسول الله ☸ سره صرف ۹ کسان وو او په هغوی کې اوس صرف ۲ کسان پاتې وو .

سره ددې چې د جنګ دا لحظې په مسلمانانو باندې ډيرې سختې وې لکن بيا هم مسلمانانو خپل استقامت ښکاره کړو او چاته چې الله شهادت ليکلی وو هغوی شهيدان شول او څوک چې ژوندي پاتې شول تر خپل آخري وس پورې وجنګېدل په داسې وخت کې چې د کفارو د غيشو مخه ټوله د رسول الله ☸ لوري

ته وه صحابه وو خپل ځانونه د غيشو په مخونو کې درولي وو د هر يو صحابي قصه عجيبه ده د هر يو شهيد ياد په کار دی چې په سرو زرو باندې وليکل شي .

حضرت عائشه رضی الله تعالی عنها فرمايي ماته ابو بکر صديق رضی الله تعالی عنه فرمايل د احد په ورځ خلک ټول له رسول الله ﷺ نه خپاره شول زما يو دم د رسول الله ﷺ لوري ته ور فام شو چې ورته ومې کتل صرف يو کس د رسول الله ﷺ په مخ کې جنګېدو او دده څخه يې دفاع کوله ما له ځان سره وويل دا به ابو طلحة ؓ وي زما د مور او پلار ستا نه قربان شي ابو طلحة ؓ پدې وخت کې ابو عبيدة بن الجراح ماته داسې منډه را اخستې وه لکه مارغه چې را روان وي او تر ما پورې را ورسېدو مونږ دواړو په منډه د رسول الله ﷺ خواته ورغلو ومو کتل حضرت طلحة ؓ د رسول الله ﷺ په وړاندې شهيد پروت وو .

حضرت ابو بکر صديق ؓ فرمايي د رسول الله ﷺ مخ مبارک زخمي شو او د وسپنې وړې وړې ټوټې د رسول الله ﷺ په مخ مبارک کې پاتې وې ما هغه ترېنه را وېستل غوښتل پدې وخت کې ابو عبيدة ابن الجراح ؓ راغلو ويل يې د الله لپاره ابو

بكر دا خدمت ماته پرېږدئ بيا زه ترې وروسته شوم حضرت ابو عبيدة ابن الجراح ❽ هغه د وسپنې ټوټې په خپلو غاښونو سره نيولې او د رسول الله ☸ له مخ مبارك نه يې را ويستلې .

د خپل ورور د قتل كوښښ كول

هغه كس چې د رسول الله ☸ غاښ يې شهيد كړو عتبه بن ابي وقاص د حضرت سعد بن ابي وقاص سكه ورور وو دده په زړه كې دا ارمان وو چې دده نه د رسول الله ☸ انتقام په خپله واخلي لكن دا ارمان يې پوره نه شو كله چې حضرت حاطب بن ابي بلتعة د رسول الله ☸ په مخ باندې وينه وليده هرڅه يې پرېښودل او په عتبه پسې يې په داسې حالت كې ورمنډه كړه چې داسې ښكاره كېدو لكه د احتياط په نوم چې دى كوم شى بالكل نه پېژني سره ددې چې عتبه په آس هم سپور وو لكن حضرت حاطب پسې ور ورسېدو او دهغه په وژلو باندې بريالى شو .

د جګړې پاى

بالآخره د جنګ آخري لمحې را ورسېدلې او دواړه ډلې يو له بل نه بېلې شوې او جګړه پاى ته ورسېده ابو سفيان غوښتل چې نور د جنګ له ځاى نه روان شي په زوره يې د مسلمانانو لښكر ته ور چغه كړه ويل يې په قوم كې محمد شته؟ په قوم كې ابو قحافه شته؟ په قوم كې عمر شته؟

رسول الله ﷺ ويل څواب مه وركوئ بيا يې خپل قوم ته په خوشحالئ كې وويل چې دا ټول وژل شوي دي ځكه دوى څواب نه راكوي پدې وخت كې حضرت عمر ❽ خپل ځان ټينګ نه شواى كړى ورته چغه يې كړه دخدا دښمنه درواغ دې وويل دا ټول ژوندي دي .
بيا هغه وويل په ياد يې لرئ دا ورځ ستاسې د بدر د ورځې په بدل كې شوه رسول الله ﷺ ورته وويل څواب يې وركړئ حضرت عمر ❽ پخپله يا په بل قول د رسول الله ﷺ له خولې ورته وويل : هېڅكله هم برابر نه دي ستاسې مړه په اور كې دي او زمونږ شهيدان په جنت كې هغه وويل : زمونږ سره عزى شته او ستاسې عزى نشته رسول الله ﷺ وويل څواب وركړئ صحابه ﷺ وويل څه ورته ووايو؟ رسول الله ﷺ ورته وويل ورته ووايا ست : زمونږ مولا شته ستاسې مولا نشته .

كله چې د مكې لښكر روانېدو نو يې مسلمانانو ته وويل چې په راتلونكې كال كې به په بدر كې بيا سره مخامخ كېږو مسلمانانو ورته وويل صحيح ده د راتلونكې كال لپاره بيا د بدر په مقام باندې د جنګ وعده وشوه او كفار روان شول د مكې لوري ته يې مخه كړه .

د شهيدانو لټون

رسول الله ﷺ صحابه وو ته وويل څوک به ماته حال راوړي چې سعد بن الربيع په څه حال کې دى شهيد شوى دى او که ژوندى دى که ژوندى وي زما سلام ورته ووايااست او پوښتنه يې وکوئ چې څنګه دى؟ حضرت محمد بن مسلمة ؓ د يو قول له مخې زيد بن ثابت ؓ وويل زه به يې احوال درته راوړم هغه لاړو او سعد بن الربيع يې په داسې حالت کې پيدا کړو چې زخمي وو لکن تراوسه پورې ژوندى وو ورته يې وويل رسول الله ﷺ درته سلام ويل او پوښتنه يې دې کوله چې څنګه يې؟ هغه ورته وويل زما د لوري نه ورته سلام ووايه او ورته ووايه چې ماته د جنت بوى را رسيږي او ټول قوم ته زما له لوري نه سلام ووايه او ورته ووايه چې د الله ① په وړاندې به بيا ستاسې هېڅ عذر نه وي که تاسې ژوندي وئ او رسول الله ﷺ څه تکليف وليدو .

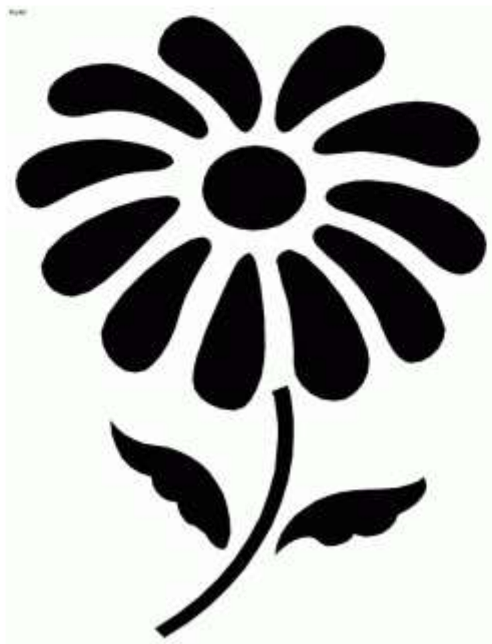
رسول الله ﷺ راغلو خپل تره حضرت حمزة ؓ يې په ميدان کې پيدا کړو چې ګېډه يې څيرل شوې وه او پوزه او غوږونه هم ترينه پرې شوي وو رسول الله ﷺ وويل تردې نه سخت وخت ما نه دى ليدلى لکه مخکې چې تېر شول رسول الله ﷺ دهغه په ليدلو باندې ډېر زيات خفه شو بيا يې ويل : جبريل ؑ

ماته راغلو راته یې وویل د حمزة ❽ نوم د اوو اسمانونو څخه پورته لیکل شوی دی (حمزة بن عبد المطلب اسد الله و اسد رسوله)
په خور صفیة بنت عبد المطلب باندې ډېر زیات ګران وو د شهادت په وخت کې یې هغه راغله غوښتل یې چې ویې ګوري رسول الله ﷺ صحابه وو ته وویل چې مه یې ورښکاره کوئ رسول الله ﷺ هم ورته وویل څه ته لاړه شه هغه مه ګوره لکن دې وویل ولې؟ زه خبره شوې یم چې زما د ورور شکل خراب کړل شوی دی او دا د الله لپاره شوی دی زه به صبر وکوم چې کله یې ولید دعا یې ورته وکوله بښنه یې ورته وغوښته بېرته ترې روانه شوه بیا امر وشو چې دفن یې کړئ .

حضرت عمرو بن جموح ❽

حضرت عمرو بن جموح ❽ په پښه باندې ګوډ وو کله یې چې د جهاد اواز واورېدو نو ده ویل زه هم څم څلور زامن یې وو هغوی ورته وویل پلاره مونږ بس یو چې لاړ شو ته الله ① له جهاد نه معاف کړی یې ته پاتې شه هغه رسول الله ﷺ ته راغلو ورته ویل یې زه جهاد ته تلل غواړم لکن زما زامن ما نه پرېږدي .. رسول الله ﷺ ورته وویل الله تعالی ته له جهاد نه معاف کړی یې ده وویل زه غواړم چې پدې ګوډه پښه په جنت کې و ګرځم رسول الله ﷺ یې زامنو ته وویل مه یې منع کوئ

کېداى شي الله تعالى ورته شهادت نصيب کړي په احد کې يې شرکت وکولو او شهادت يې نصيب شو رسول الله ﷺ چې هغه وليدو په ميدان کښې شهيد پروت وو ورته يې وکتل او ويې فرمايل لکه زه چې ده ته ګورم او دده ښه جوړه ده او دى ګرځي .

نسيبه بنت کعب ام عمارة المازنية (رض)

هغه ښځه وه چې په احد کې يې د مسلمانانو زخميانو د خدمت لپاره شرکت کړی وو لکن کله چې د رسول الله ﷺ د سر خطر زيات شو هغې مبارکې هغه لوښی وغورځولو چې په کوم سره يې زخميانو ته اوبه ورکولې او توره يې را واخيسته او په ځوانمردي سره يې د رسول الله ﷺ نه دفاع شروع کړه رسول الله ﷺ فرمايي : ما داسې څه نه وو ليدلي کوم مې چې په احد کې د ام عماره نه وليدل ما به چې ښي طرف ته وکتل ام عمارة به مې وليده چې لما به يې دفاع کوله او چې به مې چپ طرف ته وکتل نو ام عماره به مې وليده چې لما به يې دفاع کوله .

د جنګ په حالت کې رسول الله ﷺ ورته وويل دومره څوک کولی شي لکه ته چې کوې ای ام عماره لما څخه وغواړه څه غواړې؟ دې ورته وويل په جنت کې ستا ملګرتيا .. ده ﷺ ورته وويل تاسې ټول په جنت کې زما ملګري ياست .

حضرت ام عمارة رضی الله تعالی عنها دهغه کس سره په جنګ کې مخامخ شوه څوک چې رسول الله ﷺ ته ډير نيږدې راغلي وو او رسول الله ﷺ يې زخمي کړی هم وو او اواز يې هم کړی وو چې ما محمد قتل کړو دا عمر بن القئيمه وو په هغه باندې يې دری هلاکونکي ګذارونه وکول لکن دهغه د ښه قسمته

هغه دوه غبرګې زغرې آغوستې وې ددې ګذار وربانديې اثر ونه کولو بيا هغه لعين په دې رضی الله تعالی عنها باندې ګذار وکولو او زخمي يې کړه پدې وخت کې په هغه باندې د بلې خوا نه حمله وشوه دهغه مخه نورو کسانو ته شوه او د ام عمارة رضی الله تعالی عنها مخه هم د نورو جنګياليو خوا ته واوښته .

د شهيدانو تدفين

ځينو مسلمانانو غوښتل چې خپل شهيدان يوسي او په مدينه منوره کې يې دفن کړي او ځينو روان کړي هم وو لکن رسول الله ﷺ امر وکولو چې دوی همدلته دفن کوو چېرته چې شهيدان شوي دي بيا په هغه کسانو پسې هم اواز وشو او بېرته را وګرځول شول .

بې ساري قرباني او غيرت

رسول الله ﷺ امر وکولو دوه دوه شهيدان به يې په يوه ټوټه کې تاوول او د خپلو وينو سره به يې خښول پوښتنه به يې کوله چې د چا قران ډېر ياد وو؟ چې کوم يو به ورته په نښه کېدو هغه به يې مخکې کېښودلو بيا يې شهيدانو ته ويل د قيامت په ورځ به زه په تاسې باندې ګواه يم او څوک چې د الله په لاره کې زخمي کيږي د قيامت په ورځ به په داسې حالت کې را پورته کيږي چې له زخمونو به يې ويني څاڅي .

د بني دينار قبيلې يوه ښځه وه چې ورور، پلار او خاوند يې درى واړه په احد کې شهيدان شوي وو کله چې چا ورته د دريو واړو کسانو د شهادت خبر ورکړو دې پوښتنه وکوله چې رسول الله ﷺ څنګه دى؟ خلکو ورته وويل چې هغه لله الحمد بالکل ښه دى دې مبارکې رضى الله تعالى عنها وويل ماته يې را وښيئ چې زه ورته و ګورم .. چا ورته اشاره وکوله چې وئې ليدو ورته ويل يې ستا نه بغيرهر غم وړوکى دى (الله ① د ستا غم نه را ويني) .

قزمان

سره ددې چې قزمان ډېر په غيرت سره جنګېدو کله چې د رسول الله ﷺ په وړاندې هغه ياد شو چې داسې په مېړانه سره جنګ کوي (د يو قول له مخې قزمان آته کسان د دريو بيرغ پورته کونکو په شمول وژلي وو) نو رسو ل الله ﷺ د معجزې په ډول وويل : هغه دوزخي دى .
يو څه وخت وروسته هغه زخمي شو او مسلمانانو د نورو زخميانو سره محفوظ ځاى ته را نقل کړو څرنګه چې ده په جنګ کې ښه ځوانمردي ښکاره کړې وه نو مسلمانان به ورته را تلل او دده دحال پوښتنه به يې کوله کله چې مسلمانان ورته راغلل نو يو ويل : د جنګ په ميدان کې قزمان

ښه کار وکولو او اوس به د جنت لايق وي ده دا خبره واورېده ويل يې : ماته د جنت ضرورت نشته دا خو زه صرف د قومي ورور ګلوي په خاطر جنګېدم که زما سره د خپل قوم د عزت فکر نه وای زه به د جنګ نه ډېر لرې پاتې شوی وم.

اوس معلومه شوه چې هغه د عقيدې نه مسلمان نه بلکه منافق وو اوس خلکو ته د رسول الله ﷺ خبره ور په زړه شوه چې هغه ﷺ فرمايلي وو : هغه دوزخي دی يو څه وخت وروسته يې د زخمونو درد ته صبر ونشو او ځان يې پخپله حلال کړو او خودکشي يې وکوله .

حضرت حنظله بن ابي عامر رضي الله عنه

د حضرت حنظله بن ابي عامر رضي الله عنه د واده لمړی شپه وه په سحر کې اواز شو چې غزا ته تلل دي په سحر وختي کې ووتلو هغه هم په احد کې شهيد شو څرنګه چې په هغه باندې د جنابت غسل پاتې وو نو رسول الله ﷺ ورته غسل ورکول غوښتل لکن ملائکو وويل دده غسل به مونږ ورکړو بيا همداسې وشول او ددې امله ده رضي الله عنه ته غسيل الملائکه هم ويل کيږي .

حضرت خيثمة ❽

حضرت خيثمة ❽ هغه کس وو چې د بدر په وخت کې يې د وتلو په اړه د خپل زوی سره قرعه اندازي کړې وه زوی يې ترې ګټلې وه هغه بدر ته تللی او هلته شهيد شوی وو (قصه يې ددې کتاب نه په وړاندې کتاب کې تېره شوېده) د احد نه وړاندې يې خوب ليدو چې زوی يې ورته ويل: لما سره چې الله وعده کړې وه هغه هر شی ما ته را ورسېدل را څه راشه په جنت کې زمونږ ملګری شه .. رسول الله ☸ ته راغلو ويل يې زه غواړم چې د خپل زوی سره د جنت ملګری شم اوس مې عمر هم زيات شوی دی ای رسول الله ☸ ماته دعا وکوه چې شهادت مې نصيب شي په غزوة احد کې يې په پوره مېړانه سره شرکت وکولو الله ① يې شهادت نصيب کړو الله ① يې دي مرتبې لوړې کړي .

حضرت عبد الله بن جحش ❽

حضرت عبد الله بن جحش ❽ د احد نه په يوه ورځ وړاندې ويل : اى الله زه په تا باندې قسم کوم چې زه به سبا د دښمن سره مخامخ کېږم هغوى به ما وژني او زما ګېډه به څېرې کوي زما پوزه او غوږونه به غوڅوي د قيامت په ورځ به زه لتا سره په همداسې حالت کې مخامخ کېږم ته به رانه پوښتنه کوې دا ولې؟ زه به درته وايم ستا په لاره کې ... د احد په غزا کې شهيد شو او کفارو پوزه او غوږونه ترې پرې کړي وو او ګېډه يې څيرلې وه .

الاصيرم

الاصيرم هغه کس وو چې د احد په غزوة کې په اسلام مشرف شو او په جنګ ور ګډ شو چا ته دده په اړه معلومات نه وو د بني اشهل قبيلې خلک راغلل او د جنګ په ميدان کې يې خپل شهيدان کتل دى په زخمي حالت کې پروت وو چا ويل : دا خو اصيرم دى ... دا خو له مونږ نه په داسې حالت کې پاتې شو چې د اسلام نه يې انکار کولو دلته څه کوې؟ چا ترې پوښتنه وکوله ده وويل په الله ① او دهغه په رسول ☸ باندې مې ايمان راوړو او توره مې راواخيسته تردې چې زخمي شوم ... په همدې وخت کې يې ساه ورکړه او شهيد شو

رسول الله ☸ ته چې دده په اړه خبره وشوه هغه ☸ وفرمايل : هغه جنتي دی .

مخيرق

مخيرق يهودي وو نورو يهودو ته يې وويل : د رسول الله ☸ مرسته په تاسې لازمه ده تاسې دهغه مرسته نه کوئ؟ دوی ورته وويل نن د هفتې ورځ ده (يهود د هفتې په ورځ له جنګ نه منع وو) ده ورته وويل هفته نشته لاړو خپله توره يې را واخيسته او په احد کې تر خپل آخري تنفس پورې و جنګېدو رسول الله ☸ يې په اړه وويل په ټولو يهودو کې غوره هم دی دی .

د احد شهيدان

د احد په غزوة کې ۷۰ کسان صحابه شهيدان شول چې نومونه يې د خپل کتاب لپاره تبرک ګڼم او ستاسې فام ورته را اړم .

حمزة بن عبد المطلب ❽

حنظله بن أبي عامر ❽

مصعب بن عمير ❽

عبد الله بن عمرو بن حرام ❽

عمرو بن الجموح ❽

خارجة بن زيد ❽

سعد بن ربيع ❽

النعمان بن مالك ❽

عبدة بن الحسحاس ❽

مالك بن سنان ❽

شماس بن عثمان المخزومي ❽

سهل بن قيس ❽

عمرو بن معاذ ❽

عبد الله بن جبير بن النعمان ❽

عمرو بن معاذ بن النعمان ❽

الحارث بن أنس بن رافع ❽

عمارة بن زياد بن السكن ❽

سلمة بن ثابت بن وقش ❽

عمرو بن ثابت بن وقش ❽

رفاعة ابن وقش ❽

اليمان أبو حذيفة بن اليمان رضي الله عنهما په خطا کې د مسلمانانو په وار باندې شهيد کړل شو

صيفي بن قيظي ❽

الحباب بن قيظي ❽

عباد بن سهل ❽

عبد الأشهل إياس بن أوس بن عتيك بن عبد الأعلم ابن زعوراء بن جشم ❽

عبيد بن التيهان ❽

أبو سفيان بن الحارث بن قيس بن زيد بن ضبيعة ❽

أنيس بن قتادة ❽

خيثمة أبو سعد ❽

عبد الله بن سلمة ❽

سبيق بن حاطب بن الحارث بن هيشة ❽

أوس بن أرقم بن زيد بن قيس بن النعمان بن ثعلبة بن كعب ❽

مالك بن سنان بن الأبجر أبو أبي سعيد الخدري ❽

سعد بن سويد بن قيس بن عامر بن عمار بن الأبجر ❽

عتبة بن ربيع بن رافع بن معاوية بن عبيد بن ثعلبة ❽

ثعلبة بن سعد بن مالك بن خالد بن نميلة ❽

حارثة بن عمرو ❽

نفث بن فروة بن البدي ❽

عبد الله بن ثعلبة ❽

قيس بن ثعلبة ❽

طريف الجهيني ❽

ضمرة الجهيني ❽

نوفل بن عبد الله ❽

العباس بن عبادة بن نضلة ❽

النعمان بن مالك بن ثعلبة بن غنم ❽

مجذر بن ذياد ❽

عنترة مولى بني سلمة ❽

رفاعة بن عمرو ❽

خلاد بن عمرو بن الجموح ❽

المعلى بن لوذان بن حارثة بن رستم بن ثعلبة ❽

ذكوان بن عبد قيس ❽

عمرو بن قيس ❽

قيس بن عمرو بن قيس ❽

سليط بن عمرو ❽

عامر بن مخلد ❽

أبو أسيرة بن الحارث بن علقمة بن عمرو ابن مالك ❽

عمرو بن مطرف بن علقمة بن عمرو ❽

أوس بن حرام ❽

أنس بن النضر بن ضمضم ❽

قيس بن مخلد ❽

كيسان مولى بني النجار ❽

سليم بن الحارث ❽

النعمان بن عمرو ❽

وهب بن قابوس ❽

الحارث بن عقبة بن قابوس ابن أخ وهب بن قابوس ❽

عبد الله بن جحش ❽

سعد مولى حاطب ❽

شماس بن عثمان بن الشريد ❽

عبد الله ابن الهبيت ❽

عبد الرحمن بن الهبيت ❽

امام ابن قيم رحمه الله د احد غزا مونږ ته لاندې لارښونې كوي .

- كله چې جهاد ته ملا وتړل شي بيا ترې وروسته كېدل نه دي په كار .
- مسلمانانو ته چې كفار اخطار وركړي په مسلمانانو باندې ضروري نه ده چې خامخا دې مخې ته ور وزي بلكه كه دوى ته مناسبه ښكاره كېده دوى پاتې كېدلى شي چې هغه ورپسې راشي او دوى به ورسره په خپلو لارو او كوڅو كې و جنګيږي .
- اسلامي امير به هغه كسان چې كشران وي او د جنګ پوره استعداد پكې نه وي له خپل لښكر

نه تولوي او هغوی ته به اجازه نه ورکوي چې په جنګ کې شرکت وکوي .

- که مسلمانې ښځې د مجاهدينو علاج او د زخميانو د تداوي لپاره ځي نو تلی شي .
- ځان ته د شهادت سوال کول روا دي دا داسې نه دي لکه څوک چې د ځان لپاره مرګ غواړي هغه منع دی حضرت عبد الله بن جحش ❽ د ځان لپاره د شهادت دعا کوله .
- څوک چې خپل ځان پخپله ووژني هغه د اهل النار ځنې دی لکه قزمان چې خپل ځان پخپله قتل کړو.
- شهيد ته به غسل او کفن نه ورکول کيږي بلکه د خپلو وينو سره به دفن کيږي .
- د شهيد په اړه سنت طريقه داده چې په هغه ځای کې دفن کړل شي چيرته چې شهيد شوی وي .
- هغه کسان چې الله تعالی جهاد ته له وتلو نه معاف کړي وي او معذور وي د مثال په توګه ګوډ وي، ړوند وي يا بل عذر وي پرې خو که بيا هم وتل غواړي نو وتلی شي لکه حضرت عمرو بن الجموح سره ددې چې ګوډ وو رسول الله ﷺ ورته د وتلو اجازه کړې وه .
- کله چې د حذيفه ❽ والد صاحب په خطا سره د مسلمانانو له لاسه شهيد کړل شو بيا رسول الله ﷺ يې د بيت المال نه ديت ورکول و غوښتل لکن حضرت حذيفة ❽ وويل زما د پلار ديت دې تولو مسلمانانو ته صدقه وي او وا يې نه

خیسته نو ددینه معلومیږي که په جهاد کې څوک په خطا سره ووژل شي نو امام به دهغه دیت له بیت المال څخه ورکوي .

غزوة حمراء الاسد

د غزوة اُحد په سبا باندې د يکشنبې په ورځ کله چې رسول الله ﷺ د سحر مونځ وکولو د مهاجرينو او انصارو مشران پکې شامل وو بلال ته يې وويل اواز وکوه چې رسول الله ﷺ مو غواړي راځئ په دښمن پسې ورځو او صرف هغه کسان به له مونږ سره ځي چې پرون له مونږ سره په جهاد کې شامل شوي وو پداسې حال کې چې د احد له واقعې نه څوک هم مکمل جوړ نه وو راغلي حتی چې رسول الله ﷺ هم سخت زخمي شوی وو تنکی غاښ يې مات وو، په مخ مبارک کې يې زخم وو ، سر يې متاثر شوی وو لکن بيا هم د ټولو زخمونو سره سره صحابه ډېر په زړورتيا سره بيا جنګ ته تيار شول حضرت

سعد بن معاذ ❽ خپل کور ته لاړو د کور خلکو ته يې ويل رسول الله ☸ امر کړی دی په دښمن پسې ورځو حضرت سعيد بن حضير ❽ چې اوه ځايه سخت زخمي وو او ناست وو په زخمونو يې څه مرهم پټۍ پورې کوله چې دا خبره يې واوريده يو دم يې را ټوپ کړل خپله سلاح يې واخيسته ويل يې د الله ① او د رسول الله ☸ خبره آورو او منو يې په منډه راغلو تر رسول الله ☸ پورې يې ځان را ورسولو صحابه ټول په زخمې حالت کې را ټول شول حضرت طفيل بن نعمان ۱۳ ځايه سخت زخمي شوی وو خپل ځان يې د زخمونو په دوا باندې مصروف نه کړو او د رسول الله ☸ مخې ته حاضر شو حضرت خراش بن صمة ❽ لس ځايه سخت زخمي وو، په حضرت كعب بن مالک ❽ باندې هم تر لسو زيات زخمونه وو، قطبة بن عامر بن حديدة ۹ ځايه سخت زخمي وو، لکن د هر څه سره ټول را ووتل د رسول الله ☸ په خذمت کې حاضر شول رسول الله ☸ چې ددوی نه صف جوړ کړو او ورته کتل يې چې ټول زخميان وو نو يې په ډيره مينه ورته و فرمايل (يا الله په دوی باندې رحم وکړه)

امام واقدي رحمه الله فرمايي عتبة بن جبير ❽ د خپل قوم د کسانو په اړه ماته خبرې کولې ويل يې عبد الله بن سهل او رافع بن سهل بن عبد الاشهل له اُحد نه پداسې حالت کې را ګرځېدلي

وو چې زيات زخمونه يې په ځان وو او په عبد الله باندې تر رافع نه زخمونه زيات وو کله چې سحر شو او حضرت سعد بن معاذ ورته راغلو ويل يې رسول الله ﷺ مو غواړي او وايي چې په دشمن پسې ورځو دوی په خپل مينځ کې وويل اوس به څه کوو که د رسول الله ﷺ سره جنګ ته ولاړ نشو دا خو ښه نه ده او له مونږ سره سپرلي هم نشته چې ورباندې سپاره شو او اوس نه پوهېږو څه وکوو؟ عبد الله رضي الله عنه وويل څه چې رسول الله ﷺ ته ورشو حضرت رافع رضي الله عنه وويل زه خو تلی نه شم خو په همدې حالت کې دواړه را ووتل په تکليف سره را روان وو په لاره کې په رافع رضي الله عنه باندې کمزوري راتله او په وس کې يې نه وه چې په خپلو پښو باندې لاړ شي عبد الله رضي الله عنه چې خپله هم ډېر زيات زخمي وو هغه يې په ځان را تکيه کړو په دې ډول د رسول الله ﷺ په خدمت کې حاضر شول لکن نا وخته وه رسول الله ﷺ ترې پوښتنه وکوله چې ولې در باندې نا وخته شوه؟ دوی ورته وويل دواړه زخميان وو او سپرلي راسره نه وه په تکليف راغلو رسول الله ﷺ ورته د خير دعا وکوله .

حضرت جابر بن عبد الله رضي الله عنه فرمايي زه رسول الله ﷺ ته راغلم ورته ومې ويل ای د الله رسوله ﷺ ما پرون هم غوښتل چې لتا سره ولاړ شم لکن پلار مې راته وويل چې ته پاتې شه په کور کې د خوراني

دي ددوی ساتنه وکوه مناسبه نه ده چې ته هم لاړشې او زه هم لاړ شم او ستا خوراني دلته يوازې په کور کې پرېږدو زه ددې امله پاتې شوم او الله تعالی مې پلار ته شهادت نصيب کړو خير دی ما پرږده چې لتا سره اوس لاړ شم نو رسول الله ﷺ راته د تللو اجازه راکړه پدې ورځ باندې صرف زه داسې وم چې پرون نه وم ورسره تللی او اوس ورسره وتلی وم ډېرو نورو کسانو ترې وغوښتل چې دوی ته اجازه ورکړي چې له اسلامي لښکر سره لاړ شي او هغوی په پرونی ورځ په جهاد کې نه وو شريک شوي هغوی ته اجازه ور نه کړل شوه رسول الله ﷺ بيرغ و غوښتلو هغه چې راوړل شو پرون چې سره تاو شوی وو تر اوسه پورې چا بېرته نه وو خلاص کړی هغه يې حضرت علي د يو قول له مخې حضرت ابو بکر صديق رضی الله تعالی عنهما ته ورکړو .

رسول الله ﷺ جومات ته ننوتلو دوه رکعته مونځ يې وکولو خلک له شاوخوا نه را ټول شول د رسول الله ﷺ د روانېدلو انتظار يې کولو رسول الله ﷺ چې را ووتلو په جنګي لباس باندې پوښلی وو صرف دوه سترګې يې ښکاره کېدلې خپل آس يې د جومات دروازې ته را وغوښتلو او رسول الله ﷺ له مجاهدينو سره روان شو چې حمراء الاسد ته ورسېدل نو هلته يې مرکز جوړ کړو او له ځان سره يې اضافي اوښان بولي وو د دوشنبې او سه شنبې په ورځ يې حلال کړل د ورځې به رسول الله ﷺ

امر وکولو چې لرګي را ټول کړئ او د شپې به يې صحابه وو ﷺ ته امر وکولو چې هرڅوک ځان ته اور بل کړئ صحابه وو ﷺ به تر ۵۰۰ ځايونو څخه زيات اور بلولو او د لرې ځای نه به ښکاره کېدلو حکمت پکې دا وو چې ددې اورونو او د مسلمانانو د مرکز نوم تر ډېرو ځايونو پورې لاړو او د دښمن حوصله وربانددې ښه کمزورې شوه .

رسول الله ﷺ ته يو کس مَعْبَدْ الخُزاعِي چې نوی په اسلام مشرف شوی وو راغلو رسول الله ﷺ هغه ته وويل ته خپل اسلام مه ښکاره کوه او په همدې حالت کې ورشه هغوی ته د مسلمانانو د جذباتو او د تر اوسه پورې جنګ ته د شوق په اړه خبرې وکوه .. ابو سفيان هم خپل لښکر و درولو او هغوی هم مشوره کوله چې بېرته مدينې ته را وګرځي خبرې يې کولې چې ددې جنګ نه مونږ ته څه په لاس راغلل نه خو مو محمد ﷺ قتل کړو او نه څه بل غټ کار وشو دوی پدې خبرو کې وو چې معبد الخزاعي يې وليدو چې راغلو دوی وويل صبر وکړئ چې دا څه وايي چې را نېږدې شو پوښتنه يې ترې وکوله وايه معبد څه حال وو؟ هغه ورته وويل محمد ﷺ او ملګري يې تاسې ته داسې ګرم دي لکه اور هغه کسان چې پرون د رسول الله ﷺ سره جنګ ته نه وو تللي نن په لوی تعداد کې ورسره را ټول شوي دي او دوی تعهد کړی دی ترڅو چې لتاسې سره مخامخ نشي بېرته نه ګرځي او لتاسې سره جنګ

کولو ته ډېر ليوال دي .. ابو سفيان ورته په ډېره حيرانتيا سره وويل دا ته څه وايې؟
د معبد نه وړاندې صفوان ورته ويل چې ګورئ مسلمانان مو په قهر کړل کېداى شي دا ځل په مدينه کې هغه کسان را ټول کړي چې د شنبې په ورځ جنګ ته نه وو راغلي په همدې ډول باندې راځئ چې مکې ته لاړو شو پدې کې مو خير دى او که بېرته مدينې منورې ته ستانه شوو بيا مو خير نشته رسول الله ☸ ته چې دده دا خبره ورسېده ويې فرمايل : سره ددې چې صفوان څه د ښې رايې خاوند او هوښيار کس نه وو لکن دوى ته يې ښه لاره وښوده که دوى بېرته را ګرځېدلى واى نو ددوى لپاره خير نه وو .

نو کفارو چې دا خبرې واورېدې مدينې منورې ته د بېرته ګرځېدو رايه يې له زړه نه ووتله پدې وخت کې د ابو سفيان سره څه کسان مخامخ شول چې هغوى د مدينې په لورې روان وو هغوى ته يې وويل زه تاسې ته يو پيغام درکړم تاسې يې محمد ته رسولى شئ؟ هغوى ورته وويل هو ! ده ورته وويل کله مو چې محمد ☸ وليدو زمونږ د لښکر په اړه ورته ووايا ست چې سره ټول شوي دي او بيرته مدينې خوا ته را ګرځېدل غواړي .
ابو سفيان د مکې په طرف لاړو رسول الله ☸ ته چې هغه کسان را ورسېدل نو يې رسول الله ☸ ته د هغه خبره وکوله رسول الله ☸ بالکل وارخطا نه شو او

نه وډار شو صرف دومره يې وويل حسبنا الله و نعم الوکيل پدې اړه بيا قراني آيتونه نازل شول : سورة آل عمران آية ١٧٢-١٧٣

ٱلَّذِينَ ٱسْتَجَابُوا۟ لِلَّهِ وَٱلرَّسُولِ مِنۢ بَعْدِ مَآ أَصَابَهُمُ ٱلْقَرْحُ ۚ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا۟ مِنْهُمْ وَٱتَّقَوْا۟ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٢﴾ ٱلَّذِينَ قَالَ لَهُمُ ٱلنَّاسُ إِنَّ ٱلنَّاسَ قَدْ جَمَعُوا۟ لَكُمْ فَٱخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَـٰنًا وَقَالُوا۟ حَسْبُنَا ٱللَّهُ وَنِعْمَ ٱلْوَكِيلُ ﴿١٧٣﴾

ترجمه : هغه کسان چې د الله ① او دهغه د رسول ﷺ دعوت يې وروسته ددې ومنلو چې په دوی باندې زخمونه وو دهغه کسانو لپاره چې نيکي کوي لوی اجر دی دا هغه کسان دي چې دوی ته چا وويل چې خلک درته را ټول شوي دي تاسې ترېنه وډار شئ د دوی ايمان نور هم زياتيږي او دوی وايي الله تعالی زمونږ لپاره بس دی او هغه ډير ښه وکيل دی .

هغه نوي مسلمان کس معبد الخزاعي ❽ رسول الله ﷺ ته رښتونی خبر را ولېږلو او ورته يې وويل چې هغوی د ډيرې ويرې او خوف سره مکې ته روان شول بيا رسول الله ﷺ هم مدينې ته را ستون شو ...

که مونږ فکر وکوو چې د شنبې په ورځ په اُحد کې تقريباً ټول شريک صحابه ﵃ زخميان شوي وو او ځينې يې ډېر سخت زخميان وو حتی چې معالج حضرت علي ﵁ ته وويل زه ستا د زخمونو سره څه وکوم ته بايد له سر نه تر پښو پورې ټول وتړل شې بدن مبارک يې ټول زخمي زخمي وو رسول الله ﷺ پخپله هم زخمي وو پداسې حالت کې په سحر وختي د يکشنبې په ورځ بيا وتل اګر که مصلحت نه ښکاره کېدو لکن وروسته ښکاره شوه چې د رسول الله ﷺ پدې راوتلو کې ډېر عظيم حکمت وو او همدې راوتلو کفار ديته مجبور کړل چې مکې ته لاړ شي که دا نه وای هغوی اراده کړې وه چې بېرته مدينې ته لاړ شي او په مدينه منوره باندې حمله وکوي بېشکه چې رسول الله ﷺ په هرڅه پوه او مهربان قائد وو .

سرية ابي سَلَمة بن عبد الاسد المخزومي

د هجرت څلورم کال د محرم مياشت
د اُحد د واقعې نه وروسته مسلمانانو ته خبر راغلو چې طلحة او سلمة چې د خويلد زامن وو هغوی په خپل قوم بني اسد بن خزيمة کې ګرځي او د مسلمانانو په خلاف باندې جنګ ته خلک را پاروي ددې خبر له را رسېدلو سره سم رسول الله ﷺ د وخت نه په استفادي سره بغير له ځنډه ۱۵۰ کسان غازيان را ټول کړل او حضرت ابو سَلَمة ؓ چې په احد کې سخت زخمي شوی هم وو ددوی په سر مقرر کړو او دوی يې په بني اسد بن خزيمة پسې ور ولېږل هغوی لکه د بازانو داسې په بني اسد باندې دهغوی په ځای کې پداسې حالت کې حمله وکوله چې هغوی بې خبره وو چې کله يې د مجاهدينو د راتلو خبر واورېدو هغوی ټول و تښتېدل او د مسلمانانو غازيانو سره يې د جنګ توان په ځا ن کې و نه ليدو او هغه کړې اراده يې هم له زړه نه ووتله مسلمانان په خير او سلامتيا سره بغير د جنګ نه د مدينې منورې ته را ستانه شول حضرت ابو سَلَمة ؓ د هغه زخم نه تکليف وو چې په احد کې ورته رسېدلی وو تکليف يې سخت شو او د شهادت لوړ مقام ته ورسېدو .

د عبد الله بن انيس ❽ لېږل

د هجرت څلورم کال د محرم مياشت
رسول الله ﷺ ته خبر راغلو چې خالد بن سفيان الهذلي چې په عرنة نومي ځای کې اوسېدو د رسول الله ﷺ په خلاف تحريک چلوي او خلک راپاروي چې د رسول الله ﷺ جنګ ته يې تيار کړي رسول الله ﷺ حضرت عبد الله بن انيس ❽ ورپسې ور ولېږلو چې قتل يې کړي حضرت عبد الله بن انيس ❽ رسول الله ﷺ ته وويل چې نښې يې راته ووايه رسول الله ﷺ دهغه نښې ورته وويلې يوه نښه يې ورته وويله کله چې ته ورسره مخامخ شې نو ته به دهغه تر تاثير لاندې راشې ده ❽ رسول الله ﷺ ته وويل يا رسول الله ﷺ زه د چا تر تاثير لاندې نه راځم رسول الله ﷺ ورته وويل هو لکن دا به ستا او دهغه په مينځ کې نښه وي دی ورغلو هغه پوره لښکر د رسول الله ﷺ د جنګ لپاره تيار کړی وو د ډېرو کسانو په مينځ کې وو چې څنګه يې وليدو و يې پېژندلو او داسې يې تر تاثير لاندې شو چې خولې يې وکولې سفيان پوښتنه وکوله چې څوک يې؟ ده ورته وويل د بني خزاعة د قبيلې يو کس يم ما آورېدلي چې ته د محمد دجنګ لپاره خلک ټولوې ما وې چې زه به دې هم ملګري وکوم ده وويل هو زه خو خلک ورته را ټولوم هغه

پیاده روان وو دی هم ورسره روان شو خبري يې ورسره وکولې په هغه باندې دده خبري ښې ولګېدې دوی روان وو تردې چې هغه ځای ته ورسېدل چېرته چې هغه اوسېدو ملګري يې تري بېل شول دی يې مېلمه شو يو څه وخت وروسته چې خلک ویده شول هغه پرې حمله وکوله او قتل يې کړو سر يې له ځان سره واخیستو او و تښتېدو په غره کې په يوه غار کې ننوت عنکبوت (تار کشه ، غڼه) راغله د سوروي په خوله باندې يې تارونه واچول د خالد بن سفیان کسان پسې ډېر زيات وګرځېدل لکن پيدا يې نه کړو ده به د شپې ټوله شپه منزل کولو او د ورځې به پټېدو تردې چې د ١٨ ورځو نه وروسته بېرته مدينې منورې ته ورسېدو رسول الله ☸ پدې وخت کې په جومات کې وو چې دی يې ولیدو رسول الله ☸ ډېر زيات خوشحال شو ورته يې وويل مخ کامياب شو (ته کامياب شوې) ده ورته وويل ستا مخ کامياب شو ای رسول الله ☸ بيا يې دهغه سر ورته په مخه کې کېښود او ټوله قصه يې ورته وکوله بيا يې خپله همسا مبارکه ورته ورکړه او ورته يې وويل دا به په آخرت کې زما او ستا په مينځ کې نښه وي دی [8] چې کله وفات کېدو نو وصيت يې وکولو چې دا به لما سره په کفن کې ايږدئ .

يوم الرجيع (بعث الرجيع)

د هجرت په څلورم كال د صفر په مياشت كې د عضل او القارة قبائلو نه رسول الله ﷺ ته كسان راغلل ورته ويل يې چې د اسلام په اړه خبرونه مونږ ته را رسېدلي دي او مونږ پوه شوي يو چې ديته زمونږ ضرورت دى زمونږ خلك اسلام راوړلو ته تيار دي كه تاسې څوك له مونږ سره ولېږئ چې هلته زمونږ خلكو ته اسلام ور وښيي نو دا به غوره وي رسول الله ﷺ د مباركو صحابه وو يوه د لسو كسانو ډله ور سره ولېږله چې مرثد ابن أبى مرثد ، خالد ابن بكير ، عاصم ابن ثابت ، خبيب ابن عدى ، زيد ابن الدثنه ، عبد الله ابن طارق رضي الله عنهم پكې شامل وو او حضرت عاصم ابن ثابت رضي الله عنه يې په دوى باندې امير مقرر كړو .

د حضرت ابو هريره رضي الله عنه په روايت سره امام بخاري رحمه الله روايت كوي چې كله دوى يو ځاى ته ورسېدل چې د مكې او عسفان په مينځ كې وو دا خبر د هذيل قبيلې يو كلي ته ورسېدو چې بنو لحيان يې ورته ويل هغوى پدې محدودو كسانو پسې د سلو كسانو په تعداد كې را ووتل او په دوى پسې روان شول په يو ځاى كې چې دوى هغه خورما خوړلې وې چې دوى له ځان سره د مدينې منورې نه وړې وې كفار چې هغه ځاى ته ورسېدل د خورما زړي (خستكې) يې ولېدې ويې ويل دا

خورماوې د يثرب دي بالآخره يې هغوی پيدا او محاصره کړل کفارو ورته وويل مونږ ته بيغير د جنګ نه تسيليم شئ مونږ لتاسې سره وعده کوو چې تاسې به نه وژنو حضرت عاصم ❽ ورته وويل زه خو کله هم کافر ته نه تسليم کيږم اللهم اخبر عنا نبيک (ای الله خپل نبي دې زمونږ له حال نه خبر کړه) جنګ يې ورسره وکولو حضرت عاصم ❽ د اوو کسانو صحابه وو سره په شهادت ورسېدو حضرت خبيب بن عدي ، حضرت زيد او يو بل کس ژوندي پاتې شول دوی ته يې بيا وويل تاسې تسليم شئ تاسې معاف ياست مونږ به تاسې نه وژنو کله چې دوی ورته راغلل نو د خپلو غيشو نه يې تارونه خلاص کړل او دا صحابه ❽ يې ورباندې وتړل هغه دريم کس صحابي ❽ چې د دوی سره وو هغه ❽ وفرمايل دا اول خيانت دی چې تاسې يې کوئ او د دوی سره د تللو نه يې انکار وکولو هغوی ډېر کش کړو لکن بيا يې هم وس ونه رسېدلو چې له ځان سره يې بوزي بالآخره يې شهيد کړو .

حضرت خبيب او حضرت زيد رضی الله تعالی عنهما يې مکې ته بوتلل او د مکې په کفارو يې ددې لپاره خرڅ کړل چې هغوی به يې شهيدان کړي او خپله غصه به پرې سړه کړي او حضرت خبيب ❽ د حارث اولادې واخيستو او په بدر کې الحارث بن عامر بن نوفل د حضرت خبيب ❽ په لاس وژل شوی وو

دوی حضرت خبيب ❽ له ځان سره بندي وساتلو او دهغه د وژلو لپاره يې تياری وکولو يوه ورځ يې د حارث د لور نه پاکي وغوښته په کار يې وه هغه وايي چې ما ورته پاکي ورکړه او لږ هغه خواته زما ماشوم زوی پروت وو دی دهغه خوا ته ورغلو تردې چې هغه يې را پورته کړو او په خپل زنګون يې کېنولو ما چې هغه وليدو چې زما زوی ورسره دی پداسې حال کې چې هغه زمونږ په کور کې بندي دی او هسې هم د بد مرګ انتظار کوي زه سخته وډاره شوم او هغه چې زما شکل ته وکتل پوه شو چې زه څومره وډاره شوم هغه راته وويل ته پدې وډاره شوې چې زه به دی قتل کړم ؟ نه زه دی نه قتلوم مه ډارېږه .

د حضرت خبيب بن عدي ❽ اعدام

حضرت سعيد بن عامر ❽ فرمايي زه حاضر وم چې د مکې کفارو د خبيب بن عدي ❽ اعدام کولو هغه يې راوستلو او دهغه د بدن څخه به يې غوښې شکولې او هغه يې په دار خېږولو او ډول ډول تکليف يې ورکولو چا ورڅخه پوښتنه وکوله چې ته دا خوښوې چې محمد د ستا په ځای قتل شي او ته دې په امن وې؟ ده ورته وويل والله زه دا هم نه خوښوم چې د هغه په پښه کې ازغی لاړ شي او زه دې په اهل کې وم (ماته خپل شهادت منظور دی لکن د رسول الله ☸ په پښه کې يو ازغی تلل نه)

حضرت ماريــة د حجير بن ابـو اهاب ازاده کړل شوي وينــزه وروستــه ددي چې مسلمانــه شوه ويــل يــې خبيب زما پــه کــور کې بــندي ساتــل شوی وو يــوه ورځ مــا پټ ور وکتــل داسې وخت وو چې پــه مکه کې هېڅ ډول مېوه نــه پيــدا کېده دده سره د انــګورو داسې وږی وو لــکه د انــسان سر او ده تــرېنه خوراک کــولــو .

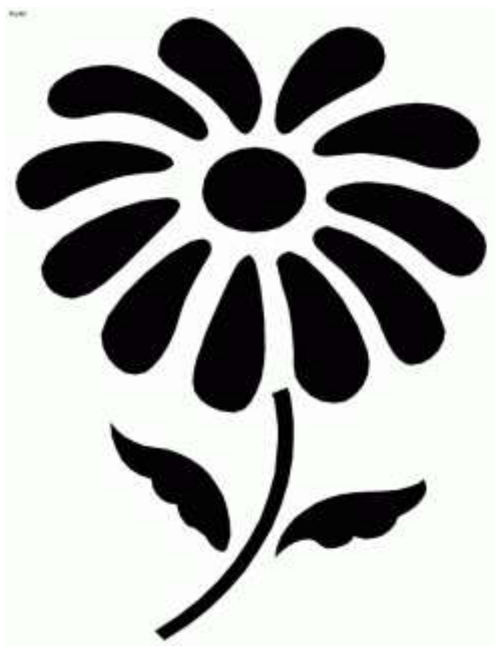
بــالآخره يــې را وويــستــلو چې پــه دار يــې وځړوي پــه حرم کې يــې د تــنعيم سره لــرګی ورتــه درولــی وو چې کــلــه يــې راوستــلو ده ورتــه وويــل کــه تــاسې مــاتــه اجازه راکړئ دوه رکعتــه مــونځ وکــوم؟ دوی اجازه ورکــړه مــونځ يــې وکــولــو او بــيــا يــې ورتــه وويــل کــه زه نــه ډارېــدلــی چې تــاسې بــه ګمــان وکــوئ چې زه د مــرګ نــه ډارېــږم نــو مــا خپــل مــونځ اوږدول غوښتــل (دا اول ځل وو چې څوک د مــرګ نــه وړانــدې مــونځ کــول غواړي)

بــيــا يــې هغه پــه دار بــانــدې وخېــژولــو ده وويــل ای الله ① مــونــږ ستــا د رسول پــيــغام رسولــی دی هغه ☸ زمــونــږ پــه حال خبــر کــړه بــيــا يــې دعا وکــولــه ويــل يــې : الــلــهم أحصهم عددًا واقــتــلــهم بــدًا ولا تــغادر مــنــهم أحدًا بــيــا هغوی قــتــل کــړو .

الله ① د خبــيــب د شهــادت پــه اړه رسول الله ☸ تــه خبــر ورکــړو هغه ☸ حضرت عمرو بــن امــيــة الــضمــري را ولــېــږلــو چې د شپــې يــې د دار لــه لــرګي نــه را

ښکته کړي هغه د شپې پټ پټ راغلو چې د لرګي نه يې را ښکته کړو په زمکه يې واچولو لږ وروسته يې زمکې ته وکتل په زمکه باندې هېڅ شی نه وو او هغه مبارک ﷺ زمکې تېر کړی وو ددې امله ده ❽ ته بليع الارض هم ويل کيږي .

دا په تاريخ کې اول هغه کس وو چې د الله ① په لاره کې په دار و ځړول شو او اول هغه کس دی چې د خپل شهادت نه وړاندې يې مونځ وکولو .

بئر معونة

د هجرت په څلورم كال د صفر په مياشت كې بله د اسلامي تاريخ د ددر نه ډكه واقعه د بئر معونة واقعه وه دا هغه وخت مينځ ته راغله كله چې ابو براء عامر بن مالک بن جعفر چې په ملاعب الاسنة يې شهرت درلود رسول الله ﷺ ته مدينې منورې ته راغلو رسول الله ﷺ ورته اسلام وړاندې كړو هغه اسلام قبول نه كړو او ډېر سخت انكار يې هم ترې ونه كولو بيا يې ورته وويل اى محمده ! ﷺ كه ته چېرته خپل ملګري د نجد علاقې ته را ولېږې هلته هغه خلک اسلام خواته را وبلي زما اميد دى هغوى به ستا خبره ومني رسول الله ﷺ ورته وويل د نجد له خلكو زه ډاريږم ابو براء د رسول الله ﷺ سره وعده وكوله چې دى به يې هلته ساتنه كوي رسول ا لله ﷺ دده په وعده باندې اعتماد وكولو او حضرت المنذر بن عمرو ❽ يې د څلوېښتو كسانو صحابه وو ؓ سره ور ولېږلو جليل القدر صحابه ؓ يې ورسره ملګري كړل دوى لاړل د بئر معونة ساحې ته ورسېدل هلته يې عامر بن ا لطفيل ته د رسول الله ﷺ د لورې نه خط ور ولېږلو چې اسلام ته يې را وبلل هغه بغير ددې چې د رسول الله ﷺ خط ته وګوري په استازي يې شروع وكوله او شهيد يې

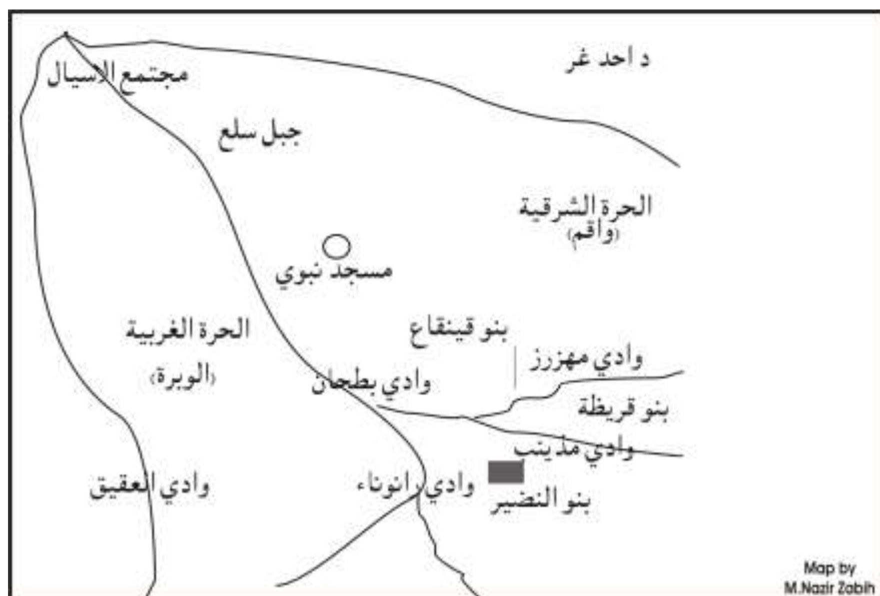
کړو بیا یې د نورو صحابه وو ﷺ د وژلو لپاره بني عامر ته اواز وکولو هغوی ورته وویل چې زمونږ کس ابو براء دوی ته ویلي دي چې راشي ددې امله مونږ هغه کم نه راولو بیا یې د بني سلیم څخه نورې قبیلې لکه عصیة، رعلا، ذکوان القارة په دوی پسې را وغوښتلې هغوی یې ملاتړ وکولو ټول پسې راغلل تردې چې دا مظلوم صحابه ﷺ یې محاصره کړل دوی چې ولیدل خپلو تورو ته یې لاس کړو جنګ یې ورسره شروع کړو ترڅو چې ټول شهیدان شول یوازې حضرت کعبؓ بنَ زیدِ بن النجار په داسې حالت کې پاتې شو چې دمه پکې چلېده بیا الله ① بېرته شفاء ورکړه بیا د خندق په غزوة کې په شهادت ورسېدو .
دوی چې دلته شهیدان شول عمرو بن امیة الضمري او یو بل کس انصاري وو د بني عمرو بن عوف کورنۍ څخه دواړه پدې وخت کې په مرکز کې نه وو دوی ته چا ونه ویل چې دلته څه قصه شوېده بلکه دوی کارغان ولیدل چې د دوی د مرکز په ځای باندې ګرځېدل دوی وویل دا مارغان د څه خبرې له امله دلته دومره ډېر تا ویږي دوی راغلل چې وګوري چې څه چل دی چې راغلل ویې لیدل چې صحابه ① په وینو کې لانده پراته دي هغه بل انصاري حضرت عمرو ته وویل څه کوو؟ ده ورته وویل لاړ به شو رسول الله ته به ددې واقعې په اړه خبر ورکړو هغه بل صحابي وویل چېرته چې منذر بن عمرو شهید شوی دی زه ددې ځای څخه نه ځم نو یې ددې ځای له کفارو سره جنګ شروع

کړو هغه صحابي ❸ په شهادت ورسېدو او عمرو يې ژوندی ونيولو هغه يې عامر بن الطفيل ته ور وستلو هغه خوشې کړو دده په گمان چې دده په مور باندې د يوه غلام ازادول لازم شوي وو نو دهغه په بدل کې به دا خوشې کړم زما د مور غاړه به خلاصه شي .

رسول الله ﷺ ددې شهيدانو په شهادت باندې ډېر خفه شو او تر ډېره وخته پورې به يې د سحر په مانځه کې دعا قنوت ويله او ددې حادثې مجرمانو ته به يې پکې ښېرا کوله .

غزوة بني النضير

وخت : د هجرت څلورم کال د ربيع الاول مياشت چې د کال ٦٢٥ د اګست د مياشتې سره سمون خوري .

لکه چې ددې سلسلې په مخکنيو کتابونو کو تېره شوېده چې بني النضير د هغه يهودو قبيله وه کوم چې په مدينه منوره کې اوسېدل او په دوی کې مشهورې دری قبيلې وې بنو النضير، بنو قريظة او بنو قينقاع کله چې رسول الله ﷺ مدينې منورې ته هجرت وکولو په ډېرو عاجلوکارونو کې چې رسول الله ﷺ ته له هجرت نه وروسته ور په غاړه وو يو دا وو چې ددې يهودو سره په يو ځای ژوند کولو کې حکمت عملي خپل کړي همدا لا مل وو

چې رسول الله ﷺ ددوی سره تړون لاسليک کړو او دهغه تړون مهمې مادې دا وې چې يهود او مسلمانان به د ښو ګاونډيانو په څېر په مدينه منوره کې ژوند کوي او که د بهر نه مدينې منورې ته کوم خطر متوجه کيږي نو دوی به يې دواړه ډلې په شريکه سره مقابله او مخ نيوی کوي .

يهود به په خپل دين عمل کوي او مسلمانان به په خپل دين يو په بل به تېری نه کوي او نه به د يو بل په مذهبي کارونو کې لاس وهنه کيږي .

که په مدينه کې داسې څه پيدا کيږي چې دهغه نه فساد جوړيږي ددې مشکل حل به را وپستل کيږي او دهغه مشکل فيصله به رسول الله ﷺ کوي .

دا او څه نورې لويې مادې ددې تړون برخه وې دې تړون يهودو ته ښه فرصت په لاس ورکړو چې د اسلامي دولت تر سيوري لاندې دې په ارام او راحت کې خپل ژوند تر سره کوي د مسلمانانو له لوري به دوی ته هېڅ ډول تکليف نه وي .

لکن څرنګه چې تاريخ پرې ګواه دی چې يهود د خيانت نه بغير ژوند نشي کولی او تجاوز، خيانت او وعده ماتول د دوی له لويو صفاتو څخه دي دريو واړو د يهودو قبيلو يو په بل پسې د رسول الله ﷺ تعهد مات کړو او د تعهد د ماتېدلو سره رسول الله ﷺ هم دهغوی سره جنګ کولو ته تيار شو لکن دوی د جنګ خلک نه وو دوی د رسول الله ﷺ سره جنګ ته نه تياريدل دوی صرف دې ته تکړه وو چې

د مسلمانانو په مينځ کې مشکل پيدا کړي، له بل چا سره مرسته وکوي چې مسلمانانو ته ضرر ورسوي او داسې نور شيطانتونه وکوي لکن کله چې د احد په واقعه کې مسلمانانو څه شهيدان له لاسه ورکړل نو دوی را زړور شول او د منافقينو سره به يې پټې خبرې کولې د رسول الله ﷺ او د مسلمانانو خلاف به يې په دسيسو جوړولو کې شرکت کاوه رسول الله ﷺ يوه ورځ د ديت په څه باره کې د بني النضير ځای ته له خپلو ملګرو سره لاړو هغوی ورسره خبرې وکولې او بيا يې ورته وويل تاسې دلته کينئ مونږ ستاسي کار کوو رسول الله ﷺ د خپلو ملګرو سره د يو دېوال خوا ته کېناستو او يهودو يو له بل سره خبرې کول شروع کړل شيطان ددوی په زړه کې ور واچوله چې رسول الله ﷺ تيار ستاسې ځای ته راغلی دی يو څوک دې د ديوال سر ته وخيږي او له پاسه دې پرې درونده کاڼی را وغورځوي چې د رسول الله ﷺ په سر باندې ولګيږي هغه به پرې شهيد شي په دوی کې يو بد بخت عمرو بن جحاش را پورته شو ويل دا کار به زه وکوم په دوی کې يو کس وو سلام بن مشکم هغه ورته وويل چې ګورئ داسې مه کوئ هغه پيغمبر دی هغه ستاسې پدې مرداره اراده باندې خبريږي او دا خو زمونږ او دهغه په مينځ کې د صلح تړون ماتول دي لکن نورو خلکو يې خبره ونه منله او ددې مردار پلان عملي کولو ته يې ملا وتړله .

حضرت جبريل ؑ راغلو رسول الله ﷺ ته يې هغه څه وويل چې يهودو يې اراده کړېده هغه سم د لاسه را پاڅېدو او ترينه را روان شو صحابه وو ترې پوښتنه وکوله چې داسې يو دم را روان شوې مونږ پوه نه شوو چې ولې؟ ده ﷺ ورته وويل جبريل عليه السلام ماته وويل چې يهودو څه پلان جوړ کړو .

د امام ابي داود د روايت له مخې دوی له مخکې نه د رسول الله ﷺ د قتل لپاره دسيسه جوړه کړې وه بيا يې رسول الله ﷺ ته احوال ور ولېږلو چې زمونږ دېرش کسان علماء لتا سره خبره کول غواړي که هغوی تا دېته قانع کړل چې هغوی ايمان راوړي نو مونږ ټول به ايمان راوړ نو ته هم د دېرشو کسانو سره راشه په يو ځای به خبرې وکوو بيا ځينو پکې وويل چې دا پلان بدل کړئ ځکه که د رسول الله ﷺ سره دېرش کسان راشي نو تاسې د هغه سره څه هم نشي کولئ ځکه د رسول الله ﷺ داسې ملګري دي چې هر يو يې دده په ځای مرګ ته حاضرېږي بيا يې ورته احوال را ولېږلو چې که تاسې دېرش کسان راشئ او دېرش کسان زمونږ شي نو دا خو شپېته کسان شول بيا هم په سمه توګه په خبر نه سره پوهېږو داسې به وکوو چې تاسې هم درې کسان راشئ او مونږ به هم درې علماء در ولېږو که هغه لتاسې سره د اسلام راوړلو ته رضاء شول مونږ به ټول ايمان راوړ

نو هلته يې بيا د رسول الله ﷺ د قتل د دسيسې عملي کول غوښتل .

رسول الله ﷺ چې راغلو محمد بن مسلمة رضي الله عنه يې ور ولېږلو ورته يې وويل چې زر د مدينې نه لاړ شئ زه تاسې ته لس ورځې مهلت درکوم دهغې نه وروسته مې که ستاسې کس په مدينه کې وليد سر يې ترې قلم کوم پدې وخت کې دوی د وتلو تياری کولو چې د منافقينو مشر عبد الله بن ابی ابن سلول احوال ور ولېږلو چې مه وزئ په خپلو ځايونو کې ټينګ شئ زما سره ۲۰۰۰ کسان دي د ضرورت په وخت کې به يې زه در ولېږم هغوی به ستاسې له لوري نه تر مرګه پورې و جنګيږي پدې اړوند آيت نازل شو :

سورة الحشر آية ۱۱

لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا وَإِن قُوتِلْتُمْ لَنَنصُرَنَّكُمْ

ترجمه : که چېرته تاسې وويستل شوی نو مونږ هم درسره وزو او په تاسې باندې چې تېری کيږي پدې کې به مونږ د هېچا اطاعت نه کوو بالکل او که لتاسې سره جنګ کيږي مونږ ستاسې مرسته کوو .

او د منافقينو مشر دوی ته پدې هم ډاډ ورکړو چې په مدينه کې نور يهود بني قريظة هم شته هغوی به ستاسې مرسته وکوي او د بني غطفان

قبيلې خلک ستاسې سره تعهد لري هغوی به هم ستاسې مرسته وکوي .
حيی بن اخطب پدې وخت کې د بني النضير د يهودو مشري کوله د منافقينو د مشر په خبرو ډاډه شو نو يې رسول الله ﷺ ته احوال ولېږلو چې مونږ له مدينې نه وتلو ته تيار نه يو او ته چې څه کولی شې هغه وکوه .
سره ددې چې د مسلمانانو لپاره دا وخت ډېر نازک وو د اُحُد واقعه هم اوس تېره شوې وه او نور هم مشکلات وو او بني النضير هم وړوکې قبيله نه وه زيات خلک يې درلودل او جنګي کسان يې زيات وو لکن ددې ټولو خبرو سربېره مسلمانان ددوی سره جنګ ته تيار وو کله چې د حيی بن اخطب ليک رسول الله ﷺ ته ورسېدو هغه الله اکبر وويل او صحابه وو ﷺ هم ورسره الله اکبر وويل حضرت عبد الله بن ام مکتوم رضي الله عنه يې په مدينه منوره کې دخپل خليفه په توګه پرېښود او بيرغ يې حضرت علي رضي الله عنه ته په لاس کې ورکړو د بني النضير د يهودو په لور روان شول هغوی يې محاصره کړل .
بني النضير په خپلو قلا ګانو کې پاتې شول او په چريکي ډول به يې په مسلمانانو باندې حملې کولې په غيشو او کانو به يې ويشتل پدې کار کې ددوی سره د دوی ګڼو باغونو مرسته کوله او په هغه باغونو کې به دوی پټېدل نو رسول الله ﷺ ددې

مشکل د حل لپاره امر وکولو چې باغونو ته اور ور واچوئ ددې کار په اړه الله ① فرمايي :

سورة حشر آية ٥

مَا قَطَعْتُم مِّن لِّينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَى أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللهِ

ترجمه : که تاسې کومه ونه يا بوټی پرې کوی دا هم د الله په اجازه سره کوئ او که يې پرېږدئ نو دا هم د الله ☸ په اجازه سره کوئ .

بني قريظة يهود ترينه په خپل ځای کېناستل او د مسلمانانو په مقابل کې يې ددوی هېڅ مرسته ونه کوله ، د بني غطفان قبيلې خلکو چې له دوی سره تعهد درلود چې که د دوی سره څوک جنګ کوي نو هغوی به هم ورسره جنګ کوي هغوی هم د مسلمانانو په مقابل کې ددوی مرسته کول خوښ نه کړل او د منافقينو مشر خو هسې هم منافق وو هغه ته د وعدې ماتول څه غټه خبره نه وه هغه هم صرف ددوی د نندارې په کتلو مصروف شو نه يې ورته څه خير ورسېدو او نه يې ترينه څه شر دفع کړای شول ددې املـه الله تعالی ددوی ددې حال په اړه فرمايي :

سورة حشر آية ١٦

كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنكَ

ترجمه : د دوی مثال داسې دی لکه د شيطان اول انسان ته ووايي کافر شه کله چې هغه کافر شي بيا ورته ووايي زه لتا بيزار يم .

دوی محاصرې ته تر ډېره وخته پورې ټينګ نه شول محاصره يې صرف تر ٦ ورځو پورې او د يو قول له مخې تر ١٥ ورځو پورې اوږده شوه بيا فيصله وشوه چې دوی به مدينه منوره پرېږدي او د سلاح نه بيغير به نور څه شی چې وړلی شي نو اجازه ورته شته دوی خپل کورونه ړنګول شروع کړل ورونه کړکۍ او لرګي يې تړينه ويستل او وړل يې خپل ټول سامانونه او ښځې ماشومان يې له ځان سره په شپږ سوه اوښانو باندې بار کړل او روان شول څه يې خيبر او څه يې شام ته لاړل صرف دوه کسان پکې مسلمانان شول هغوی همدلته په مدينه منوره کې پاتې شول يو يامين بن عمرو او بل ابو سعد بن وهب رضی الله تعالی عنهما وو .

سلاح يې ټوله رسول الله ﷺ ته پاتې شوه پنځوس پکې زغرې وې پنځوس پکې وسپنيزې خولۍ وې او دری سوه څلوېښت پکې تورې وې .

په زمکه او کورونو يې هم رسول الله ﷺ ويش شروع کړو يو څه يې پکې مهاجرينو ته ورکړل چې په اول وخت کې يې ډېر د فقر په حالت کې هجرت کړی وو او حضرت ابو دجانة او سهل بن حنيف الانصاري ته يې ددې امله پکې زمکه ورکړه چې اګر که دوی د مدينې منورې خلک وو لکن دوی زيات غريبان وو .

غزوة نجد

لکه څرنګه چې تاسې ته هم معلومه ده چې رسول الله ﷺ ددې دين لپاره تر خپل آخري وس پورې کار کړی دی او دادي زه يې قدم په قدم لويې واقعې ستاسې مخې ته ايږدم تاسې ته ښکاره کيږي چې هغه ﷺ ارام بالکل نه دی کړی نو ځکه چې کله د بني النضير د کار نه فارغ شو او د بني النضير په واقعه کې رسول الله ﷺ د کوم جنګ سره مخامخ نه شو او پدې کې مسلمانانو ته يو څه نوې اسلحه هم په لاس ورغله نو رسول الله ﷺ دهغه بانده چيانو لپاره فارغ شو چې د احد نه وروسته يې څه صحابه او اسلام ته دعوت کونکي شهيدان کړل قصې يې تېرې شوې او هغوی اوس دومره زړور شول چې غوښتل يې په مدينه منوره باندې تېری وکوي رسول الله ﷺ ته خبرونه راغلل چې بني محارب، بني ثعلبة له بني عطفان څخه غواړي په مدينه باندې تېری وکوي مخکې ددې چې هغوی راشي رسول الله ﷺ د تياري په کولو باندې لاس پورې کړو او په دوی پسې ور ووتلو هغوی چې کله ددې نه خبر شول چې مسلمانانان په دوی پسې ور ووتل هغوی د ځان لپاره دا ښه وګڼله چې د مسلمانانو غازيانو سره مخامخ نه شي او غرونو ته و تښتېدل مسلمانان په امن سره بېرته مدينې منورې ته را ستانه شول د الرحيق المختوم مصنف دې غزوې ته غزوة نجد ويلي دي او

وايي په ځينې کتابونو کې دېته غزوة الرقاع ويل شوې ده او دا صحيح نه ده هغه بله غزوة وه چې په همدې ساحو باندې واقع شوې وه .

د بدر وروستنی غزوة

د هجرت څلورم کال د شعبان میاشت
دې غزا ته غزوة بدر الآخرة، بدر الصغری، بدر الثانیة او بدر الموعد ویل کیږي
کله چې د اُحُد په ورځ ابو سفیان له جنګ نه مخ واړولو او مکې لور ته روان شو نو یې مسلمانانو ته را چیغه کړه : د راتلونکي کال د پاره د وعدې ځای بدر دی .
په راتلونکي کال کې چې کله د وعدې وخت راغلو ابو سفیان چې پدې پوه وو چې کله هم دوی د مسلمانانو په مخ کې کامیابي نه ده ګټلې او تېر کال چې په احد کې کامیابي د دوی وه هغه صرف د هغه کسانو د غلطي له امله وه چې په جبل الرماة باندې مقرر کړل شوي وو که چېرته هغوی خپل ځای نه وای پرېښودلی نو دوی خو بیا هم داسې ماتې خوړلې وه چې تر بدر الکبری نه لږ شرمونکې نه وه نو اوس یې جنګ ته وتل نه غوښتل نو یې نعیم بن سعود مدینې منورې ته ولېږلو چې هلته خبرونه خپاره کړي چې قریش په ډېر لوی تعداد کې راوتلي دي او ډېر زیات مجهز دي ابو سفیان ورته وویل که چېرته هغوی را ووزي او زه ورنه شم نو بیا به مسلمانان په مونږ ډېر زیات را زړور شي او زه دا نه غواړم نو ته ورشه زمونږ په اړه هلته اوازې جوړې کړه نو چې هغوی و ډار شي او جنګ ته را ونه وزي نو زه به تاته د سهیل بن عمرو په لاس شل اوښان درکړم .

نعيم بن سعود مديني منورې ته را ورسېدو او ډنډورې يې جوړې کړې په مدينه کې موجوده يهودو او منافقينو يې مرسته وکوله او د ې خبرونو ډېر زيات تاثير وکولو لکن حضرت ابو بکر صديق ❽ او حضرت عمر فاروق ❽ راغلل رسول الله ☸ ته يې ويل چې مونږ دهغوی سره وعده کړېده او که مونږ ورنشو دا زمونږ بې زړه والی دی الله تعالی به خپل نبي او خپل دين ته عزت ورکوي ځی په خپله وعده باندې بدر ته ځو قسم په الله ① دا ښه خبره ده رسول الله ☸ چې د خپلو ملګرو نه دا خبرې واورېدې نو زيات خوشحال شو او اعلان يې وکولو چې بدر ته ځو او بيا يې وفرمايل : زما د قسم په هغه ذات وي چې زما نفس يې په لاس کې دی زه خو ورځم اګر که لما سره يو کس هم لاړ نه شي .

رسول الله ☸ په مدينه منوره باندې حضرت عبد الله بن عبد الله بن ابی بن سلول ☸ خپل نائب پرېښودو او له ځان سره يې ۱۵۰۰ مجاهدين ملګري کړل لس آسونه ورسره وو بيرغ يې حضرت علي ❽ ته ورکړو او بدر ته ورسېدو په بدر کې آته ورځې پاتې شو د ابو سفيان د راتلو انتظار يې کاوه

ابو سفيان له مکې نه را ووتلو دری زره جنګيالي ورسره وو د يو قول له مخې دوه زره

پنځه سوه کسان ورسره وو لکن دده په زړه کې وو چې کاش دا جنګ ونشي او دده په راوتلو کې لوی مقصد دا وو چې دا خبرونه مسلمانانو ته ورشي او کېدای شي هغوی و ډار شي او جنګ ته را ونه وزي نو بيا به د وعدې د نه پوره کېدو ملامتي دهغوی پر غاړه وي لکن چې کله د رښتيا وخت راغلو زړه نا زړه يې ځان تيار کړو او بدر ته را روان شو بيا يې قريشو ته مخ ور واړولو او ورته يې وويل : ای قريشو ګورئ دا کال په مکه کې قحطي ده د لوږې کال دی مشکلات ډېر زيات دي د جنګ وخت نه دی زه نه غواړم چې دې جنګ ته لاړشم زه بېرته ګرځم تاسې هم وګرځئ .. ددې خبرې خو ټولو انتظار کاوه لکن غيرت نيولي را وتلي وو ټول بېرته و ګرځېدل .

الله ① مسلمانانو ته کاميابي په نصيب کړه او بغير د جنګ نه يې د فتح بيرغ پورته کړو الله تعالی ① يو ځل بيا مسلمانانو ته په ټولو خلکو په ټولو قبائلو باندې لوړ نوم ورکړو د مدينې په ماحول کې ډېرو کسانو ددې واقعې نه وروسته خپل سرونه د مسلمانانو په وړاندې ښکته کړل بيا به يې په مسلمانانو د حملو کولو جرئت نه کاوه .

غزوة دومة الجندل

رسول الله ﷺ چې د پوره فتح سره او بغیر د جنګ نه د بدر الثانیة نه را وګرځېدو د شپږو میاشتو لپاره په مدینه منوره کې پاتې شو ترد چې ور ته د هجرت په پنځم کال د ربیع الاول په میاشت کې خبر راغلو چې په د ومة الجندل کې څه کسان دي ډېر زیات دي او څوک چې په هغوی باندې تېرېږي د هغوی نه مال اخلي او په هغوی باندې ظلم کوي او په ورو ورو مدینې ته را نېږدې کېږي سم د لاسه یې په مدینه منوره باندې حضرت سباع بن عرفطة الغفاري مقرر کړو او پخپله له زرو کسانو صحابه وو ﷺ سره په دوی پسې ور ووتلو او د بني عُدرة نه یې یو کس د خپل دلیل

(راه بلد، لاره ښودونکي) په صفت له ځان سره روان کړو چې دوی ته لاره ور وښيي د اسلامي غازيانو لښکر چې د دومة الجندل ځای ته ورسېدو هغوی ټول تړينه و تښتېدل او مسلمانانو ته يې د مخامخ کېدو توان په ځان کې ونه ليدو په ساحه کې يو کس پيدا کړل شو حضرت محمد بن مسلمة ❽ را ونيولو او رسول الله ﷺ ته يې راوستلو هغه وويل چې دلته ډېر زيات کسان وو کله چې خبر شول چې مسلمانان په مونږ پسې را ووتل ټول و تښتېدل رسول الله ﷺ ده ته اسلام ور وړاندې کړو هغه مسلمان شو پدې غزوة کې مسلمانانو ته ډېر غنيمت په لاس ورغلو کوم چې د دومة الجندل خلکو په داسې حالت کې پرېښی وو چې هغوی تښتېدلي وو .

رسول الله ﷺ څو ورځې هلته پاتې شو يوې بلې خواته يې له هغه ځای نه د صحابه وو ﷺ ډلې ولېږلې لکن هېڅوک پيدا نه شول چې دوی ته په مخه ورشي او دا ځای د مدينې منورې نه د ۱۵ ورځو په مسافه کې پروت دی رسول الله ﷺ چې په خپل امت باندې مهربان نبي او په خپلو رعيت باندې مهربان امير وو پدې سفر سره يې هغه علاقه د دوی د شر نه خلاصه کړه او امن يې پکې راوستلو .

غزوة بني مصطلق (غزوة المريسع)

د هجرت په پنځم کال د شعبان په میاشت کې دا غزوة هغه وخت واقع شوه کله چې رسول الله ﷺ ته خبر راغلو چې د بني مصطلق مشر حارث بن ابي ضرار د خپل قوم او څه نورو قبائلو سره را وتلی دی او په مدینه منوره باندې حمله کول غواړي اوددې هدف لپاره یې څه آسونه او جنګي سامان هم اخستی دی او جنګ ته تیار شوي دي رسول الله ﷺ بریدة بن الحصیب الاسلمي ولېږلو چې د دوی په احوال باندې ځان پوه کړي هغه راغلو دوی یې ولیدل او په څه بهانه یې د حارث بن ابي ضرار سره خبرې هم وکولې بېرته راغلو

رسول الله ﷺ ته يې قصه وكوله رسول الله ﷺ بغير ددينه چې څنډ پكې وكوي صحابه ﷺ را ټول كړل د اوه سوه كسانو مجاهدينو سره چې ډېرش كسان آسونو واله ورسره وو او منافقين هم ورسره وو پسې ور ووتل او حضرت زيد بن حارثه ❽ يې په مدينه منوره باندې د خپل نائب په توګه پرېښودو .

حارث بن ابي ضرار ته خبر ورغلو چې رسول الله ﷺ په دوى پسې ور ووتلو ډېر سخت و ډار شو او هغه كسان چې د نورو قبيلو نه عرب د دوى سره را ټوله شوي وو ټول ترې خپاره شول او ډېره وېره هغه وخت د دوى زړو نو ته ور ننوتله چې حارث يو خپل ډېر تكړه او اعتباري ملګرى ددې لپاره ولېږلو چې د مسلمانانو احوال دوى ته وروړي هغه جاسوس رسول الله ﷺ ونيولو نو يې د بني مصطلق د لښكر په اړه ترې پوښتنې وكولې هغه د ځواب وركولو نه انكار وكولو نو يې اسلام ورته وړاندې كړو او هغه ته يې د اسلام دعوت وركړو د اسلام د قبلولو نه يې هم انكار وكولو رسو ل الله ﷺ امر وكولو چې قتل يې كړئ مسلمانانو هغه قتل كړو دا خبر چې كفارو ته ورسېدو نو ډېره زياته وېره يې په زړه ننوته .

د مسلمانانو لښكر چې المريسع نومي ځاى ته ورسېدو (په پورتنى نقشه كې ښكاره كړل شوى دى) مسلمانانو مركز جوړ كړو پدې سفر كې رسول الله ﷺ حضرت عائشه او حضرت ام سلمة رضى الله تعالى

عنهما هم له ځان سره بېولې وې هغوی يې په مرکز کې په خيمه کې پرېښودې او رسول الله ﷺ د ټولو مجاهدينو سره ځان د دښمن سره مخامخ کېدو ته تيار کړو دمهاجرينو بيرغ يې حضرت ابو بکر صديق رضي الله عنه ته ورکړو او د انصارو بيرغ يې حضرت سعد بن عبادة ته په لاس ورکړو رسول الله ﷺ د کفارو په مقابل کې خپل صف جوړ کړو بيا يې حضرت عمر رضي الله عنه ته وويل چې دې کفارو ته ووايه چې ټول دې لا اله الا الله ووايي (اسلام د قبول کړي) د دوی مالونه او ځانونه به په امن شي حضرت عمر رضي الله عنه هغوی د اسلام لوري ته را وغوښتل لکن هغوی د اسلام قبلولو نه انکار وکول نو د دواړو ډلو په مينځ کې د غيشو ويشتل شروع شول او تر لږ ساعت پورې يې يو بل په غيشو سره ويشتل بالآخره رسول الله ﷺ په يو ځل په هغوی باندې حمله وکوله لس کسان يې ترې ووژل پاتې ټول يې ژوندي ونيول او د مسلمانانو له لوري نه صرف يو کس په شهادت ورسيدو .

مسلمانانو ته ۲۰۰۰ اوښان او ۵۰۰۰ مېږې د غنيمت په ډول په لاس ورغلل او د بني مصطلق دوه سوه ښځې هم د وينزو په ډول بنديانې شوې په دوی کې د دوی د سردار لور بره هم وه په تقسيم کې هغه حضرت حسان رضي الله عنه ته ورسېده هغه مکاتبه کړه (معلومې پيسې يې ترې وغوښتې چې دا راکړه ته به ازاده وې) هغه پيسې حضرت رسول الله ﷺ ورته اداء کړې چې دا ازاده شوه بيا

رسول الله ﷺ دهغې سره واده وکولو او نوم یې جویریه وربانـدې کېښود نو دا چې د رسول الله ﷺ بي بي شوه صحابه وو ددې د قوم ټول بنديان خوشې کړل او د رسول الله ﷺ هدف ددې په واده کې دا وو چې رسول الله ﷺ به د دوی زوم شي دا به ددې په قوم کې د ډېرو خلکو د اسلام لامل وګرځي او دا هدف په رښتيا سره د رسول الله ﷺ د واده نه وروسته په ډېر ښه ډول لاس ته راغلو او ددې په قوم کې زيات خلک په اسلام مشرف شول .

لکه مخکې چې تېر شول پدې وتلو کې د رسول الله ﷺ سره منافقين هم پداسې تعداد وتلي وو چې ددېنه وړاندې کله دوی غزا ته په داسې اندازه نه وو وتلي وجه يې دا وه چې د غزا ځای نېږدې وو او بني مصطلق مالدار خلک وو دوی پوهېدل چې پدې کې به مونږ ته د غنيمت ښه برخه په لاس راشي .

کله چې بېرته مدينې منورې ته را ستانه کېدل په لاره کې مجاهدينو اوبه څښلې د حضرت عمر ؓ غلام جهجاه بن مسعود د انصارو د يو مجاهد حضرت سنان بن وبرة ؓ سره د ډېر بير بار له امله ټيله ووهله بيا يې يو بل سره ټېله کړل او وړوکی غوندې جنګ تري جوړ شو انصاري صحابي ؓ انصارو ته چيغه کړه او مهاجر مهاجرو ؓ ته نېږدې وو چې لوی جنګ تري جوړ شي رسول الله ﷺ خبر شو او دواړو ته يې وويل چې غلي شئ

خبره خلاصه شوه دواړو د رسول الله ﷺ اطاعت وکولو .

لکن منافقين خو د شيطانت نه خالي نه وي ددې خبرې نه يې لويه خبره جوړه کړه او انصارو ته يې ويل چې دا مونږ پخپله هرڅه کړي دي مونږ د دوی سره مرسته کوو اوس دوی زمونږ په ځای کې له مونږ سره جنګ کوي تاسې دوی ته پيسې مه ورکوئ مرستې ورسره مه کوئ پخپله به د مدينې نه لاړ شي چې کله مدينې منورې ته ستانه شو نو : عزتمن خلک به ذليل خلک له مدينې نه وباسي (مطلب يې د عزتمن نه د مدينې انصار او ځان وو او د ذليل نه مهاجرين وو نعوذ بالله رسول الله ﷺ هم په مهاجرينو کې راتلو)

زيد بن ارقم وړوکی هلک وو دا خبرې يې واورېدې او رسول الله ﷺ ته يې ورسولې حضرت عمر ❽ رسول الله ﷺ ته وويل اجازه راکړه چې ددې منافق سر پرې کړم بيا رسول الله ﷺ ورته وويل نه بيا به خلک وايي چې رسول الله ﷺ خپل ملګري وژني ...

عبد الله بن ابی بن سلول منافق خبر شو چې ماشوم زما خبرې رسول الله ﷺ ته رسولې دي راغلو رسول الله ﷺ ته يې قسم و خوړو چې دا خبرې ما نه دي کړې او هلک تاته دروواغ ويلي دي نورو خلکو هم وويل کېدای شي هلک په خبر پوه شوی نه وي کشر دی او يا يې اصلي خبره هېره شوې وي (ځکه منافق قسم خوړلو چې ما دا خبرې نه دي کړې)

پدې کې وحی راغله چې منافق عبد الله بن ابی بن سلول يې وشرمولو او د زيد بن ارقم تصديق يې وکولو .
سورة منافقون آية ٧-٨

هُمُ ٱلَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنفِقُواْ عَلَىٰ مَنۡ عِندَ رَسُولِ ٱللَّهِ حَتَّىٰ يَنفَضُّواْۗ

وَلِلَّهِ خَزَآئِنُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِ وَلَٰكِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ لَا يَفۡقَهُونَ ٧

يَقُولُونَ لَئِن رَّجَعۡنَآ إِلَى ٱلۡمَدِينَةِ لَيُخۡرِجَنَّ ٱلۡأَعَزُّ مِنۡهَا ٱلۡأَذَلَّۚ وَلِلَّهِ

ٱلۡعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِۦ وَلِلۡمُؤۡمِنِينَ وَلَٰكِنَّ ٱلۡمُنَٰفِقِينَ لَا يَعۡلَمُونَ ٨

ترجمه : دا منافقين هماغه کسان دي چې وايي د رسول الله ﷺ په ملګرو مصرف مه کوئ ترڅو چې دوی ددې ځای نه خپاره شي .. د الله ① سره د اسمانونو او زمکې خزانې دي لکن منافقين نه پوهيږي دوی وايي چې مونږ مدينې ته ستانه شو معزز خلک به ذليل خلک ترې وباسي .. عزت خو الله د هغه رسول او مومنانو لره دی منافقين نه پوهيږي .

چې دا آيتونه نازل شول نو بيا خلکو ورته وويل ورشه رسول الله ﷺ ته چې هغه درته بښنه وغواړي ده ورته وويل : تاسې ماته ويل چې ايمان راوړه ما راوړو، تاسې راته ويل چې د خپل مال زکات

ورکړه هغه مې هم ورکړو اوس صرف دا پاتې دي چې رسول الله ته سجده وکوم ...

دده ددې خبرې په اړه وحی راغله :

سورة منافقون آية ٥

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا۟ يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ ٱللَّهِ لَوَّوْا۟ رُءُوسَهُمْ وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُم مُّسْتَكْبِرُونَ ۝٥

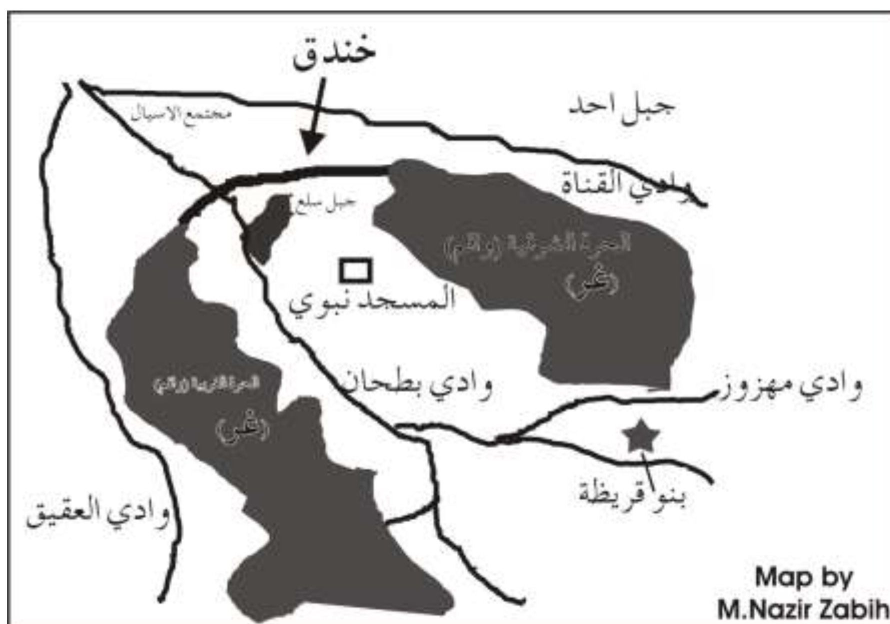
ترجمه : کله چې دوی ته وویل شي راشئ چې رسول الله ﷺ درته بښنه وغواړي دوی خپل سرونه تاو کړي انکار وکوي په داسې حال کې چې دوی کبر کوي .

د عبد الله بن ابی زوی جليل القدر صحابي وو کله چې هغه دده په دې خبر باندې خبر شو په مدينه منوره کې يې را ونيولو ورته يې وويل چې ووايه : زه ذليل يم او رسول الله ﷺ د عزت خاوند دی په زور يې دا اقرار ورباندې وکولو او توره په لاس ورته ولاړوو وژلو يې او ورته ويل يې ترڅو چې رسول الله ﷺ اجازه ونه کوي ته مدينې ته نشې ننوتلی بيا رسول الله ﷺ ورته وويل پرې يې ږده ترڅو چې دی په مونږ کې وي مونږ به ورسره ښه رويه کوو .

په همدې غزوه کې منافقينو د افک (په عائشه رضی الله تعالی عنها باندې د تور لګولو) ډنډوره جوړه کړه چې قصه يې د تاريخ په کتابونو کې

مشهوره ده مونږ به يې هم په خپل ځای باندې ذکر وکوو .

غزوة خندق (غزوة الاحزاب)

رسول الله ﷺ کله چې د بني النضير يهود له مديني منورې نه پسې واخستل دهغوی سردار حيی بن اخطب مکې مکرمې ته لاړو او د رسول الله ﷺ جنګ ته يې خلک را وپارول او يوه لويه وعده يې ورسره دا وکوله چې اوس هم په مدينه منوره کې زما ۷۰۰ کسان جنګيالي شته په بني قريظة کې هغوی د رسول الله ﷺ سره تړون کړی دی لکن هغه زما خپل يهود دي زه درته هغوی دېته تيا روم چې د رسو الله ﷺ سره کړی تړن مات کړي .

ابو سفيان او نور د قريشو مشران دده سره و ګرځېدل د عربو په ټولو قبائلو باندې را تاو شول او د رسول الله ﷺ جنګ ته يې لس زره کسان

جنګيالي برابر کړل مشري يې ابو سفيان بن حرب او عباس بن مرداس کوله پروګرام يې جوړ کړو او د هجرت په پنځم کال د شوال په مياشت کې ددوی په ګمان د اسلام د بيخ او بنياد وېستلو لپاره مدينې منورې ته را روان شول .

په تاريخ کې د غزوة خندق اهميت

کله چې د احد د غزا په آخر کې په راتلونکي کال کې بيا د لوی جنګ کولو وعده وشوه چې په بدر کې به سره مخامخ کيږو مسلمانان په معلومه نېټه معلوم ځای ته ورسېدل لکن کفار و ډار شول او له وتلو نه يې ډډه وکړه پدې سره د مسلمانانو شان په ټولو خلکو کې لوړ شو په مدينه منوره کې چې کوم منافقين وو هغوی خپل کفر لا نور هم ټخته کړو او ځان يې داسې ښکاره کولو لکه دوی چې ښه کلک مسلمانان وي له بله پلوه په مدينه منوره کې د يهودو صرف يوه قبيله بني قريظة پاتې وه هغوی په ښکاره سره دهغه تړون پابند وو کوم يې چې د رسول الله ﷺ سره کړی وو لکن په زړونو کې د مسلمانانو په ترقي باندې ډېر زيات خفه کېدل او چې موقع په لاس ورغلې وای چې دوی په مسلمانانو څه داسې تېری کولای شوی چې دوی پکې کامياب کېدلای شوی نو مخ يې نه اړولو له بله پلوه قريش چې په وعده کړل شوي تاريخ باندې بدر ته جنګ ته ونه وتل هېڅ عذر يې نه درلود صرف ډارېدل نو پدې

اړه يې فكرونه كول چې دا خو مسلمانان له مونږ نه زورور شول ددېنه وروسته به زمونږ او د شام په مينځ كې د تجارت لاره بنده شي دا خوبه ژوند ډېر سخت كړي او كه د اسلام ترقي همداسې روانه وه نو په راتلونكې كې زمونږ ژوند ته هم خير نشته ددې امله د مكې كفارو خپل ټول كوښښ په كار واچولو او د رسول الله ﷺ جنګ ته يې د ټولو عربو قبيلې را جمع كړې او دا په تاريخ كې ډېره عجيبه وه چې عرب دې ټول په يوه قومانده كوم جنګ ته جمع شي ددېنه وړاندې يو ځل عرب مخكې جمع شوي چې (يوم ذي قار) ورته وايي د فارسيانو سره د عربو جنګ وو او عربو ترې ګټلى وو نو په ټول تاريخ كې دا دوهم ځل وو چې ټول عرب په يوه قومانده جنګ ته حاضريږي پدې جنګ كې چې دوى د رسو الله ﷺ په خلاف لاسونه يو كړي دي د هرچا خپل مقاصد وو چا ته خپل تجارت په خطر كې ښكاره كېدو، د ځينو عربو ژوند صرف په لاره وهنه او غلا باندې وو هغوى پوهېدل چې د اسلام په ترقي كې د رزق دا لاره په دوى باندې بنديږي ځينو ته د اسلام او د دوى د زړې عقيدې خبره مطرح وه نيتونه د ټولو بدل بدل لكن مقصد يې يو وو چې اسلام ختمول وو پدې ټولېدنه كې لوى او مهم رول د يهودو وو لكن هغوى د خپل عادت مطابق جنګ ته هېڅ وخت نه حاضريږي صرف نور خلك را هڅوي چې جنګ وكوي په خندق كې يې هم د همدې خپل عادت مطابق عرب جنګ ته را وپارول او خپله يهود پكې ونه جنګېدل .

له كومه وخته چې اسلامي دولت جوړ شوی وو دا تر ټولو خطرناک خبر وو چې مدينې منورې ته ورسېدو چې لس زره كسان په مدينه منوره باندې حمله كول غواړي او عرب به چې د كومې واقعې لپاره را جمع شول چې تعداد به يې زرو كسانو ته ورسېدو نو دوی به فخر كاوه ويل به يې چې زر كسان كله هم د خپل عدد د كموالي له امله ماتې نه خوري لكن مسلمانانو ته چې كله دا خبر ورسېدو دهغوی حوصله يې ماته نشوای كړلی الله ① پدې اړه فرمايي :

سورة احزاب آية ۲۲

وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ الأَحْزَابَ قَالُوا هَذَا مَا وَعَدَنَا اللهُ وَرَسُولُهُ وَصَدَقَ اللهُ وَرَسُولُهُ وَمَا زَادَهُمْ إِلاَّ إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا

ترجمه : كله چې مومنانو د دوی په خلاف را ټول شوي جماعتونه وليدل ويې وفرمايل دا هغه څه دي چې الله او دهغه رسول زمونږ سره وعده كړې وه بېشكه الله او دهغه رسول رښتيا ويلي دي او ايمان او تسليم يې نور هم زيات شول .

الله ① رسول الله ﷺ ته خبر وركړو چې ټول كفار د اسلام د مقابلې لپاره را وزي او د مسلمانانو سره يې د مرستې وعده وكوله له بله پلوه منافقين چې خبر شول نو يې وويل دا څنګه كېدای شي رسول الله ﷺ به د ټولو عربو سره پدې لږو كسانو څنګه جنګيږي؟ الله تعالی و فرمايل :

سورة احزاب آية ۱۲

وَإِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ مَا وَعَدَنَا اللهُ وَرَسُولُهُ إِلاَّ غُرُورًا

ترجمه : درياد كړه هغه وخت چې هغه كسان چې منافقين دي ويل يې الله او دهغه رسول زمونږ سره صرف د دوكې وعده كړې .

منافقينو فيصله وكوله چې دوی به د رسول الله ﷺ سره د جنګ خبره نه مني او نه به ورسره همكاري كوي او تاريخ ګواه دی چې منافقين هروخت په سخته كې اسلام پرېږدي .

مسلمانان پدې يقين وو چې الله ① به زمونږ مرسته كوي او پدې پوهېدل چې كله مونږ پدې واقعه كې هم بريالي شو نو بيا به داسلام خلاف په عربو كې څوک هم نشي كولی ددې امله مسلمانان ورته خوشحال وو .
هغه وخت راغلو چې نورې خبرې ختمې شوې او د رښتيا وخت شو د قصې د شروع نه وړاندې به د جګړې په دواړو طرفونو باندې نظر واچوو .

اوله ډله
د مسلمانانو ډله وه مشري يې رسول الله ﷺ پخپله کوله مهاجرين او انصار مجاهدين پوره په زړورتيا سره د جهاد ميدان ته وتلي وو شمېره يې ۳۰۰۰ مجاهدينو ته رسېدله .

دوهمه ډله
د کفارو ډله وه د قريشو کفار وو، د بني کنانة خلک وو، د بني غطفان خلک وو ، اهل تهامة پکې شامل وو او بنو النضير يهودو يې د مرستې وعده کړېوه مشري يې ابو سفيان بن حرب ، عيينة بن حصن الفزازي، حارث بن عوف ، مسعر بن رخيلة کوله هرڅوک د خپلې قبيلې مشر وو د دوی شمېره ۱۰۰۰۰ لس زره کسانو ته رسېده .

کله چې رسول الله ﷺ د ټولو خبرونو څخه خبر شو نو د صحابه ❽ سره يې مشوره وکوله چې څه وکوو؟ څنګه به دفاع کوو؟ حضرت سلمان فارسي ❽ پکې رايه وړاندې کړه چې د مدينې منورې نه به ګرد خندق وباسو او د هغې سره به مجاهدين کينې نو دښمن ته به سخته شي چې تر هغه خندق را تير شي رسول الله ﷺ او صحابه ﷺ دا رايه خوښه کړو او سم د لاسه يې د خندق په کيندلو شروع وکوله او په ۱۵ ورځو کې يې د خندق ويستل پوره کړل د خندق ځای په پورتنۍ نقشه کې په نښه شوی دی .

د هجرت په پنځم کال د شوال په میاشت کې کفار مدینې منورې ته را ورسېدل صحابه ﷺ هم په ۳۰۰۰ تعداد کې را ټول شول او په مختلفو نکتو کې یې د خندق د ساتنې لپاره کسان کېنول او د ګزمې ګروپونه یې هم مقرر کړل او ټول پدې پوه وو چې مهم کار د خندق ساتنه کول دي چې دښمن باید ترینه په هېڅ قیمت هم را تېر نه شي .

کفارو کوښښ شروع کړو چې په هر قېمت وي باید له خندق نه تېر شو لکن د مسلمانانو له غیشو سره به په داسې ډول مخامخ شول چې د مخکې ټوللو حوصله به یې له لاسه ورکړه او ځینې یې تر ډېر کوښښ وروسته له خندق نه په تېرېدلو باندې کامیاب هم شول لکه یو ځل چې یوه ډله خلک په سر کې یې مشهور جنګي پهلوان عمرو بن عبدود وو عکرمة بن ابو جهل ، ضرار بن الخطاب او نور کسان ورسره وو را تېر شول د مسلمانانو سره یې جنګ شو حضرت علي ❽ ور ورانډې شو د کفارو د پهلوان نه یې سر ډېر په اسانه سره پرې کړو او مردار یې کړو څومره کسان چې نور ورسره راغلي وو د تېښتې لاره یې خپله کړه یو ځل حضرت اسید بن حضیر ❽ د خالد بن ولید د آسونو له ډلې سره مخامخ شو مقابله یې وکوله کفارو ته یې ماتې ورکړه .

غزوه اوږده شوه مختلفې حادثې مېنځ ته راغلې یو ځل چې دوی سر په سر حملې کولې او

مسلمانانو يې دفاع كوله د مازيگر د مانځه وخت له مسلمانانو نه تېر شو او دومره وخت پيدا نه شو چې مسلمانان پكې مونځ وكوي د بخاري شريف د حديث له مخې رسول الله ﷺ و فرمايل : الله ① د ددوی كورنه او قبرونه له اور نه ډک كړي مونږ يې د مازيگر مانځه ته پرې نه ښودلو د مسند امام احمد د روايت له مخې يوه ورځ د مسلمانانو څخه د ماسپښين ، مازيگر او ماښام مونځونه ټول قضاء شول بيا يې د ماسخوتن سره په يو ځای وكول اودا غزه يوه هفته دوې نه وه بلكه پوره مياشت روانه وه او صرف په مسلمانانو نه بلكه په دوی باندې هم ډېره سخته وه الله تعالی فرمايي :

سورة النساء آية ١٠٤

إِنْ تَكُونُوا تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ

ترجمه : كه تاسې دردېږئ نو دوی هم داسې دردېږي لكه تاسې چې دردېږئ .

د مسلمانانو سره د بني قريظة د يهودو خيانت

كفارو چې هرڅه كوښښ وكولو تر خندق را تېر نه شول د بني النضير د يهودو مشر حيى بن اخطب چې پدې وخت كې د كفارو لوى همكار وو د مشكل د حل كولو يوه بله لاره پيدا كړه هغه دا چې تاسې په نقشه كې وينئ چې خندق د مدينې په يو طرف كې دى او بني قريظه په بل طرف د مدينې منورې په جنوب الشرق لوري كې واقع دي ده فكر وكاوه كه هغوى مشركينو ته لاره وركړي چې مدينې منورې ته ننوزي نو بس مدينه ختمه شوه ددې مردار نيت سره حيى بن اخطب لاړو د بني قريظة د مشر كعب بن اسد سره يې وكتل ورته يې وويل چې ګوره زه تاته د ډېر لوى اميد سره راغلى يم او لما سره نن د مكې او د ټولو عربو مشران دي او دوى لما سره راغلي دي ترڅو چې دوى محمد ﷺ او هغه كسان چې له ده سره دي ختم نه كړي بېرته نه ځي.

كعب ورته وويل چې ته ماته په ډېر بد څه باندې امر كوې د محمد ﷺ نه تر اوسه پورې ما صرف وفا ليدلې ده او دهغه نه مې ټول عمر رښتيا ليدلي هغه په هېڅ خبره كې له مونږ سره خيانت نه دى كړى زه ورسره دا خيانت نه شم كولى حيى بن اخطب تشويق كولو آخر يې هغه رضا كړو چې كه تاته هرڅه در پېښېږي زه د ټولو عربو په

نمائندګي لتا سره وعده کوم چې مونږ به لتا سره درېږو او هغه يې هم دېته رضا کړو چې ترڅو به مونږ نه کينو ترڅو مو چې محمد ☸ او د هغه ملګري ختم کړي نه وي .

او په تړون کې د مشرکينو ته صرف لاره ورکول نه وو بلکه له هغوی سره به مرسته هم کوي او دوی فکر کاوه چې که مونږ مشرکينو ته لاره ورکړو چې ننوزي او لس زره جنګيالي مدينې ته ننوزي نو بيا ددې ګمان هم نه کيږي چې په مدينه کې دې څوک ژوندي پاتې شي نو بيا ډار له څه نه دی ؟

رسول الله ☸ چې په يهودو يې اعتماد نه درلود له مخکې نه په هغوی باندې کسان مقرر کړي وو چې هغوی به څاري ددې امله چې په کوم وخت کې دا تړون وشو رسول الله ☸ ته خبر را ورسېدو چې هغوی خيانت ته ملا وتړله ددې لپاره چې دا خبره سمه معلومه کړي رسول الله ☸ يوه ډله صحابه ﷺ چې سعد بن معاذ ، سعد بن عبادة ، عبد الله بن رواحة او څه نور کسان پکې شامل وو ولېږل او دوی ته يې وويل چې ددې قضيې څېړنه وکوئ که چېرته هغه څه چې ماته را رسېدلي دي رښتيا وي (هغوی خيانت ته ملا تړلي وي) نو ما به په اشارو کې پوه کړئ او که چېرته هغوی د مسلمانانو سره په کړي تړون ولاړ وي نو بيا خبره ښکاره کړئ او په جهر سره ووايا ست .

هغوی لاړل د يهودو د مشرانو سره يې خبرې وکولې هغوی د رسول الله ﷺ په شان کې ګستاخي وکوله او ښکنځل يې وکول او ويل يې رسول الله څوک دی؟ زمونږ او د محمد په مينځ کې هيڅ ډول تړون نشته او نه مو څه تعهد کړی دی .

صحابه رضي الله عنهم چې رسول الله ﷺ ته راغلل ورته يې وويل عضل و قارة (يعني داسې خيانت کول غواړي لکه د عضل او قارة خلکو چې د هغه صحابه وو رضي الله عنهم سره وکولو چې ورغلي وو قصه يې مخکې تېره شوه) رسول الله ﷺ ددې خبرې په آورېدلو باندې سخت خفه شو سر يې په خپل څادر کې پټ کړو او تر ډېره وخته پورې يې فکر کاوه چې څه به کيږي بيا يې يودم سر را پورته کړو ويل يې : الله اکبر زيری قبول کړی ای مسلمانانو د الله په فتح او نصرت باندې .

د بني قريظة وو د خيانت خبر خپرېدل

هرڅو چې مسلمانانو کوښښ کاوه چې د بني قريظة د خيانت خبر بايد پټ وساتي لکن هغه پټ پاتې نه شو د الله تعالی حکمت پدې کې وو چې دا خبر بايد خپور شي او هرڅوک وربانديې خبرې وکوي او

د مسلمانانو او منافقينو صفونه يو له بل نه ښه بېل شي .

د صلح لار لټول

رسول الله ☸ د صلح په اړه فکر وکولو چې د څه کسانو سره خبرې وشي او هغوی د کفارو له صفونو څخه بهر شي ددې لپاره يې د غطفان قبيلي له مشرانو سره په داسې توګه خبرې وکولې چې صحابه پکې نه وو يا خو ددې امله چې حالات دېته نه وو برابر چې رسول الله ☸ د صحابه وو سره خبرې کړې وای او را ټول کړي يې وای او يا خو ددې امله چې دا خبرې ډېرې خاصې وي او په داسې سويه وې چې صرف د هغوی مشران عيينة بن حصن او حارث بن عوف او دمسلمانانو مهربان قائد ☸ پکې شريکان وو هغوی د رسول الله ☸ نه غوښتنه وکوله چې ټول کال به مونږ ته د مدينې منورې د خورما څخه دريمه برخه را کوئ مونږ د کفارو له صف نه خپل کسان وباسو رسول الله ☸ دا خبره رد نه کړه او ويې ويل چې زه به د خپلو کسانو سره پرې مشوره وکوم په تادي سره يې د حضرت سعد بن معاذ د اوس او سعد بن عبادة د خزرج د مشرانو سره پرې مشوره شروع کړه پدې وخت کې يوه مياشت تېره شوې وه چې مدينه لا په محاصره کې وه رسول الله ☸ د انصارو د مشرانو سره دا مشوره ځکه ضرور وګڼله چې دا کجورې خو ددوی

ملک دی رسول الله ﷺ پخپله سره ددي چې د اسلام دولت بادشاه دی لکن بيا يې هم ددوی د مال په اړه فيصله نه کول غوښتل حضرت سعد بن معاذ ؓ رسول الله ﷺ ته و فرمايل دا چې مونږ به هغوی ته دا کجورې ورکوو دا ستاسې رايه ده او که الله ﷻ تاسې ته امر کړی دی؟ د سعد ؓ مطلب دا دی چې که د الله امر وي نو بيا خو د خبرې ځای پکې نشته بيا خو به يې خامخا منو او که چېرته د رسول الله ﷺ خپله بشري رايه وي نو بيا به مونږ هم خپله رايه وړاندې کړو رسو ل الله ﷺ ورته وويل نه دا زما خپله رايه ده او ستاسې لپاره مې دا فکر کړی دی چې عرب ستاسې په مقابل کې يو شوي دي او تاسې له يو غيشي نه ولي نو که دا کار وشي ددوی فشار به يو څه کم شي .. حضرت سعد بن معاذ ؓ ورته وويل : ای د الله رسوله الله ﷻ مونږ ته په اسلام او ستاسې په مبارک وجود باندې عزت راکړی دی ددې امله مونږ دوی ته اوس مال ورکړو؟ بالکل مو دې صلح ته ضرورت نشته مونږ به د دوی سره صرف په توره سره مخامخ کيږو ترڅو چې الله ﷻ زمونږ او د دوی په مينځ کې فيصله وکوي .

د حضرت معاذ ؓ رايه اگر چې د رسول الله ﷺ له رايې نه بدله وه لکن بيا هم رسول الله ﷺ د حضرت معاذ ؓ رايه خوښه کړه او ورته يې وويل سمه

ده او د غطفان مشرانو ته یې خبر ور ولیږلو چې ستاسې پرونی شرط په تړون کې مونږ ته منظور نه دی او هغه صلح مونږ نه کوو .
د حضرت سعد بن معاذ او سعد بن عبادة رضی الله تعالی عنهما رایه ډېره ژوره وه ځکه دلته مشکل صرف د دریمې برخې خورما (کجورو) نه وو مشکل دلته د مسلمانانو کمزوري ښکاره کېدل وو ددې امله دوی تر ېنه انکار وکولو .

حضرت سعد بن معاذ ❽ ددې فیصلې نه وروسته په پښه باندې په غیشي باندې ولګید د یو قول له مخې په لاس ولګېد او سخت زخمي شو پدې وخت کې دی د ۳۷ کلونو وو ، د خپل قوم اَوس مشر وو، هر چا یې خبره منله، د زمانې حکیم وو او د الله ① او دهغه د رسول دوست وو په زخمي کېدو باندې یې هېڅ خواشیني ښکاره نه کړه او ویې فرمایل : ای الله که دا جنګ نور دوام کوي نو ما مه وژنه ماته وس راکړه چې نور هم و جنګېږم او که چېرته دا جنګ اوس د ختمېدو په حالت کې وي نو بیا مې شهادت نصیب کړه .
د حضرت سعد بن معاذ ❽ په زړه کې د مسلمان امت لپاره درد وو او دا درد یې په زړه کې وو چې د مسلمانانو سره به څه کېږي او هغه ددېنه ښکاره کېده چې ده دعا کوله وَلاَ تُمِتْنِي حَتَّى تُقِرَّ عَيْنِي مِنْ بَنِي قُرَيْظَةَ (تر هغه وخته پورې مې مه وژنه ترڅو مې چې په بني قریظة باندې سترګې یخې شوې نه

وي يعني چې د مسلمانانو په لاس مې د دوی تباهي په خپلو سترګو ليدلې نه وي .

حضرت نعيم بن مسعود ❽

دا يو داسې مشرک وو چې دده اسلام راوړل ډېر مشکل کار وو او په داسې وخت کې چې ټول عرب تر مدينه منوره را تاو شوي وو او هره لحظه د مسلمانانو د ماتې او تباهي انتظار کېدو يهودو هم خپل مخالفت اعلان کړو نو دده اسلام بالکل محال وو لکن پداسې حالاتو کې هغه راغلو رسول الله ﷺ ته يې ويل ما اسلام قبول کړی دی لکن زما قوم ورباندې نه دی خبر امر راته وکوئ څه خدمت درته وکوم ؟

رسول الله ﷺ ورته وويل : بس ته خپل ايمان همداسې پټ وساته او څومره چې کولی شي ددوی په مينځ کې مشکل جوړ کړه ځکه جنګ هسې هم دوکه وي او څه يې هم ورته ونه ښودل چې بايد څه وکوي هرڅه يې ده ته پرېښودل چې ده ته کوم کار ښه ښکاره کيږي بس هغه دې وکوي .

نعيم بن مسعود هغه کس وو چې قريشو او يهودو دواړو ډلو د احترام په نظر ورته کتل او د ښه قيادت ملکه يې لرله او هر چا يې قدر کولو د بني قريظة يهودو ته راغلو پداسې حال کې چې دوی فکر کاوه چې دا خو مشرک دی نو يې ښه ا

ستقبال وکولو او د غطفان د قبيلي د مشر په صفت يې ورته کتل دوی ته يې وويل چې تاسې ته خو معلومه ده چې زه لتاسې سره څومره مينه کوم ستاسي زه ډېر احترام کوم دوی ورته وويل هو بالکل ده ورته وويل خبر شوم تاسې د مشرکينو سره د کمک وعده کړې ده لکن که تاسې فکر وکوئ قريش ستاسې په ډول نه دي يثرب ستاسې وطن دی پدې کې ستاسې مالونه دي کورونه دي ماشومان او ستاسې ښځې دي دا خو تاسې بل چېرته نه شئ وړلي تاسې په مدينه کې تړلي ياست او قريش خو د دوو پښو خلک دي له مکې نه راغلي د محمد سره جنګ کول غواړي که کامياب شول خو ښه خبره ده او که ناکام شول نو بېرته به لاړ شي مکې ته خوتاسې به بيا څه کوئ؟ محمد به بيا ستاسې نه خامخا انتقام اخلي ...
دوی ورته وويل : نعيمه بيا ته وو ايه مونږ څه وکوو؟ ده ورته وويل د دوی نه ګرو او ګانه څه لوی شی وغواړئ ترڅو يې چې درکړي نه وي نو په جنګ کې ورسره مرسته مه کوئ هغوی به درنه لاړ شي تاسې به پريږدي بيا به مسلمانان لتاسې نه انتقام اخلي ..
دوی وويل : ډېره ښه مشوره ده .

نعيم ددې ځای نه روان شو مشرکينو ته ورغلو د هغوی په مينځ کې خو هسې هم منلی کس وو دوی ته يې وويل بني قريظة ستاسې سره د کمک په وعده کې پښېمانه شوي دي رسول الله ﷺ بېرته ورسره

خپله رابطه ټينګه کړېده زه خبر شوی يم چې ستاسې نه څه زيات شی په ګرو کې غواړي هغه مسلمانانو ته ورکوي که لتاسې نه ګرو وغواړي چې ور يې نه کړئ بيا د غطفان قبيلي خلکو ته راغلو هغوی ته يې هم همداسې وويل نو قريش او غطفان يعني ټول مشرکين پوه شول چې کېدای شي بني قريظة رښتيا پښېمان شوي وي نو يې فوراً په شريکه سره يو ليک ور ولېږلو چې پکې ليکلي يې وو را ځي چې په مدينه باندې حمله کوو او نور د انتظار وخت نشته .

د الله ① د رحم او کرم سره دا د شنبې ورځ وه او يهود د شنبې په ورځ د جنګ نه منع کړل شوي دي نو هغوی ته ښه بهانه په خوله ورغله چې نن خو شنبې ده او پدې ورځ مونږ جنګ نه کوو او بيا هم چې مونږ جنګ کوو مونږ ته به په ګرو کې خپل کسان راکوئ هغوی به له مونږ سره د مونږ په ځای کې وي که تاسې و تښتئ هغوی به له مونږ سره وي .

مشرکينو وويل قسم ده نعيم خو رښتيا ويل له مونږ نه کسان اخلي هغه مسلمانانو ته حواله کوي نو يې يهودو ته وويل مونږ تاسې ته هېڅ شی نشو درکولی له مونږ سره مو بغير د ګرو او ګانې نه تعهد کړی دی راځئ چې په مدينه باندې حمله وکوو .

يهودو وويل قسم ده نعيم رښتيا ويل .

هماغه وو چې يهود بېرته ځينې بېل شول او د مسلمانانو له سرونو څخه لوی خطر بېرته کم شو

او د خندق د لارې کوښښ روان وو لکن هلته مسلمانان ورته ناست وو دوى وربانديې نه شواى راتللى .

په باد سره د مسلمانانو مرسته

الله ① په کفارو باندې داسې يو بادر را پورته کړو چې هېڅ خيمه يې ورته پرې نه ښوده ټولې خيمې يې له بيخه ورته وويستلې دېګونه يې ورته واړول اورونه يې ورته ګل کړل نظام يې ور ګډ وډ کړو او دومره ورباندې سخت شو چې تېښتې ته يې مجبور کړل.

که پوښتنه وشي چې دا باد اوله ورځ ولې نه راتلو پوره يوه مياشت وروسته ولې؟

ځکه چې الله ① غوښتل چې پاک مسلمانان او منافقين ښه سره بېل کړي.

دې باد دوی ولې ټول لکه عاد او ثمود هلاک نه کړل؟

ځکه چې په همدې خلکو کې وروسته ډېر خلک په اسلام مشرف شول بيا د اسلام په خپرولو کې يې لوی رول درلود.

الله ① فرمايي چې مونږ په دوی باندې باد مسلط کړو او ځينې داسې فوځونه وو چې هغه تاسې نه ليدل يعني ملائکې مو پرې مسلطې کړې الله ① فرمايي:

سورة احزاب آية ۹

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا وَجُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا وَكَانَ اللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا

ترجمه: ای هغه کسانو چې تاسې ايمان راوړی دی په تاسې باندې د الله نعمت درياد کړئ کله چې

تاسې ته لښکرې راغلې نو مونږ په هغوی باندې باد مسلط کړو او داسې فوځونه مو پرې مسلط کړل چې تاسې نه ليدل الله هغه څه وينې چې تاسې يې کوئ .

د کفارو ماتې

الله تعالی د نصرت وعده له مسلمانانو سره يو ځل بيا رښتيا کړه او له هر لوري را ټولو شويو کفارو ته يې شرمونکې تېښته ور په نصيب کړه ځرنګه چې د کفارو مرکز د مسلمانانو له ځای نه لرې وو او نه ښکارېدو رسول الله ﷺ حضرت حذيفه بن يمان د حالاتو د معلومولو لپاره دهغوی مرکز ته ور ولېږلو هغه ❽ ټول هغه څه وليدل چې په دوی باندې باد کړي وو او د خوشحالۍ نه ډک خبر يې بېرته راوړو .

د خندق په غزوة کې مهم کاڼی

حضرت براء بن عازب ❽ فرمايي مونږ چې کله خندق کيندلو يو کاڼی مخې ته راغلو چې هېڅ شي وربانديې کار نه کولو مونږ رسول الله ﷺ ته دهغه په اړه شکايت وکولو هغه مبارک ﷺ پخپله راغلو کولنګ يې د حضرت سلمان فارسي ❽ نه را واخيستو وويل: بسم الله او په هغه کاڼي يې

ګذار وکولو د هغه کاڼي دريمه برخه ترې بېله شوه يوه رڼا ترينه را ووتله چې ټوله ساحه يې رڼا کړه سول الله ❁ وويل الله اکبر د شام فتوحات مو په نصيب شول زما د قسم وي چې د شام تعميرونه ماته اوس د همدې ځاى نه ښکاره کيږي .

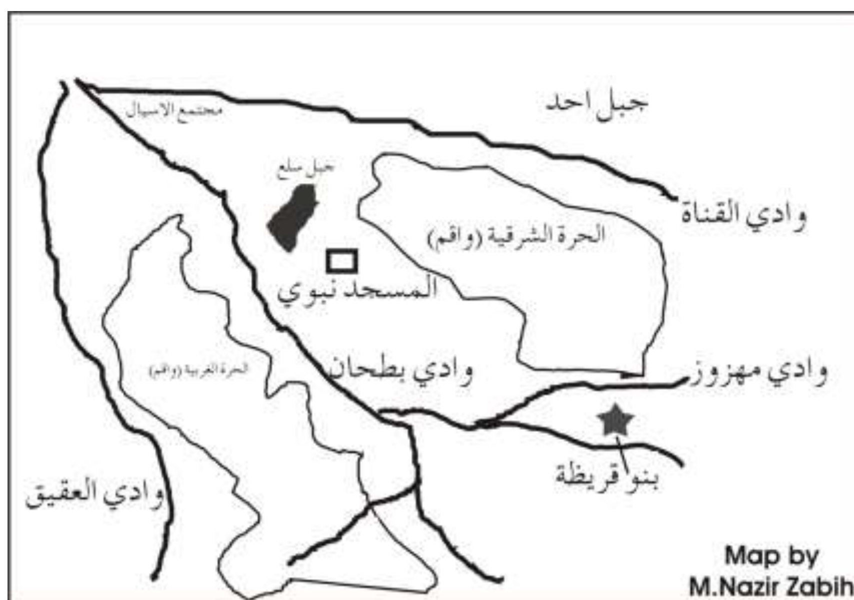
بل وار يې پرې وکولو بله دريمه برخه ترې بېله شوه د فارس خواته سپرميغى لاړو او رڼا يې وکوله ده ❁ وويل الله اکبر د فارس فتح الله راکړه زما د قسم په الله ① وي زه قصر مداين ابيض وينم له دې ځاى نه ماته جبريل خبر راکړو چې زما امت به پدې ځاى باندې غالب کيږي د کاميابي زيرى قبول کړئ .

دريم ګذار يې پرې وکولو پاتې تېږه ماته شوه د يمن خواته رڼا ترې لاړه داسې رڼا وه لکه په تياره کې چې چراغ بل کړل شي رسول الله ❁ وويل الله اکبر د يمن فتح راکړل شوه زما د قسم وي زه د صنعاء دروازه اوس لدې ځايه وينم .

منافقينو چې ټول عمر يې د شيطانت نه بغير بل کار نه وو پدې وخت کې هم ويل چې له ضعف نه بله لاره نشته د مدينې د ساتلو لپاره خندق وباسو او رسول الله ❁ مونږ ته د کسرى او د يمن د فتح خبرې کوي ...

لکن الله تعالى دا ټولې خبرې چې رسول الله ❁ کړې وې رښتيا کړې .

غزوة بني قريظة

د هجرت پنځم کال د ذی القعدې میاشت
کله چې رسول الله ﷺ د خندق نه بېرته کور ته راغلو جنګي لباس او سلاح يې له ځان څخه لرې کړه د ام سلمة رضی الله تعالی عنها په کور کې وو د ماسپښين وخت وو غسل يې کولو چې جبريل ؑ ورته راغلو ورته ويل يې تاسې سلاح ايښې ده؟ ملائکو چې د خندق غزا ته سلاح را اخيستې وه تر اوسه پورې يې نه ده ايښې ځه لاړ شه مجاهدين له ځان سره کړه په بني قريظة پسې ورشئ زه لتا نه مخکې ځم په هغوی باندې زلزله راولم حضرت جبريل ؑ په خپله هم د يوې ډلې ملائکو سره هغه لورې ته لاړو رسول الله ﷺ په خلکو کې اعلان وکولو

چې څوک هم زمونږ خبره آوري او مني يې هغوی به د مازيگر مونځ د بني قريظة د ځايونو سره کوي حضرت عبد الله بن ام مکتوم ❽ يې په مدينه منوره کې خپل خليفه پرېښودو بيرغ يې حضرت علي ☸ ته په لاس ورکړو او روان شول حضرت علي ❽ چې کله د دوی قلا گانو ته ورسېدو د رسول الله ☸ په اړه يې بدې خبرې د دوی له قلاگانو څخه آورېدلې رسول الله ☸ د مهاجرينو او انصارو په يوه ټولې کې د بني قريظة يوه کوهي ته چې بير انا (په تشديد د نون سره) يې ورته ويل ورسېدو مسلمانان ټول د رسول الله ☸ د حکم منلو ته پاڅېدل او ټولو کوښښ کاوه چې څومره زر کېدلای شي چې د بني قريظة د قلا گانو خوا ته ځان ور ورسوي په لاره کې د مانځه وخت شو ځينو صحابه وو ﭫ په لاره کې مونځ نه کولو ويل يې رسول الله ☸ امر کړی دی چې مونځ به د بني قريظة د قلا گانو سره کوو او دهغوی نه مونځ قضاء شو بيا يې د ماسخوتن له مانځه وروسته وکولو او ځينو يې ويل : د رسول الله ☸ مطلب دا وو چې په وتلو کې بيړه وکوئ هغوی مونځ په لاره کې وکولو او په يوه ډله باندې هم ملامتي رانغله . ټول ۳۰۰۰ مجاهدين د ۳۰ آسونو سره لاړل اود بني قريظة د قلاگانو په خوا کې درسول الله ☸ سره يو ځای شول او بني قريظة يې محاصره کړل د دوی مشر کعب بن اسد دوی را ټول کړل ورته يې وويل

د رسول الله ﷺ سره خو مو خيانت وکولو او دوی اوس راغلل مونږ يې محاصره کړو اوس به په دريو خبرو کې په يوه باندې عمل کوو .
١. مونږ به ټول په شريکه باندې اسلام قبلوو او دا خو ثابته ده چې هغه د الله ① په حقه پيغمبر دی او دا ستاسې په کتابونو کې ښکاره ده نو بيا ولې مونږ په ده ايمان نه راوړو ايمان به قبول کړو زمونږ ځانونه او مالونه به ورسره په امن شي .
٢. يا به خپلې ښځې او ناموسونه په خپلو لاسونو باندې مړه کړو بيا به د رسول الله ﷺ جنګ ته ورانديږ شو ترڅو مو چې هغوی نه وي ختم کړي او يا يې مونږ ټول نه وو ختم کړي .
٣. يا به په رسول الله ﷺ باندې د شنبې په ورځ حمله کوو چې دهغوی يقين وي چې مونږ د شنبې په ورځ د جنګ کولو نه منع يو .
قوم يې په دې دريو خبرو کې يوه هم ورسره ونه منله د دوی سردار کعب بن اسد زيات غصه شو او دا مجلس يې پای ته ورسېدو .
بيا يې مشوره وکوله چې بله لاره نشته بس رسول الله ﷺ چې څه فيصله کوي هغه به منو نو يې د مسلمانانو څخه وغوښتل چې ابو لبابة راولېږئ (يو صحابي دی) مونږ ورسره مشوره کوو دا چې کله ورغلو هغوی خپلې ښځې او ماشومان ورته را ټول کړل ټولو ورته ژړل ددې صحابي زړه ورته نرم شو دوی ترې پوښتنه وکوله چې ستا څه رايه

ده که مونږ د محمد ﷺ په فيصله باندې رضا شو؟ هغه پداسې وخت کې چې د ماشومانو او ښځو ژړا يې آورېدله په زړه نرم شوی وو او هغوی ته يې اشاره وکوله د مرۍ خوا ته مطلب يې وو چې د هغه ﷺ فيصله ستاسې په اړه حلالول دي ددې اشارې نه وروسته فوراً پوه شو چې ما د الله ① او دهغه د رسول ﷺ سره خيانت وکولو نو لاړو په مسجد نبوي کې يې ځان په ستنه پورې وتړلو او ويل يې ما به څوک نه خلاصوي ترڅو چې رسول الله ﷺ په خپل لاس ما خلاص نه کړي رسول الله ﷺ ته دده خبره وشوه نو رسول لله ﷺ وفرمايل راغلی به وو ما به ورته بښنه غوښتې وه الله ① به بښلی وو اوس چې ده دا کار وکړو نو زه يې هم نه خلاصوم ترڅو يې الله ① توبه قبوله کړي .

څرنګه چې دوی په خپلو لويو قلاګانو کې وو او هرډول د خوراک او څښاک مواد يې په خپل ځای کې د ننه وو دوی تر ډېره وخته پورې د محاصرې په حالت کې پاتې کېدلی شول او مسلمانان چې تر دوی تاو وو په دښته کې پراته وو وږي تږي او د يوې مياشتې د خندق له واقعو څخه ستړي ستومانه وو او اوس د دوی د محاصرې ۱۵ مه ورځ وه لکن ددې سره سره يې الله ① په زړونو کې وېره ور واچوله کله چې حضرت علي ❽ او حضرت زبير ابن العوام ❽ ور مخې ته شول او حضرت علي ❽ اواز وکولو چې ای د مومنانو ډلې يا به

زه هغه څه څکم چې حضرت حمزة ❽ وڅکل (شهادت) او یا به د دوی قلاګانو ته ور ننوزو او فتح کوو به یې دوی چې دا خبرې واورېدې ویې ویل رسول الله ☸ دې زمونږ په اړه فیصله وکوي چې هغه هر ډول فیصله کوي مونږ یې منلو ته تیار یو .

ټول سړي یې راغلل رسول الله ☸ یې لاسونه ورباندې وتړل او ښځې یې تړېنه بیلې کړې د اوس قبیلې خلک رسول الله ☸ ته راغلل ورته ویل یې په بني قینقاع کې چې مونږ څه وکول هغه مو وکول او هغوی د خزرج قبیلي سره په تړون کې وو او دا بني قریظة د مونږ (اوس) سره په تړون کې دي خیر دی لږ ښه رویه ورسره وکوئ رسول الله ☸ ورته وویل سمه ده تاسې ته دا منظوره ده چې ستاسې نه به یو مسلمان را پورته شي او په دوی باندې به فیصله وکوي؟ دوی ټولو وویل هو نو رسول الله ☸ ورته وویل دا سعد بن معاذ ❽ ستاسې په قبیله کې مخور او د ښې رایې خاوند کس دی دا به د دوی په اړه فیصله وکوي چې څه ورسره وکوو .

سعد ابن معاذ د هغه زخم له امله چې په غزوة خندق کې ورته رسېدلی وو (قصه یې تېره شوه) دې غزا ته نه وو راوتلی په هغه پسې یې احوال ور ولېږلو چې ورشئ هغه راولی خلک ده ته راغلل ورته ویل یې چې ګوره رسول الله ☸ تاسې مقرر کړي یاست چې د بني قریظة په اړه باندې فیصله

وکوئ هغوی خو زمونږ سره په تړون کې وو (زمونږ حلفيان وو) د دوی په اړه ښه فيصله وکوه چې ددوی سره پکې نرمي وي دا خبرې حضرت معاذ ته ډيرې کېدلې لکن ده ورته هېڅ جواب نه ورکولو کله چې دا خبرې ورته ډيرې زياتې شوې ده ورته وويل اوس د سعد هغه وخت دی چې د الله ① لپاره به فيصله کوي او پدې لاره کې به د هېڅ ملامت کونکې د ملامتي څخه ونه ډار شي دوی چې د سعد بن معاذ ❽ نه دا خبره واورېده نو ترې غلي شول او نا اميده شول .

حضرت معاذ ❽ راوستل شو چې کله د رسول الله ☸ مجلس ته را ورسېدو رسول الله ☸ صحابه وو ته وويل خپل مشر ته ور پاڅېږئ هغه يې د خره نه را ښکته کړو هغه چې راغلو رسول الله ☸ ورته وويل چې سعد بن معاذ ❽ دا خلک ستا په حکم را ښکته شوي دي ته چې څه فيصله د دوی په حق کې کوې ؟

ده وويل : زما فيصله به په دوی باندې عملي کيږي؟

رسول الله ☸ ورته وويل : هو

سعد ❽ ويل په مسلمانانو هم ؟

رسول الله ☸ ورته وويل : هو

سعد ❽ د رسول الله ☸ لوري ته مخ ور واړولو ويل يې په هغه کسانو به هم زما فيصله عملي کيږي کوم چې پدې ځای کې دي؟

رسول الله ﷺ ورته ویل : هو ستا فیصله به په ما باندې هم عملي کیږي .

حضرت معاذ ❽ وویل بیا زه د دوی په اړه حکم کوم چې د دوی مالونه د تقسیم شي او د دوی سړي دې ټول قتل شي .

رسول الله ﷺ ورته وویل هغه فیصله دې وکوله چې کومه تر اوو اسمانونو څخه پورته د الله فیصله ده .

د حضرت سعد بن معاذ ❽ فیصله په پوره عدل او انصاف باندې بناء وه ځکه دوی د خندق په غزا کې د کفارو سره ملګري وکوله او د اسلام او مسلمانانو ریښې یې وپستل غوښتل او د مسلمانانو د قتل لپاره دوی ۱۵۰۰ تورې ، ۲۰۰۰ نیزې ، ۳۰۰ زغرې ، ۵۰۰ ډالونه راټول کړي وو او سعد بن معاذ هغه کس هم وو چې د خندق د غزوې په وخت کې ددوی د خیانت په اړه د خبر رښتیا او درواغو معلومولو لپاره رسول الله ﷺ دوی ته ورلیږلی وو او سعد ❽ ته دوی ویلي ووي چې رسول الله ﷺ څوک دی؟ د محمد سره زمونږ هیڅ ډول تړون نشته او رسول الله ﷺ ته یې ښکنځل کړي وو .

د حضرت سعد بن معاذ ❽ فیصله په دوی باندې نافذه شوه او د ټینګ تړون څخه د سرغړونې رښتونې سزا دوی ته ورکړل شوه او څرنګه چې د خندق له غزا نه د مکې او بني غطفان کفار خپاره شول حیی بن اخطب راغلی وو د سعد بن کعب

سره مېلمه وو پدې سلسله کې هغه هم په خپله سزا باندې ورسېدو هغه کله چې راوستل شو رسول الله ☸ ته يې ويل زه اوس هم ستا په دښمني کې خپل ځان نه ملامتوم لکن الله ① چې څوک کامياب کوي هغه کامياب کيږي .
په دوی کې ځينې داسې خلک وو چې ددې فيصلې نه يوه شپه وړاندې په اسلام مشرف شول دهغوی ځانونه مالونه او کورونه مسلمانانو په امن کې پرېښودل هېڅ يې هم ورته ونه ويل .
عمرو ابن سعدي هغه کس وو چې د بني قريظة وو نه وو لکن د رسول الله ☸ سره د خيانت په کولو کې د دوی سره مخالف وو او هغه ويل چې بايد درسول الله ☸ د دښمنانو سره مرسته ونه کوله شي هغه د شپې را ووتلو حضرت محمد بن مسلمة ❽ ولېدلو چې کله يې وپېژندلو نو لاره يې ورته پرېښوده او هېڅ معلوم نه شو چې کومې خوا ته لاړو .
د بني قريظة په غزا کې حضرت خلاد بن سويد ❽ عنه په شهادت ورسېدو چې د قلا نه يوې ښځې ورباندې درونده کانړی را وغورځولو .
او لبابة چې ځان يې په مسجد نبوي کې په ستنه پورې تړلی وو تر شپږو شپو پورې هلته تړلی پاتې شو ښځه به يې ورته راتله د مانځه په وخت کې به يې راخلاصولو او بېرته به يې تړلو شپږ شپې وروسته رسول الله ☸ ته الله ① وويل چې دهغه توبه قبوله شوه پدې وخت کې رسول الله ☸ د ام

سلمة رضی الله تعالی عنها په کور کې وو د پيشمني وخت وو رسول الله ﷺ له حجرې نه ورته اواز وکولو ای لبابة زيری قبول کړه الله ① ستا توبه قبوله کړه خلکو ورته را منډه کړه چې خلاص يې کړي ده ويل نه ما به رسول الله ﷺ خلاصوي رسول الله ﷺ چې د سحر مانځه ته را ووتلو په خپلو مبارکو لاسونو يې خلاص کړو .

لکه مخکې چې تېرشول (د خندق په غزوه کې) چې حضرت سعد بن معاذ ❽ زخمي شو بيا يې دعا وکوله : ای الله ترڅو مې مه وژنه څو مې چې په بني قريظة بانې سترګې يخې شوې نه وي (هغوی مې په سزا رسېدلې ليدلي نه وي) نو دده د زخم له امله رسول الله ﷺ ده ته په جومات کې خيمه جوړه کړې وه چې په اسانه سره دده هروخت ديدن او پوښتنه وکوي چې کله د بني قريظة سزا پای ته ورسېده دده ❽ زخم وينه وکوله او الله ① يې شهادت په نصيب کړو.

رسول الله ﷺ فرمايي : د حضرت معاذ ❽ د وفات سره د الله تعالی عرش و ښورېدو .

الله ① يې دې مرتبې لوړې کړي .

د څلورمې برخې پای پنځمې برخې ته مو انتظار غواړم چې د سرية عبد الرحمن بن عوف ❽ نه به شروع کيږي

ماخذونه

1-التاريخ الإسلامي مواقف وعبر، د. عبد العزيز الحميدي، دار الدعوة، الإسكندرية.

2- السيرة النبوية دروس وعبر، د. مصطفى السباعي، المكتب الإسلامي، بيروت، لبنان، الطبعة التاسعة، 1406هـ - 1986م.

3- السيرة النبوية، لأبي محمد بن عبد الملك بن هشام، دار الفكر.

4- السيرة النبوية عرض حقائق وتحليل أحداث ,د.على محمد الصلابي الطبعة الأولى.

5- السيرة النبوية الصحيحة، د. أكرم العمري، الطبعة الأولى 1412هـ/ 1992م، مكتبة العلوم والحكم بالمدينة المنورة.

6-السيرة النبوية في ضوء المصادر الأصيلة:الدكتور مهدي رزق الله أحمد ط1-1412هـ مكتبة الملك فيصل.

7- السيرة النبوية مواقف وعبر :الدكتور عبد العزيز بن عبد الله الحميدي ط2 دار الدعوة .

8-القيادة العسكرية في عهد الرسول ﷺ ، دار القلم، الطبعة الأولى، 1410هـ-

1990م.

9- تفسير القرطبي، لأبي عبد الله القرطبي، دار إحياء التراث العربي، بيروت، لبنان، 1965م.

10- سير أعلام النبلاء: شمس الدين الذهبي، مؤسسة الرسالة، الطبعة الأولى، 1403هـ.

11- صور وعبر من الجهاد النبوي في المدينة، تأليف: د. محمد فوزي فيض الله، دار القلم، دمشق، الدار الشامية، بيروت، الطبعة الأولى، 1419هـ- 1996م.

12- صحيح السيرة النبوية، إبراهيم العلي، دار النفائس، الطبعة الثالثة، 1408هـ - 1998م.

13- صحيح البخاري، محمد إسماعيل البخاري، دار الفكر، الطبعة الأولى، 1411هـ - 1991م.

14- على خطى الحبيب :عمرو خالد

17- فقه السيرة النبوية :الدكتور محمد سعيد رمضان البوطي ط11 1991م

18- من معين السيرة، صالح أحمد الشامي، المكتب الإسلامي، الطبعة الثانية، 1413هـ- 1992م.

19- فقه السيرة النبوية، منير الغضبان، معهد البحوث العلمية وإحياء التراث مكة

المكرمة.

20- شرح النووي على صحيح مسلم للإمام النووي المتوفى 676هـ - طبع المطبعة المصرية ومكتبتها – القاهرة عام 1347هـ.

21-البداية والنهاية، أبو الفداء ابن كثير الدمشقي. دار الريان للتراث.

22- غزوة بدر الكبرى الحاسمة، محمود خطاب.

23-غزوة بدر الكبرى، محمد أبو فارس، دار الفرقان، الطبعة الأولى، 1402هـ-1982م.

24- غزوة بدر الكبرى، محمد أحمد باشميل، طبعة دار الفكر، الطبعة السادسة، سنة 1394هـ

25-فتح الباري، ابن حجر العسقلاني، دار المعرفة، بيروت، لبنان.

26- الدر المنثور في التفسير بالمأثور، الإمام السيوطي، الناشر محمد أمين دمج، بيروت، لبنان.

27-زاد المعاد في هدي خير العباد، أبو عبد الله ابن القيم حققه: شعيب الأرناؤوط وعبد القادر، الطبعة الأولى، 1399هـ، دار الرسالة.

28-السيرة النبوية في ضوء القرآن والسنة، محمد أبو شهبة، دار القلم، دمشق، الطبعة الثالثة، 1417هـ - 1996م.

٢٩-المستفاد من قصص القرآن للدعوة والدعاة، عبد الكريم زيدان، مؤسسة الرسالة، الطبعة الأولى، 1418هـ- 1997م.

3٠- طبقات ابن سعد الكبرى، محمد بن سعد الزهري، دار صادر، ودار بيروت للطباعة والنشر، 1376هـ- 1957م.

3١- المغازي للواقدي، محمد عمر بن واقد المتوفي 207هـ، تحقيق د. مارسدن جونس، عالم الكتب، بيروت، الطبعة الثالثة، 1404هـ- 1984م

3٢- القيادة العسكرية في عهد الرسول ﷺ، دار القلم، الطبعة الأولى، 1410هـ- 1990م.

3٣- إمتاع الأسماع بما للرسول من الأبناء والأموال والحفدة والمتاع، للشيخ أحمد المقريزي، صححه وشرحه محمود محمد شاكر، مطبعة لجنة التأليف والترجمة بالقاهرة 1941م.

